

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

NATALIJA FIODOROVA

Edukologijos studijų programos (specializacija: švietimo vadyba ir
andragogika) studentė

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ
RENGIMO ORGANIZAVIMAS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas:
soc.m.dr.,doc. Felicija Ivanauskienė

Šis darbas yra originalus ir nebuvo teikiamas kuriam nors laipsniui ar kvalifikacijai
igyti.....

Šiauliai , 2009

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY	4
ĮVADAS.....	5
1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRIELAIDOS	10
1.1 Lietuvos respublikos strateginiai dokumentai laidojantys programų rengimo procesą	10
1.2 Ikimokyklinio ugdymo programų rengimo procesų veiksniai	11
2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ASPEKTAI	16
2.1 Ikimokyklinio amžiaus vaikas ir jo poreikiai	16
2.2 Programų rengimo įtaka ikimokyklinio ugdymo(si) proceso kokybei	18
3. PROGRAMŲ RENGIMO ORGANIZAVIMO GALIMYBĖS.....	23
3.1 Ikimokyklinio ugdymo įstaigų bendruomenės bendradarbiavimas.....	23
3.2 Profesinių kompetencijų tobulinimas	25
3.3 Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų prielaidos	28
4. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ RENGIMO SITUACIJOS ANALIZĖ.....	34
4.1 Tyrimo instrumento teorinis pagrindimas.....	34
4.2 Tyrimo organizavimas.....	35
4.3 Tyrimo metodai.....	36
4.4. Pedagogų požiūris į ikimokyklinio ugdymo programų rengimą.....	36
4.5 Tėvų požiūris į programų rengimo procesą ikimokyklinėje įstaigoje.....	43
4.6 Ikimokyklinio ugdymo programų skirtumai ir panašumai.....	46
4.7 Veiksniai, stiprinantys ikimokyklinio ugdymo programų rengimą.....	49
4.8 Ugdytinių lūkesčiai programų rengimo situacijoje.....	54
IŠVADOS.....	59
REKOMENDACIJOS.....	61
DISKUSIJA.....	62
MOKSLINĖS LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	63
PRIEDAI	68

SANTRAUKA

Ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimas.

Remiantis Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo nuostatomis (2005) ir kitų šalių patirtimi, kiekvienai ikimokyklinio ugdymo įstaigai suteikiama teisė rengti savo įstaigos programą, atsižvelgus į pedagogikos ir psichologijos mokslo reikalavimus, vaiko amžiaus tarpsnių ypatumus, ugdymosi poreikius bei tėvų pageidavimus.

Tyrimas grindžiamas prielaida, kad ikimokyklinio ugdymo programų organizavimas sąlygoja kokybišką vaiko ugdymą modeliuojant ir pritaikant programą konkreitiems vaikų ir tėvų poreikiams bei atsižvelgiant į ikimokyklinės įstaigos specifiką.

Tyrimo objektas. Ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimas.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir teoriškai pagrįsti ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimo ir rengimo svarbą, ištirti programų rengimo organizavimą, sąlygas ir galimybes. Taip pat siekiama atlikti pedagogų kompetencijos analizę ikimokyklinės programos rengimui, atskleisti pedagogų ir tėvų požiūrį į ikimokyklinių ugdymo programų rengimą, išaiškinti ugdytinių lūkesčius programų rengimo situacijoje bei nustatyti, kokią įtaką ugdymo programų rengimas turi ugdymo proceso kokybei ir tobulinimui.

Metodologija. Anketinė apklausa buvo vykdoma 2009 m. vasario – kovo mėn. Šiaulių, Radviliškio lopšeliuose – darželiuose. Apklausti ikimokyklinių institucijų pedagogai N=150 ir ugdytinių tėvai N=50. Organizuotas pokalbis – interviu su ikimokyklinio ugdymo pedagogais - programų rengimo komandų nariais N=10 ir vaikais N=10, kurie, anot pedagogų, savo žiniomis ir patirtimi pateikia nemažai vaikų veiksenos idėjų. Siekiama išsiaiškinti, kaip pedagogai supranta ugdymo programų rengimo ir tobulinimo procesą, kaip ir kokiais būdais jį įtakoja, kokio pobūdžio sunkumais susiduria. Vaikai išsakė savo nuomonę apie savijautą institucijoje, aplinkos poveikį bei lūkesčius ikimokyklinių programų rengimo procese.

Rezultatai. Ikimokyklinės įstaigos įstaigos ugdymo programos rengimas yra vertinamas kaip svarbus įrankis užtikrinantis didesnę tęstinumą ir norint išvengti padeties, kai geri projektai nutraukiami. Įstaigų parengtų programų savitumą apsprendžia žinomų programų ir projektų integravimas į ugdomąją veiklą. Programų tobulinimas numatomas darbo eigoje, gavus grįžtamąją informaciją bei pasitelkus pagalbą mokslininkus. Ugdymo programų rengimo organizavimas skatina pedagogų kompetencijos augimą, savišvietą, tobulėjimą.

Išvados. Tyrimas, kuriuo buvo atskleisti ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimo komponentai **patvirtino hipotezę**, kad ikimokyklinio ugdymo programų organizavimas sąlygoja kokybišką vaiko ugdymą modeliuojant ir pritaikant programą konkreitiems vaikų ir tėvų poreikiams bei atsižvelgiant į ikimokyklinės įstaigos specifiką.

SUMMARY

Organisation of preparation of preschool educational programmes

Following the provisions with regard to the modification of the Law on Education of the Republic of Lithuania (2005) and experience of other countries, every preschool educational institution is entitled to prepare its own programme, taking into consideration pedagogic requirements, singularities of children's age phases, educational needs and parents' requests.

Object of the research. Organisation of preparation of preschool educational programmes.

Aim of the research. To analyse and to theoretically justify the importance of modelling and preparation of preschool educational programmes, to analyse the organisation, conditions and possibilities for the preparation of programmes. Moreover, it is striven to perform the analysis of pedagogues' competence with regard to the preparation of a preschool programme, to reveal pedagogues' and parents' attitude towards the preparation of preschool educational programmes, to ascertain children's expectations for the situation of a programme preparation as well as to establish, how the preparation of educational programmes affects quality and improvement of the educational process.

Methodology. The poll with the help of questionnaires was carried out in March – February of 2009 in kindergartens of Šiauliai and Radviliškis. Pedagogues of preschool education $N = 150$ and children's parents $N = 150$ were questioned. A talk-interview was carried out with pedagogues of preschool education – members of the programme preparation team $N = 10$ and children $N = 10$ who, according to the pedagogues, provide a great number of ideas on children's behaviour referring to their knowledge and experience. It was striven to ascertain, how pedagogues perceive the process of preparation and improvement of educational programmes, how and by which methods they influence the latter. Children expressed their opinion on their self-feeling in the institution, environmental impact and expectations within the process of preparation of preschool programmes.

Results. Preparation of the educational programme in a preschool institution is estimated as an important tool ensuring a better continuance and in order to avoid the situation when good projects are discontinued. Peculiarity of the programmes prepared by institutions is determined by the integration of well-known programmes and projects into the educational activity. Improvement of programmes is foreseen in the work process, when feedback information is obtained along with scientists' assistance. Organisation of preparation of educational programmes encourages the growth of pedagogues' competence, self-education and improvement.

Conclusions. The research with which the components related to the organisation of preparation of preschool educational programmes were revealed, **justified the hypothesis** that the organisation of preschool educational programmes stipulates the qualitative education of a child when modelling and adapting the programme to the specific needs of children and parents as well as taking into consideration the specifics of a preschool institution.

ĮVADAS

Temos aktualumas. Lietuvai pasukus demokratine gyvenimo linkme, reformos pakeitė visas gyvenimo sritis, iškilo būtinybė pertvarkyti ekonominį ir kultūrinį šalies gyvenimą bei reformuoti švietimą. Kaip nurodyta Lietuvos švietimo įstatyme (2003), įgyvendinama švietimo koncepcija, kurioje išskiriamos svarbiausios vertybės: humaniškumas, bendradarbiavimas, tolerancija, konfidencialumas. Aktualiausias siekis – kurti atvirą, dinamišką, laisva asmens iniciatyva grindžiamą Lietuvos visuomenę (LR Seimas, 2004). Lietuvos ikimokyklinio ugdymo institucinius poreikius tenkino dvi valstybės lygmens ugdymo turinį reglamentuojančios programos – Vaikų darželio programa „Vėrinėlis“ ir „Ikimokyklinio ugdymo gairės“ – programa pedagogams ir tėvams. Kintantys visuomenės poreikiai, šiuolaikinio švietimo politikoje vyraujantys prioritetai – kokybė, efektyvumas ir socialinis teisingumas – orientuoja į kokybiško ugdymo įstaigas, kurioms būdingos programos, pritaikytos klientų poreikiams ir atitinkančios jų lygį. 1977 metais vaikų ugdymo projektu „Gera pradžia“ (angl. „Step by step“) pradedamos skleisti į vaiką orientuoto ugdymo idėjos, siekiant ugdyti vaikų kūrybinį ir probleminį mąstymą, savarankiškumą, išradingumą, pareigos bendruomenei ir šaliai suvokimą, siekiama kurti ilgalaikius veiklos modelius. Ikimokyklinio ugdymo kaitai įtakos turėjo ir Lietuvoje plėtojami tarptautiniai projektai, akcentuojantys įvairias naujoves: „Sveikas darželis“ – pabrėžiantis sisteminės įstaigos kaitos vaiko saugumo ir sveikatos labai svarbą, „Egmonta projektų metodas“ – išryškinantis projektinį ugdymo kokybės siekimo kelią, „Žipio draugai“ – pateikianti vaiko kasdienių sunkumų įveikimo strategijas. Šios ikimokyklinio ugdymo kaitos idėjos buvo palankus kontekstas naujų ikimokyklinio ugdymo(si) modelių paieškai, teorinių pagrindų plėtotei ir praktinio įgyvendinimo. Juodaitytė A (2003) pabrėžia lanksčių ugdymo modelių projektavimą, kurie būtų orientuoti į vaiko raidos situaciją bei jos sąlygotus vaikų socializavimo(si) ir individualizavimo(si) procesus.

Iškyla reikmė padėti ikimokyklinio ugdymo pedagogams perprasti šias švietimo politikos nuostatas ir imtis ugdymo programų, atitinkančių šiandienos aktualijas. Pertvarkant švietimo sistemą, ikimokyklinėse įstaigose atsirado galimybė įvairiau organizuoti ugdymą, kurio metu vaikai įgytų daugiau žinių ir taikytų jas praktiškai, nes „dėl vidinių ir išorinių visuomenės raidos veiksnių ir pokyčių švietimas kaip svarbi socialinio gyvenimo sfera, įgauna kitokį nei anksčiau pobūdį“ (Juodaitytė A., 2003, p. 80).

Lietuvai įžengus į naująjį raidos etapą, atsivėrė galimybė kaitos procesui ir atviram dialogui su humanistinėmis vertybėmis pagrįsta Vakarų Europos kultūra. Numatomas ikimokyklinio ugdymo įstaigų privalomas perėjimas prie ugdomojo darbo pagal pačių parengtas programas. Švietimo ir mokslo ministerijos (SMM) sudaryta darbo grupė 2004 m. sudarė ikimokyklinio ugdymo programų rengimo kriterijus ir principus (ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimas),

bei supažindino ikimokyklinių įstaigų bendruomenes su šiais ugdymo programų rengimą Lietuvoje reglamentuojančiais dokumentais ir su Europos bei kitų šalių ikimokyklinio ugdymo programų rengimo teorija bei praktika. Šis projektas rėmėsi nuostata, kad ikimokyklinio ugdymo įstaiga būtų orientuota į kokybišką ugdymo įstaigą. *Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK – 627 bei remiantis Švietimo įstatymo pakeitimo nuostatomis ir kitų šalių patirtimi kiekvienai ikimokyklinio ugdymo įstaigai suteikiama teisė rengti savo įstaigos programą, atsižvelgus į pedagogikos ir psichologijos mokslo reikalavimus, vaiko amžiaus tarpsnių ypatumus, ugdymosi poreikius bei tėvų pageidavimus.* Nuo 2007 m. rugsėjo 1 d. visos ikimokyklinių ugdymą teikiančios įstaigos turi būti pasirengę dirbti pagal savo parengtas programas (Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe, 2006/2007). Ugdymo programų rengimas – galimybė pedagogams plėtoti savo profesinę kompetenciją, įgyti ugdymo programų rengimo patirtį. Dar iki dabar diskutuojama, kokios turėtų būti švietimo institucijos, nuo reformos pradžios išryškėjo šiuolaikinės ikimokyklinio ugdymo tendencijos, akcentuojamas ugdymo metodikos tobulinimas. Kaip teigia R. Želvys (1999), įvykdant reformos uždavinius, kaitos vadyba turi lemiamą reikšmę, procesui galima suteikti norimą tempą, pageidaujamą kryptį ir priimtinesnį pobūdį.

Pagal V. Lamanauską (2004), ugdymo institucijos pasižymi dideliu savitumu, t.y. jos yra labai individualios. Pokyčių kontekste pastebimi skirtingi švietimo institucijų veiklos organizavimo ypatumai, tačiau jie visi pagrįsti humaniškumo, bendradarbiavimo, socializacijos principais bei gebėjimu susidoroti su keliamais uždaviniais. Naujas strateginio mąstymo ir kokybės įvertinimo laikotarpis ir įvairių metodinių programų, bei jų elementų taikymas sudaro palankią dirvą pedagogams, nuolat beieškantiems naujų būdų savo darbo efektyvumui didinti. Nurodomas pedagogo, nuo kurio profesinio mąstymo priklauso visuomenės mąstymo pokyčiai, lemiamas vaidmuo kaitos procese (Juodaitytė A., 2003, p. 81). Asmuo turės ir panaudos galią taikyti tuos metodus, kurie bus atrasti siekiant trokštamo tikslo.

LR valstybinėse švietimo strategijos nuostatose (2003) akcentuojama, kad reikia garantuoti švietimo kokybę ir veiksmingumą. Anot K. Leithwood ir R. Aitken (2001), edukacinių problemų sprendimui būtina tinkama metodų pasirinkimo strategija. Vaikų ugdymo įstaigų pedagogai turi nuolatos peržiūrėti ugdymo ideologiją ir formuoti ją pagal visuomenės pasaulėžiūrą (Juodaitytė A. 2003, p. 81). Orientavimasis į nuolatinį kaitos procesą padeda tam tikroje aplinkoje projektuoti ugdymą ir sukelti kokybinių pokyčių, savo ruožtu keičiant vaikystės socialinę patirtį. Šiuo laikotarpiu Lietuvoje daugelis inovacijų sutinkamos skeptiškai – tai apsunkina problemų sprendimą ir efektyvių metodų bei būdų taikymą. Švietimo sistemos programų rengimo realizavimas glaudžiai susijęs su informacija apie ugdymo rezultatų kokybę.

Norėdami paruošti didelį įvairių programų kompleksą, kontroliuoti jo kokybę ir pritaikyti prie besikeičiančių aplinkos sąlygų, švietimo darbuotojai ar kiti visuomenės remiami fondai visame pasaulyje įsteigė įvairaus lygio institucijas programoms rengti. Tačiau, kaip žinoti pedagogui, kokią ugdymo sistemą ar jos elementą taikyti savo darbe. Juolab, kad tyrimais pagrįstų duomenų apie vienos ar kitos ugdymo programos rengimą (taikytą Lietuvoje) neradome. Lietuva menkai įsitraukusi į įvairius tarptautinius tyrimus, o ypač akivaizdus ikimokyklinio ugdymo programų rengimo tyrimų trūkumas.

Šiuolaikinės švietimo reformos skatina pedagogus prisiimti atsakomybę, profesionaliai tobulėti ir naujai pažvelgti į savo darbą bei jo atlikimą. B. Bitinas (2000), nagrinėjantis ugdytinio asmenybės formavimą, ugdytoją kaip ugdytinio veiklos vadovą vertina kaip patarėją, konsultantą ir palankios aplinkos vystymuisi kūrėją. V. Lamanaukas (2003) pedagogo vaidmenį apibūdina, kaip organizatoriaus, ugdymosi galimybių kūrėjo, patarėjo, partnerio bei ugdytojo ir skatina pažinti vaikų poreikius ir interesus, derinti su bendraisiais tikslais ir siekiais, keistis, domėtis kitų patirtimi tobulėti. Šis procesas naudingas vaiko ugdymuisi, nes atsiskleidžiant jo individualybei ir asmenybės specifiniams ypatumams, pedagogas geriau jį pažįsta ir gali atitinkamai organizuoti veiklą, ugdyti vaiko kompetencijas, gebėjimus bei įgūdžius. Bendradarbiavimas kuriamas pasitikėjimo bei pažinimo pagrindu: žmogus pažįsta žmogų ir juo pasitiki (Lukšienė M., 2000, p. 142). Pabrėžiama įgūdžių, planavimo ir sprendimų svarba, ugdymo programos ir tarpasmeniniai įgūdžiai, todėl visiškai aišku, kad šis vaidmuo yra išties sudėtingas ir sunkus (Day Ch., Hall C. ir kt., 1998, p. 10). Pagal G. I. Sarancevą (2006), konstatuojama, kad tyrėjai ugdymo turinį, panaudodami įvairias pagalbines priemones, aiškina kaip vadybos procesą. Praktinis programų rengimas turi būti pritaikytas prie ugdymo proceso ypatybių, nes visi ugdymo proceso dalyviai yra lygiateisiai. Anot G. Šaparnio ir G. Merkio (2000), aptariami akivaizdūs tyrimų trūkumai, teigiant, kad vadybinė realybė bendruomenės lygiu tiriama atsižvelgiant į profesinį racionalumą.

Skatinant individualius vaikų pasiekimus ir juos vertinant, siekiama pedagogų ir tėvų partnerystės, o nuo to neatsiejamas tėvų požiūris į ugdymo problemas bei ugdymo tobulinimą. Tėvams dalyvaujant vaikų ugdymo procesuose, formuojasi ne tik nauja bendradarbiavimo su pedagogais patirtis, bet ir atsiranda neįprastų vaidmenų tėvams ir pedagogams (Juodaitytė A., 2003, p.378). Vadinasi išryškėja pedagogo tyrėjo funkcija ir būtinybė jam nuolat ieškoti, keistis, domėtis kitų patirtimi, greitai spręsti problemas, kritiškai vertinti požiūrius (Lamanaukas 2003). Ypatingas pedagogų vaidmuo reikalauja specifinių profesinių kompetencijų, kurias galima analizuoti įvairiais aspektais. Tokiu būdu, rengiant savo įstaigos programą, iškeliamos įvairių aspektų turinčios užduotys, kurios remiasi vaiko vystymosi dėsningumu, įgūdžiais, gebėjimais bei patyrimu. Programas patikėta rengti ikimokyklinių įstaigų bendruomenėms. Taigi, ugdymo(si) turinio modeliavimas yra visiškai laisvas, konstatuoja O. Monkevičienė (2008), pateikiamas tik idėjų

laukas kokybiškai ugdymo(si) programai sudaryti. Kol kas nėra apibrėžtų ugdymo(si) rezultatų nacionalinių orientyrų, t. y. nesuformuota, kad ir labai bendra, orientacinė, vaiko laimėjimų samprata. Atsižvelgdama į poreikius, tradicijas, materialines ir pedagogines galimybes, kiekviena įstaiga, vadovaudamasi ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu, rengia savo įstaigos programą – savitą, šeimų ir vaikų poreikius, regiono ypatumus atitinkantį modelį, atitolinantį ikimokyklinį ugdymą nuo unifیکavimo, standartizavimo. Šiuo metu ikimokyklinio ugdymo turinys vis labiau decentralizuojamas, individualizuojamas. Tai įteisinta švietimo ir mokslo ministro patvirtintame ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų apraše (2005).

Pedagoginėje literatūroje apie reikšmingą ikimokyklinio ugdymo programų rengimo elementą švietimo kaitos kontekste mažai rašyta. Mokslinių darbų, analizuojančių Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo programų rengimo aspektus, kol kas nėra atlikta. Šitokios informacijos trūkumas paskatino rinktis šią darbo temą.

Tyrimo problema. Keičiantis visuomenei, gyvenimo sąlygoms, kinta samprata apie ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą, akcentuojami šiuolaikinio švietimo politikos vyraujantys prioritetai – kokybė, efektyvumas ir socialinis teisingumas. Kokybiško ugdymo sąlyga - programų, pritaikytų tėvų ir vaikų poreikiams, modeliavimas ir rengimas. Nėra mokslinių tyrimų apie ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimą ir rengimą, šio proceso organizavimo veiksnius, prielaidas ir sąlygas.

Tyrimo objektas. Ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimas.

Tyrimo hipotezė. Tyrimas grindžiamas prielaida, kad ikimokyklinio ugdymo programų organizavimas sąlygoja kokybišką vaiko ugdymą modeliuojant ir pritaikant programą konkrečioms vaikų ir tėvų poreikiams bei atsižvelgiant į ikimokyklinės įstaigos specifiką.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir teoriškai pagrįsti ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimo ir rengimo svarbą, ištirti programų rengimo organizavimą, sąlygas ir galimybes.

Tyrimo struktūra ir apimtis. Darbą sudaro įvadas, 4 dalys, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) išanalizuoti ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo programų ir projektų teorinius ir praktinius aspektus;
- 2) atskleisti ikimokyklinių programų rengimo reikšmę švietimo įstaigai;
- 3) ištirti programų rengimo sąlygas ir galimybes;
- 4) atlikti pedagogų kompetencijos analizę ikimokyklinės programos rengimui;
- 5) atskleisti pedagogų požiūrį į ikimokyklinių ugdymo programų rengimą;
- 6) išanalizuoti tėvų požiūrį, nuostatas į įstaigų parengtas programas bei vaikų ugdymą;
- 7) išaiškinti ugdytinių lūkesčius programų rengimo situacijoje;

8) nustatyti, kokią įtaką ugdymo programų rengimas turi ugdymo proceso kokybei bei tobulinimui.

Tyrimo metodai – mokslinės bei metodinės literatūros apžvalga, analizė ir apibendrinimas. Taikant juos, buvo galima išstudijuoti ir plačiau atskleisti ikimokyklinio ugdymo įstaigų programų rengimo aspektus: suformuluoti tyrimo hipotezę, tikslus bei uždavinius. Tyrimas grindžiamas anketinės apklausos, pokalbio – interviu bei dokumentų analizės metodais.

Statistiniai – matematiniai metodai. Jie taikomi nustatant skirtumus tarp duomenų. Tam naudojamas Chi kvadratu kriterijus. Duomenys apskaičiuoti SPSS (Statistical Package of the Social Science) programa.

Tyrimo imtis. Pasirinktos Šiaulių bei Radviliškio ikimokyklinės įstaigos, siekiant giliau atskleisti esamą situaciją tiriamojo objekto aspektu. Tyrime dalyvavo ikimokyklinio ugdymo pedagogai, N=160; ugdytinių tėvai, N = 50; ugdytiniai, N = 10.

Darbo naujumas bei reikšmingumas. Darbo naujumą ir reikšmingumą lemia esamos situacijos analizė, atskleidusi ikimokyklinių įstaigų bendruomenės požiūrį į ikimokyklinių ugdymo programų rengimą bei jų įtaką ugdymo procesui. Gauti tyrimo rezultatai padeda įvertinti situaciją šiuo aspektu, parodo ikimokyklinių ugdymo programų rengimo svarbą.

1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRIELAIDOS

Sparti kaita mūsų gyvenime, demokratinės visuomenės kūrimas, vykstanti švietimo sistemos reforma vaidina lemiamą vaidmenį keičiant ir stiprinant demokratinėmis vertybėmis pagrįstą ikimokyklinio ugdymo sistemą. Švietimo sistemos nuostatos išryškino visuomeninių santykių kaitą, ugdymo programų sudarymą, asmenybės raidos skatinimą ir nenutrūkstamą mokymąsi.

Aktyvus ikimokyklinio ugdymo pokyčių laikotarpis veiksmingai pertvarko organizacijų modelius. R. Želvio (2001) išskirtus humanistinių ir sistemų modelius, pagrįstus pagarba individui ir žmogiškosioms vertybėms, kai organizacija funkcionuoja kaip vieninga sistema, atvira ir prisitaikanti prie vidaus ir išorės sąlygų, o joje glaudžiai susiję planavimo, koordinavimo, praktinės veiklos įgyvendinimo bei kontrolės funkcijos ir ryšiai su aplinka, siejame su Lietuvoje paplitusiomis koncepcijomis. B. Bitinas (2000) pažymi, kad „galime išskirti tris bazines vertybes, kuriomis grindžiamas demokratinis ugdymas: 1) ugdymo laisvė, 2) ugdymo lygybė, 3) ugdymo kokybė“.

1.1 Lietuvos respublikos strateginiai dokumentai laidojantys programų rengimo procesą

Lietuvos švietimo sistemoje vykstanti pertvarka inicijuota šalyje priimamų įstatymų. Švietimo reformos nuostatos atveria kelius į visuomeninių santykių kaitą. Lietuvos valstybė, pripažindama žmogų aukščiausia ir neprilygstama vertybe, stengiasi formuoti demokratinę sistemą, realizuodama lygių galimybių principą kiekvienam asmeniui, kurį įteisina tarptautiniai ir mūsų šalies teisiniai aktai bei nuostatos:

- 1) Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). Tai esminis vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugos garantijas numatantis pagrindinis šalies įstatymas;
- 2) Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I – 983 (Žin., 1995, Nr. 60 – 1501);
- 3) Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas (2001). Šio kodekso 3.161 straipsnyje įtvirtinta kiekvieno vaiko neatimama teisė gyventi ir sveikai vystytis. Vadovaujantis teisės doktrina tai turi užtikrinti tėvai ir valstybė priimdama įstatymus ir savo veikla sudarydama sąlygas šių teisių įgyvendinimui, tai pat imdamasi priemonių, kad šios teisės nebūtų pažeidžiamos;
- 4) Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas (2003);
- 5) Lietuvos Respublikos Valstybinės švietimo strategijos nuostatos (2003 – 2012);
- 6) Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX – 1569 (Žin., 2003, Nr. 52 – 2316);
- 7) Ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimas (2005);

8) Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK – 627 (2005) pateiktas ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas (2005).

Apibendrinant galima teigti, kad visuose įstatymuose deklaruojami trys svarbiausi principai: 1) lygiateisiškumas, 2) prieinamumas, 3) kokybiškas ugdymas. Švietimo dokumentais – įstatymu, strateginėmis nuostatomis reglamentuojama ugdymo kokybė, vadybos ir pedagoginio darbo tobulinimas.

Nors yra nemažai įstatymų reglamentuojančių ugdymo kokybę ir prieinamumą, tačiau tik juos tobulinant galima garantuoti ugdymo(si) prieinamumą ir lygias galimybes.

1.2 Ikimokyklinio ugdymo programų rengimo procesų veiksniai

Kaip jau buvo minėta, Lietuvos ikimokyklinio ugdymo institucinius poreikius tenkino dvi valstybės lygmens ugdymo turinį reglamentuojančios programos – Vaikų darželio programa „Vėrinėlis“ ir „Ikimokyklinio ugdymo gairės“ – programa pedagogams ir tėvams. Trumpai aptarsiu kelias programas bei projektus, kuriomis vadovaujantis dirbo ikimokyklinio ugdymo įstaigos, taip pat pateiksiu kiekvienos programos tikslus.

Programoje „Vėrinėlis“ itin svarbios dorinės, estetiškos bei komunikacinės nuostatos, pasak O. Monkevičienės (1995,p.16), jos formuluojamos kaip svarbiausias ugdymo elementas. Svarbu sudaryti kuo palankiausias sąlygas perimti tautos dvasinės kultūros pagrindus. Svarbiausias tikslas:

- 1) bendradarbiaujant su šeima, puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę sėkmę;
- 2) saugoti ir stiprinti fizinę ir psichinę vaiko sveikatą, puoselėti jo prigimtį, tenkinti svarbiausius poreikius: judėjimo, fizinio ir psichinio saugumo, bendravimo, pažinimo, asmeninio vertingumo, saviraiškos;
- 3) ugdyti psichines vaiko galias (intelektines, emocijų, valio), stimuliuojant asmenybės pagrindų formavimąsi, puoselėjant jos individualumą, iniciatyvumą, kūrybiškumą.

Šie veiksniai vienodai svarbūs vaiko fizinės sveikatos saugojimui ir stiprinimui, psichinio saugumo užtikrinimui bei socialines adaptacijos didinimui. Ugdymo turinys skirtas organizuotai veiklai: kūno kultūros valandėlėms (2 – 3 kartus per savaitę), judriems žaidimams, (estafetėms ir kt., bet ir savaiminei fizinei veiklai, vaikų buičiai), veiklai kampeliuose. Bendrieji ugdymo tikslai: praturtinti vaikų pasaulį daugiamete žaidimų patirtimi, toliau juos puoselėti; padėti vaikams pajusti ir perimti žaismingą ir sąmojingą bendravimą, nuotaikingą rungtyniavimą, išmintingą ir išradingą pramogavimą bei kitas tautos dvasines vertybes.

Ikimokyklinio ugdymo gairės vadovaujasi individualumo principu, teigia R. Rimkienė ir V. Gražienė (1991,p.6), kuris pabrėžia vaikų skirtingumus ir verčia pažvelgti į vaikus tokius, kokie jie yra.

Pagrindinė – socialinė ir kultūrinė – ugdymo kryptis grindžiama šiomis nuostatomis:

- 1) humaniškumu (pagarba vaikui; vaiko fizinių ir psichinių galių plėtotė; vaiko pasitikėjimas suaugusiais);
- 2) individualumu (būtina atsižvelgti į mažylio išgales, juk kiekvienas auga savaip – savo tempu, turi savo patirtį, skirtingus pasaulio pažinimo būdus);
- 3) vieningumu (ugdymo turinys, ugdymo procesas turi laiduoti darną tarp fizinių ir psichinių galių; ugdymo turinys suprantamas kaip nesibaigiantis dvasinio ir materialaus pasaulio pažinimo procesas; šeimos, darželio ir pradinės mokyklos ugdymo tikslų, principų vieningumo).

„Gairėse“ pateikiamas detalus ugdymo turinys: dalykų (aplinkos pažinimo, kalbos, meno ir pan.) programos, formuotini įgūdžiai, žinios, ryšiai su kitomis ugdymo sritimis. Ypač akcentuojamas pedagogų darbas bei tvirtų ryšių su tėvais ieškojimas.

Lietuvai įžengus į naująjį raidos etapą, atsivėrė galimybė kaitos procesui ir atviram dialogui su humanistinėmis vertybėmis pagrįsta Vakarų Europos kultūra. 1977 metais vaikų ugdymo projektu „Gera pradžia“ (angl. „Step by step“) pradedamos skleisti į vaiką orientuoto ugdymo idėjos, siekiant ugdyti vaikų kūrybinį ir probleminį mąstymą, savarankiškumą, išradingumą, pareigos bendruomenei ir šaliai suvokimą, siekiama kurti ilgalaikius veiklos modelius. A. Juodaitytė (2003,p.7) patvirtina, kad pedagogai, pajutę profesinės raiškos laisvę ir atsakomybę, humanistinį vaikų ugdymą suprato kaip vaiko pažinimą ir naujo tipo (partnerystės) sąveiką su juo. „Geros pradžios“ metodika atsižvelgia į vaikų intelektualines, socialines ir išsivystymo reikmes. Kiekvienai amžiaus grupei keliami tikslai skiriasi, bet atitinka bendrus vaikų raidos ypatumus. ALF projekto „Gera pradžia“ pedagogė ekspertė R. Rimkienė (1997) konstatuoja, kad šio projekto metodologija atitinka pagrindines Lietuvos švietimo koncepcijos nuostatas ir tai, kad šis projektas plėtoja perspektyvias ikimokyklinio ugdymo naujoves, siekia ikimokyklinio ugdymo aktyvumo, kūrybiškumo, ugdymo kokybės užtvirtinimo. Ugdytojų komanda formuoja aplinką, atsižvelgia į kiekvieno vaiko ir visos grupės interesus, gerbia geriau ar mažiau išsivysčiusius gebėjimus, vertybes, reikšmingumą, skatina įgimtą vaikų smalsumą ir bendradarbiavimą.

Anot P. A. Coughlin ir kt. (1997), vaikams suteikiama galimybė rinktis veiklą atitinkamai suplanuotoje ir įrengtoje grupėje. Veiklos centruose sukaupia daug pažinimo ir žaidimo priemonių, kuriose savaime užsimezga žaidimai ir vaikai ugdomi socialinius įgūdžius. Ikimokyklinio ugdymo pagrindas – žaidimai, todėl pedagogai skatina žaidimus pasitelkdami grupės ir lauko aplinką.

Projekto „Geros pradžios“ ikimokyklinio ugdymo modelio filosofija, principai ir veikla tai:

- 1) šeimos dalyvavimas;
- 2) asmenybės sklaidą skatinanti veikla, vaiką matant kaip visumą;
- 3) individualizavimu pagrįstas ir į vaiką orientuotas ugdymas;
- 4) pastovus kvalifikacijos kėlimas, profesionalumas ir pagalba pedagogams.

„Ryto ratas“ padeda valdyti ugdymo procesą, auklėtoja stengiasi sudaryti sąlygas pasisakyti visiems vaikams – tai pasirengimas visos dienos darbui. Bendri ryto susiejimai moko vaikus rūpintis savimi ir kitais, paskatina darbo dieną pradėti draugiškai nusiteikus, lavina kalbėjimo bei klausimo įgūdžius ir moko rasti bei spręsti problemas, teigia R. Kacevičiūtė (1997).

Kadangi šis projektas grindžiamas asmenybės sklaidos teorija, P. A. Coughlin ir kt. (1997) patvirtina, kad programa apima ir skatina visus vystymosi aspektus: fizinį, socialinį, emocinį ir pažintinį. Programa „Gera pradžia“ remiasi nuostata, kad šeimos dalyvavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinant ir plečiant vaikų ugdymą grupėje, atsižvelgiant į namuose įdiegtus pomėgius bei žinias ir siekiant to, kad vaikas suvoktų save kaip asmenybę, gebėtų planuoti veiklą, išmoktų gerbti kitų interesus, tobulinti savo pomėgius bei įgūdžius.

Sutarus bendradarbiauti Atviros Lietuvos ir Danijos Egmonto Petersono fondams 1992 metais prasidėjo Egmonto projektas. Pasak V. Gražienės (1998,p.16), projekto metodologiniai ir teoriniai pamatai remiasi programa „Ikimokyklinio ugdymo gairės – programa pedagogams ir tėvams“ ir skandinavų pedagogikos principais ir pedagogų veikla prasideda nuo stebėjimų. Todėl ugdymo turinio integravimas tampa paremtas konkrečiais vaikų poreikiais, jų galimybėmis, pedagoginiais sumanymais bei projektinės veiklos organizavimu. Projektų metodas pripažintas kaip pedagogų meistriškumo – kūrybiškumo ir interpretacinių gebėjimų – ugdymo būdas, padedantis atsisakyti dar akademinio ugdymo nuostatos. S. Neifachas (2005,p.54) pabrėžia, kad vienas iš aktyvaus ugdymo metodų, taikomų švietimo įstaigose, dar 1824 metais spaudoje pirmą kartą paminėtas, projektų metodas. Ugdytiniais svarbu atskleisti, kaip informacija susijusi su kitomis pažinimo sritimis ir praktine žmonių veikla.

Egmonto projekto tikslai:

- 1) keisti vaikų darželių praktiką, ją humanizuoti ir demokratizuoti;
- 2) stiprinti ikimokyklinio ugdymo teorijos ir praktikos ryšius;
- 3) tobulinti ikimokyklinio ugdymo specialistų rengimą;
- 4) skatinti pedagogų aktyvumą, kūrybiškumą ir iniciatyvą.

Susiformavo šios Egmonto projekto pedagoginės nuostatos:

- 1) integruotas ugdymas ikimokykliniame amžiuje;
- 2) individualizuotas ir atitinkantis vaiko kultūros poreikius ugdymas;
- 3) nereglamentuotas iš anksto, neunifikuotas ugdymo turinys ir formos;
- 4) ne į rezultatą, bet į procesą nukreiptas ugdymas;

- 5) ugdymas grindžiamas abipuse vaiko ir suaugusiojo sąveika;
- 6) suaugęs turi tapti vaiko draugu, partneriu, patarėju, padėjėju;
- 7) ugdymo aplinka neturi būti standartizuota;
- 8) šeima yra ugdymo proceso partnerė.

Valdorfo pedagogikos idėjos į Lietuvą pateko maždaug prieš penkiolika metų. 1993 m. įkurtas Lietuvos Valdorfo pedagogikos centras. Šis centras yra Tarptautinės Valdorfo mokyklų asociacijos narys. Centras skleidžia Valdorfo pedagogikos idėjas ir padeda jas kūrybiškai taikyti Lietuvoje, verčia ir leidžia pedagoginę – filosofinę literatūrą. Valdorfo pedagogikos esmė – ugdymo turinys pasuktas veidu į vaiką. Svarbiausia jame – žmoniškosios vertybės, padedančios vaikui skleisti savąjį „Aš“, siekti gėrio ir grožio. Ugdymo turinys subtiliai suderintas su vaiko dvasinės raidos dėsniais, padeda vaikui lengviau suvokti save ir išgyventi tam tikrais amžiaus tarpsniais kylančias krizes. Ugdymas padeda atsiskleisti ir vystyti mokinių protui, jausmams, valiai. Tėvai pagalbininkai grupėje – taip didinama natūrali vaiko sąveika su kuo daugiau suaugusiųjų, vadinasi didėja natūralaus, „šeimyninio“ ugdymo(si) formų, pakeičiančių institucinio ugdymo formas, vaikas gauna daugiau mėgdžiotinų situacijų, pavyzdžių. Anot R. Tamašauskienės (2006), vienas iš pagrindinių pedagogikos principų auklėjime ir mokyme, tai – mokymas kūrybiškai telkti jėgas, gamtos pažinimas ir meninis skonis, mokymas jausti save, šalia esantį žmogų, aplinką.

M. Montessori pedagoginėje sistemoje itin svarbi vieta skiriama individualiai vaiko veiklai. Pagrindą tokiai veiklai sukuria specialiai paruošta ugdomoji aplinka, atitinkanti vaiko raidos tarpsnius, ir darbui pagal M. Montessori pedagoginės sistemos metodus profesionaliai pasirengęs mokytojas.

Valdorfo, M. Montessori ugdymo metodai sparčiai populiarėja visoje Lietuvoje. Švietimo ir mokslo ministro įsakymais patvirtinta „Montessori pedagogikos Lietuvoje samprata“ (2004), „Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcija“ (2004).

Požiūris į vaiką, kaip unikalią asmenybę, turinčią saviraidos galimybes, į vaikystę, kaip savaime vertingą žmogaus socialinio gyvenimo periodą, skatino keisti požiūrį ir į vaiko ugdymą, lėmė esminę reformuojamo ikimokyklinio ugdymo programų kaitą.

„Ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimo projekte“ ir „Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų apraše“ nusakytas esminis Lietuvos švietimo kokybiškų programų rengimas, aktualiausi ikimokyklinio ugdymo(si) klausimai. Ikimokyklinis ugdymas yra pirmasis organizuoto švietimo laiptelis, todėl pedagogų bendruomenė, turi realią galimybę pagal įstaigą lankančių vaikų poreikius, tėvų lūkesčius, sudaryti sąlygas savo ugdymo programai, asmenybės raiškai, kūrybiškumui, socializacijai, padėti perimti tautos kultūros pagrindus, pasiekti mokyklinę brandą.

Iki 2007 m. rugsėjo 1 d. ikimokyklinio ugdymo įstaigos galėjo vadovautis valstybinėmis „Vėrinėlio“ arba „Gairių“ ikimokyklinio ugdymo programomis. Švietimo teikėjai, remdamiesi

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu patvirtintu ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu, ne vėliau kaip iki 2007 m. rugpjūčio 1 d. turėjo parengti ir vėliau sistemingai atnaujinti Ikimokyklinio ugdymo programą. Švietimo teikėjų, kurie vykdo ikimokyklinio ugdymo programą, steigėjas, visuotinis dalininkų susirinkimas, įvertinęs šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, švietimo poreikius, turi teikti pritarimą programai.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ASPEKTAI

2.1 Ikimokyklinio amžiaus vaikas ir jo poreikiai

Vystymosi požiūris dažniausiai grindžiamas humanistinės psichologijos idėjomis – K. Rodžerso ir A. Maslow, J. Piaget, E. Eriksono ir L. Vygotskio teorijomis. A. Maslow žmogaus poreikių hierarchinėje sistemoje poreikis jaustis saugiam išskiriamas antruoju po fiziologinių reikmių, taigi vaikas saugus gali jaustis tada, kai keliami reikalavimai atitinka jo sugebėjimus ir atsižvelgiama į jo fizinius poreikius. A. Juodaitytė (2002,p.46) teigia, kad vaiko raidą lemia jo bendravimas su suaugusiais žmonėmis, kai atsiranda savarankiškumas bei pasitikėjimas savimi ir akcentuojamos asmenybės savybės bei jų raiška tam tikrose veiklos srityse. Pagrindinis asmenybės raidos akcentas vaikystėje – iniciatyva, o svarbiausias aktyvumo šaltinis yra poreikiai. Pasak V. Savickytės (1997), vaiko vystymosi raidoje svarbus motorinis aktyvumas, kurio dėka vaikas vystosi fiziškai, vyksta bendravimas, pažinimas ir pasireiškia poveikis aplinkai. Aktyvumas visada pasireiškia per veiklą, todėl minėta autorė teigia, kad poreikiai skatina aktyvumą, pastarasis – veiklą, o veikla žadina naujus poreikius. Vaikas savo veikloje parodo galimybes ir gabumus pakankamai placiu spektru, teigia Bogojavlenskaja D. (2002,p.25), nes įvairiuose raidos etapose jo psichologinės galimybės labai plastiškos.

R. L. Fortson bei C. Reiff (1995) pabrėžia, kad vaikų galimybės nepaprastai didelės, nes jie gali vienu metu priimti bei apdoroti didelį kiekį informacijos. Tam jie pasitelkia visus savo pojūčius – uoslę, regą, skonį, lytėjimą, klausą. Taigi ikimokyklinio amžiaus vaikai geriausiai išmoka patys, dirbdami su konkrečiais daiktais, reiškiniais, o galimybė manipuliuoti, liesti ir jausti padeda geriau suprasti sąvokas ir santykius nei abstraktūs mokymo būdai. R. L. E. Shapiro (2008,p.13) teigimu, emocinius nežodinius ženklus, tokius kaip veido išraiška, gestai ir pozos, perpratimas yra įgūdis, kuri vaikai lengvai įgyja. Kadangi tyrimai rodo, kad beveik 90 proc. emocinio komunikavimo perduodama ne žodžiais, šis įgūdis gali labai pagerinti vaiko gebėjimą suprasti kitų žmonių jausmus ir atitinkamai elgtis. Tai reiškia, pagrindinė vaiko veikla – žaidimai, kurie sudaro ugdymo turinį, ugdo bendravimo bei socialinius įgūdžius. Anot O. Monkevičienės (2003), žaisdami vaikai natūraliai kaupia bendravimo patirtį. Kaip tik žaidimas, teigia L. Jankauskienė (2000), vaikui suteikia galimybę eksperimentuoti bei manipuliuoti ir sudaro palankiausias sąlygas tobulinti savo žinias, ugdyti fantaziją, bendrauti, suvokti spalvas, formas ir t. t. Su pažinimu susijęs augimas yra aktyvus procesas: vaikas nori veikti ir būti aktyvus kūrėjas.

Ankstyvojoje vaikystėje vaiką supančio pasaulio ribos nuolat plečiasi. Pasak R. Žukauskienės (2002), jis stebi kitus vaikus, pamato daugybę naujų daiktų, atsiduria jam nežinomoje situacijoje ar aplinkoje, kurią galima tyrinėti ir daug įdomaus surasti. Vaikas mokosi džiaugtis kitais vaikais ir toleruoti jų elgesį, o jo sąveika bei ryšiai tampa vis sudėtingesni. D. T. Dodge bei C.

Heroman (2008) teigimu pradedama ugdyti vaiko empatiją – gebėjimą įsijausti į kito žmogaus emocinę būseną, skatiname pažinti kitų žmonių jausmus ir į juos įsijausti. Patyrimas padeda įgyti daug naujų žinių ir įgūdžių, vaikas išmoksta bendrauti ir veikti nepriklausomai nuo kitų. Žaidimo svarba vaiko raidai neabejotina.

Nors kiekvienas vaikas vystosi individualiai, teigia P. A. Coughlin ir kt. (1997), visi vaikai pereina žinomas asmenybės sklaidos stadijas. „Geros pradžios“ sistemoje konstatuojamos amžiaus tarpsnių charakteristikos: trimečiams, keturmečiams ir penkiamečiams būdingos savybės.

Kadangi vaiko augimas yra visuminis, jo gebėjimai ir pasiekimai reiškiasi taip pat kompleksiškai, labai individualiai. Vaikas vis labiau siekia būti savarankiškas, veikti savo paties iniciatyva, be suaugusiųjų pagalbos. Tačiau socialinė ir emocinė raida yra tai, kad vaikas pažįsta save ir kitus, kaip supranta ir valdo savo jausmus ir kaip sutaria su kitais. D. T. Dodge (2008) teigia, jog ši raida vyksta sklandžiai, kai vaiko santykiai su suaugusiais yra artimi, kai jaučiama parama ir pasitikėjimas. Tad savarankiškumo siekimas jungiasi su išaugusiu poreikiu bendrauti su suaugusiais ir bendraamžiais, su noru bendradarbiauti ir stengtis pamėgdžioti jų veiksmus bei poelgius. Reikia protu ir širdimi suprasti, kad vaikas ne kada nors, ne ryt, o jau dabar – žmogus, teigia Troickij J. (2004). Vaikas ne maža tėvų kopija, o atskiras naujas žmogus, kuris gali parodyti savo individualumą ir geba realizuoti save.

Anot G. Butkienės ir A. Kepalaitės (1996), sugebėjimai – tai individualios psichofiziologinės ir psichologinės ypatybės, padedančios sėkmingai veikti, sužinoti, išmokti bei įgyti įgūdžių. Nemažiau svarbu pripažinti vaiko orumo ir garbės jausmus. Vaikai skiriasi nuo suaugusiųjų, pasak L. Serapinaitės (2008), tuo, kad sunkiau supranta savo būsenas, sunkiau įvardija sau ir kitiems, kokie jausmai juos apėmė. Vaikai dar tik mokosi pažinti savo jausmų pasaulį. Būtent iš suaugusiųjų ir grupės draugų vaikas mokosi atpažinti savo jausmus.

Žmogus, bendraudamas ir bendradarbiaudamas su kitais žmonėmis, padaro jų tikslus ir siekius savais, tai savirealizacijos siekis, nes joks žmogus negali savęs realizuoti vienas. Kaip teigia A. Maceina (1990), individas, pasirinkdamas vienas ar kitas vertybes, orientuojasi į kitus asmenis ir jų poreikius. Vaikas mokosi iš savo bei kitų patirties ir taip tobulina savo veiklą. Anot J. Varanavičienės (2004), konkretaus vaiko ypatumai paprastai būna glaudžiai susiję su bendraamžių grupės ypatumais. Konkretaus vaiko arba vaikų grupės poelgiai, mintys, mąstymo ir veiklos dariniai, A. Juodaitytės (2002) teigimu, yra vaikų savarankiškai atrastos, o ne tik akiai nukopijuotos ar perimtos iš aplinkos. A. Dystervėgas (1988) pažymėjo, kad teigiama sąveika tarp įgimtų žmogaus gabumų ir pasirinkimo formuoja reikalingus žmogaus charakterio bruožus. Kiekvienas vaikas nori bendrauti, būti suprastas, išklaudytas ir išgirstas.

Vos pradėję kaupti patirtį vaikai ima rūpintis kitais ir savimi, anot K. Walsh (1998), stebėdami, kaip elgiasi tėvai, pedagogai, jiems reikšmingi suaugusieji ir bendraamžiai. Jei

kasdieninė veikla sėkminga, vaikai suformuoja stiprų ir teigiamą savivaizdį. E. Kirby (1981) pabrėžia, kad vaikui ypač reikalingi: pagarba, pagarba tam, ką jis daro ir jo individualumo, tapatumo bei socialinės patirties pripažinimas.

Ikimokyklinio amžiaus vaikai ypač išsiskiria smalsumu, teigia L. Jankauskienė (2000), jie patys mėgsta ieškoti naujų patyrimų ir mokytis naujų dalykų. Pasak E. Gullov (2005), reikia pagarbiai žiūrėti į vaikų bendravimo formas, laikytis nuošaliau, kai vaikai savarankiškai pasirenka veiklą ir taip nusibrėžia skiriančią ribą bei tampa savarankiški. Vaikams žaisti – pirmiausia reikia būti drauge, o žaisdami jie nusistato socialinio bendravimo taisykles. Reikia nepamiršti, kad pavadinti savo bendravimą žaidimu vaikai išmokę būtent iš suaugusiųjų. Pasitikintys savimi ir įvaldę bendravimo įgūdžius vaikai, anot I. Džiovalienės (2006), išvengia įvairių nesusipratimų, mato, ką teigiamo turi juos supantys žmonės ir džiaugiasi tuo nemažiau nei savo laimėjimais.

V. Rajeckas (1995) pažymėjo, kad reikia remtis vaiko gyvenimo patirtimi, jausti jo žinių, vertinimo, supratimo lygį, stengtis suvokti jo interesus, kuo jis gyvena, kas šiuo metu jį jaudina ir remtis vaiko žiniomis bei patirtimi, kuri jam reikšminga. Nuo vaiko savęs pažinimo atsiranda jo noras pažinti pasaulį. Vaikai tikisi gauti užduočių bei jas įveikti ir jiems tai pavyksta padaryti. Stipri vidinė ugdymosi motyvacija, teigia O. Monkevičienė O. (2003) – sėkmingo ir savarankiško ugdymosi prielaida, todėl svarbu, kad vaiko ugdymasis grupėje būtų džiugus. Vaikai bando suvokti save, mokosi save gerbti, todėl jiems reikia ir suaugusiųjų pagarbos. Minėta autorė patvirtina, kad kiekvienas raidos ir emocinių problemų neturintis vaikas save vertina teigiamai.

Viską, kas yra aplinkui, vaikas priima su dideliu jautrumu, o patirtis tampa gyvenimo pagrindu. Vaikai jaučia poreikį pamatyti, kaip atliekama tai, ko jie nori išmokti, tvirtina G. Petty (2006), nes vaikai nori tiksliai žinoti, ką reikės daryti, kaip tai padaryti kuo geriau, arba kur ir kada jie galės tinkamai panaudoti šį įgūdį.

2.2 Programų rengimo įtaka ikimokyklinio ugdymo(si) proceso kokybei

Veiklos procesas yra tam tikras judėjimas, vaikai ir pedagogai susiduria su įvairiais pokyčiais. Europos švietimo politika, orientuota į ugdymą ir socialinių paslaugų integravimą, teikiant paramą vaikui ir šeimai, žymi ir naują pedagogų rengimo kryptį Lietuvoje – perėjimą nuo siauros institucinės krypties specializacijos (lopšelis, darželis, mokykla, globos namai) prie ugdymo vaikystėje. Europos Sąjungos vaikystės ir šeimos apsaugos politika nukreipta į universalų vaikystės pedagogo rengimą, siekiant kokybiško ugdymo ir socialinių paslaugų teikimo vaikui ir šeimai (Early childhood and family policy Series N.3, UNESCO, 2002).

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakyme (2005, lapkričio 11 d.) pabrėžiama, kad auklėtojo funkcijos yra teikti informaciją ir pagal kompetenciją konsultuoti tėvus (globėjus) bei kitus įstaigoje dirbančius specialistus ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo

klausimais. Taip pat patvirtintas auklėtojo pareigybės aprašymas, kuriame pabrėžiama nuostata, kad reikia didinti vaiko kokybiško ugdymo(si) galimybes ir teigiama, jog auklėtojas taiko šiuos principus:

- 1) visuminis ugdymas – atsižvelgiant vaikų raidos, kultūros dėsningumus ir siekiant visų vaiko galių plėtotės, tikslingai ugdomos vaiko vertybinės nuostatos, jausmai, mąstymas ir elgsena;
- 2) individualizavimas – ugdymas grindžiamas kiekvieno vaiko asmenybės pažinimu, ugdymo(si) poreikių pripažinimu, numatant veiklas ir sudarant sąlygas kiekvienam vaikui ugdytis ir tobulėti;
- 3) tęstinumas – tęsiamas šeimoje pradėtas pozityvus vaiko ugdymas;
- 4) dermė – derinami šeimos ir įstaigos interesai, lūkesčiai dėl vaikų pasiekimų, ugdymo(si) būdų, rūpinamasi šeimos švietimu.

Lietuvos kontekste visos švietimo sistemos kaita įgyja planingumo aspektus. Programų rengimas įtakoja mažų vaikų ugdymo(si) proceso kokybę bei sudaro prielaidą ne tik ugdymo kokybei gerinti, bet ir didinti ikimokyklinio ugdymo teikiamų paslaugų įvairovę. Ugdymo programa tik iš pirmo žvilgsnio atrodo nesudėtinga, tačiau taip nėra. Tai sudėtingas, įvairiapusis ir dinamiškas procesas. Tad kokybės sąvokų ryšį galima išdėstyti pagal ugdymo kokybę, nes būtent nuo to priklauso žmogaus „kokybė“ ir gyvenimo kokybė. Pedagoginę sąveiką, kurioje susitinka ugdytojai ir ugdytiniai, ypač analizuoja asmens orientacijas ir nuostatas kito atžvilgiu. Pasak A. Juodaitytės (2003,p.55), nuo požiūrio į vaikus priklauso auklėjimo, mokymo, globos trukmė, vaikystės sociokultūrinis turinys: nuolat plėtojamoms ir tobulinamos vaikų ugdymo institucijos praturtina vaikystės sociokultūrą, tačiau tuo pačiu metu daro įtaką ir biologinei trukmei. Ugdant vaikus, siekiama sudaryti kuo palankesnes sąlygas, emocinį palaikymą, ir saugumo jausmo užtikrinimą, atskleidžiant jų vidines jėgas, kurias lemia vaiko amžiaus ypatybės.

Ugdymo kokybę pedagoginiu lygmeniu B. Bitinas (2000,p.108) vertina atsižvelgęs į tai, kaip, įvertinus rezultatus, realizuoti užbrėžti ugdymo tikslai. Tikslai nuolat papildomi naujais komponentais ir po kelių konkretinimo etapų išryškėja dideli pokyčiai.

Ugdymo kokybės proceso dalyviai ne tik pedagogas ir jo vaikų grupė ar specialistai, bet ir visa įstaiga ir tai turi atitikti šiuolaikinių reikalavimų dermėje, siekiant sudaryti sąlygas vaikui kurti išgyventi ir dalyvauti visuomenės kaitoje. Pasak humanizmo tyrėjos J. Morkūnienės (1995,p.156), svarbiausiu mūsų gyvenimo akcentu tampa „nebe aš ir pasaulis, bet aš pasaulyje, sąveikoje“ – naujų vertybinių sistemų atsiradimas. Tai konkreti tiesiogiai įgyta patirtis, kuria galima pasidalinti su kitais.

G. T. Moore ir kt. (1996) atkreipė dėmesį, kad ikimokyklinių įstaigų fizinei aplinkos kokybei skiriamas per mažas dėmesys ir tai dažniausiai suvokiama kaip suaugusiųjų kiekybinis ar kokybinis

poveikis vaikams, bendravimas, įvairios programos. Suprantama, kad vaikas turi būti veiklus, humaniškas ir kūrybingas. G. Butkienės ir A. Kepalaitės (1996) manymu, kūrybingumas kaip transformuojanti jėga stiprina žmogaus vertės jausmą, spartina asmens savipildą ir asmenybės brandimą. Pastebėta, kad teigiamas vaikų požiūris į ugdymą(si) pasireiškia dėmesiu, interesu ir pasirengimu panaudoti reikalingas jėgas sunkumams nugalėti. S. Šalkauskis (1991,p.154) sako, kad „...turi susiformuoti laisva ir galinga asmenybė, kuriai reikalinga yra ir gerai suprastas savo vertės pajutimas, ir iniciatyvos laisvė, ir tam tikras reikiamas veiklumui pasitikėjimas savimi, ir platesnis užsimojimas veikime“.

Progresyviojo ugdymo pradininkas yra Johnas Dewey, taigi P. A. Coughlin ir kt. (1997) perteikdama jo mintis, jog ugdymas – tai ne rengimas gyventi ateityje, bet gyvenimas dabartyje, pateikia savo nuomonę, kad į vaiką orientuotas ugdymas siekia abiejų tikslų ir mano, kad šie požiūriai nėra nesuderinami. Progresyvusis ugdymas remiasi raidos ir konstruktyvizmo principais (vaikai mokosi bandydami perprasti juos supantį pasaulį, kai išmokimas – vaikų, tėvų, kitų vaikų ir aplinkos sąveika). Juo vadovaujantis, kuriama tokia mokymosi aplinka, kuri skatina individualius vaiko įgūdžius bei pomėgius. Veiklos individualizavimas, diferencijuotas ugdymas, ypač jei vaikai turi skirtingų gebėjimų, yra garantas sėkmingai pedagoginei sąveikai.

Kokių nors bendrų individualaus priėjimo taisyklių nerasime, bet visada labai svarbu laikytis pagrindinio reikalavimo – pažinti vaiko individualybę: jo dinaminę stereotipą, vystymosi bei gyvenimo sąlygas, matyti susidariusią situaciją ir momentinę jo būseną. Tai visada naudinga vaiko ugdymui(si), nes atsiskleidžiant individualybei, jo ypatumams, pedagogas geriau pažįsta vaiką, teisingai parenka uždavinius, atsižvelgia į vaiko interesus.

Pasak A. Hansen ir kt. (1997), kiekvienu atveju, nustatant uždavinį, reikia tinkamai įvertinti vaiko bendravimo, emocinius, protinius, kalbinius įpročius, gyvenimą ir kitas vystymosi sferas. Jei veiklai naudojami metodai ir priemonės atitinka vaikų amžių, grupės charakterį ir kultūrą bei ugdymo patirtį, tikėtina, kad ugdymo rezultatai bus geri. Anot F. J. Monks ir I. H. Ypenburg (2003), raidos psichologija nagrinėdama žmogaus vystymosi „dėsnius“, stengiasi išsiaiškinti, kokios socialinės ir auklėjimo aplinkybės lemia harmoningą ir tinkamiausią raidą.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo Ministro įsakyme (2005, lapkričio 11 d.) teigiama, kad auklėtojo funkcijos yra:

- 1) bendradarbiauti su šeima, skatinti tėvus (globėjus) dalyvauti grupės veikloje, derinti šeimos ir įstaigos interesus;
- 2) bendradarbiauti su kitais grupėje, įstaigoje dirbančiais specialistais (meno pedagogu, logopedu ir kt.) vaikų ugdymo klausimais;
- 3) sistemingai informuoti tėvus apie vaikų pasiekimus, ugdymo(si) poreikius ar iškilusias problemas (sveikatos, prigimtinių, socialinių poreikių tenkinimo ir pan.).

Nuoširdus ir veiksmingas bendravimas, anot K. A. Hansen ir kt. (1997), yra būtinas kiekvienai ugdymo programai įgyvendinti. Bendravimas žmonėms padeda geriau suprasti vienas kitą, įsigilinti į kito vidinį pasaulį, išklaudyti ir išsakyti savo nuomonę.

B. Bitinas (2000,p.125) pedagoginę sąveiką vadina tolydžia (vaikas sąveiką jaučia, net fiziškai nebendraudamas su tėvais ar pedagogais), bet praktiškai – fiksuoja kaip įvykį, pedagoginį susitikimą bei ugdymą ir jis privalo kartotis. Aptariant ugdymo paradigmos sąvoką galima pabrėžti, kad kai kalbama apie ugdytinio asmenybės formavimą, tada ugdytojas yra vaiko veiklos vadovas, mokslo žinių ar dorovinių vertybių perteikėjas. Kai kalbama apie asmenybės saviraišką, jos vystymosi skatinimą – tuomet ugdytojas patarėjas, konsultantas, vystymuisi palankios aplinkos kūrėjas. Pasak A. Juodaitytės (2002,p.197), jeigu suaugusieji netoleruos ir nuvertins savarankiškus vaiko veiksmus ir jei vaikas nesulauks reikiamų paskatinimų, jis neturės galimybių plėtoti naujos sąveikos formų su suaugusiais tiek dabartyje, tiek ateityje.

Pasaulinė edukologija, S. Neifacho (2005) teigimu, pabrėžia vieną svarbesnių naujų metodų bruožų – ugdytojo ir ugdytinio sąveiką. Ugdymasis – bendros ugdytinių ir ugdytojų tarpusavio pastangos siekiant apibrėžti problemas, ties kuriomis reikia susitelkti norint prasmingai dalyvauti informacinės visuomenės gyvenime. Šiuo laikotarpiu ypač svarbus vaidmuo tenka gebėjimams bendrauti, bendradarbiauti, kritiškai mąstyti, todėl pagrindinė ugdymo tendencija tampa suvokimas, supratimas žmogaus ir pasaulio. Pasak J. Vaitkevičiaus (1995,p.10), reikia „tobulinti žmonių tarpusavio sąveikos, bendravimo bei bendradarbiavimo būdus“.

Pedagogas konkretina ugdymą, racionaliausiais metodais ir būdais teikia žinių, formuoja vaikų mokėjimus bei įgūdžius, plėtoja pažintines jėgas, auklėja. Jis vadovauja įvairiems darbams, ugdo savarankiškumą, aiškina naujus faktus bei reiškinius, eksperimentuoja, kartu moko mąstyti, vertinti naujus įvykius, pervertinti anksčiau įgytas žinias bei patirtį – pedagogas turi būti kompetentingas darbui. Ugdytojo meistriškumo objektą patvirtina B. Bitinas (2000,p.70) – ugdytojas skatina ugdytinį dalyvauti veikloje ir stebi tos veiklos poveikį, jei reikia, siūlo kitą veiklą, t. y. ieško tol, kol randa iš tikro veiksmingą veiklą. Tokia ugdymo strategija patikima ir ugdytojui turi pakakti ištvermės valdyti procesą.

R. McCormick (1992,p.25) teigia, kad informacinių technologijų panaudojimas švietime skatina taikyti pažangius komunikacijos, mokymosi ir ugdymo metodus, o informacinis raštingumas – kokybės rodiklis, kuris įtakoja visuomenės raidą.

Įdomu tai, kad pedagogai dalijasi mintimis apie tyrimus, atliktus ikimokyklinėse įstaigose. Tyrimai, anot M. Kuzienės (1997), padeda atskleisti silpnąsias vietas ir skatina ieškoti, kaip sudominti vaikus. Veiklos tyrimų idėjų svarbą pabrėžia L. Cohen ir L. Manion (1980,p.188) ir teigia, kad pedagogai turėtų susipažinti su esminiais mokslinio tyrimo bruožais, skirti laiko eksperimentavimams bei bendradarbiavimui su mokslininkais, būti iniciatoriais – tai naujų sąlygų ir

prielaidų sudarymas kūrybai, naujų idėjų skatinimas bei pedagogų ir mokslininkų žinios apie komandinį darbą. Galima teigti, kad įsisavinama tyrėjo kompetencija (patirtis ir analitinis mąstymas). Siekdami ugdymo kokybės, pedagogai ir kiti specialistai privalo turėti pakankamai žinių apie tyrimo atlikimo metodologiją, bei gebėti ją taikyti.

Pastebima ir tokia tendencija, teigia A. Gumuliauskienė (2001,p.25), kad teigiamą požiūrį į inovacijas slopina pokyčių ir problemų baimė, nepakankamai tolerantiški santykiai, bendradarbiavimo ir dalijimosi patirtimi stoka. Pedagogas turėtų ramiai ir pozityviai žvelgti į įvairius pasikeitimus, tokius kaip: veikla kaitos sąlygomis, problemų sprendimas ir priėmimas, kūrybiškumas, bendravimas ir bendradarbiavimas.

3. PROGRAMŲ RENGIMO ORGANIZAVIMO GALIMYBĖS

„Ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimo projektas“ (2005) rėmėsi prielaida, jog ikimokyklinėje įstaigoje susibūrusi komanda gali inicijuoti perėjimą prie įstaigos programų kokybiško rengimo.

Programų rengimo pirmame etape buvo organizuoti įstaigos bendruomenės seminarai, kad pedagogai perprastų programų rengimo kriterijus ir principus, išmoktų modeliuoti naujas ugdymo programas. Komandos paskiria savo naujų programų rengimo vadovą, kuris organizuoja komandos darbą ir telkia įstaigos bendruomenę naujoms programoms rengti. Personalinė komandos sudėtis parenkama atsižvelgus į kiekvieno ryškų siekį ir gebėjimą keistis, įveikti sunkumus, aktyviai dalyvauti programų kūrimo procese, savo veikla sudominti kolegas, kurti įstaigoje bendradarbiavimo ir nuolatinio mokymosi atmosferą. Komandos personalinė sudėtis turėjo būti priimtina visiems bendruomenės nariams, o komandos vadovo nuostatai – rūpintis komandos dalyvavimų programų kūrimo renginiuose, projekto eiga savo įstaigoje ir ryšiais su kitomis projekte dalyvaujančiomis regiono įstaigomis bei nacionalinio lygmens darbo grupėmis.

3.1 Ikimokyklinio ugdymo įstaigų bendruomenės bendradarbiavimas

Šalies ekonominio, socialinio, kultūrinio gyvenimo kaita: globalizacija, informacinės visuomenės plėtra, vertybių ir vertybinių nuostatų kaita – įpareigoja švietimo bendruomenę labai atidžiai derinti ugdymo tikslus su vaikų, šeimų, bendruomenės ir valstybės poreikius. „Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje“ konstatuojama, kad reikia atsisakyti tiesioginio sisteminio dalykinio mokymo, kad vaiko globa, auklėjimas, lavinimas ir mokymas negali būti atskiri izoliuoti procesai. R. Želvys (2001,p.11) pažymėjo, kad švietimo institucijų tikslai, tokie kaip: asmenybės ugdymas, kultūros perdavimas ir augančios kartos socializacija yra abstraktesnio pobūdžio, nei pelno siekiančių organizacijų tikslai, todėl sunku išskaidyti konkrečius uždavinius ir numatyti jų įgyvendinimo žingsnius, nes svarbiausi kriterijai – fizinė, protinė ir emocinė vaikų raida. Kalbant apie ugdymą pastoviai minimos būdingiausios savybės: rūpinimasis kitais, bendravimas, bendradarbiavimas ir tarpusavio ryšiai.

Dalyvavimas programų rengimo komandoje reikalauja atsakingumo, sugebėjimo išsakyti kritines pastabas, mokėti būti kritikuojamam ir lojaliam, gerbti kitų teises ir tikėtis pagarbos sau, kryptingai ieškoti informacijos, ją analizuoti, apibendrinti ir perteikti kitiems, priimti adekvačia informacija paremtus sprendimus ir taikyti juos praktikoje.

Nemažiau svarbus ikimokyklinių įstaigų specialistų ir pedagogų bendravimas. D. P. Hallahan ir J. M. Kaffman (2003), remiantis kitų specialistų mintimis, teigia, kad ugdymui rekomenduojama taikyti šias strategijas:

- 1) specialistų komandų darbas;
- 2) kolegų bendradarbiavimas;
- 3) kolegų konsultavimas;
- 4) ugdymas(is) bendradarbiaujant.

Ikimokyklinė įstaiga – bendruomenė, kur vaikas užmezga intensyvius socialinius santykius su skirtingais suaugusiais ir bendraamžiais, tai daro įtaką tolimesnei vaiko integracijai į visuomenę, teigia I. Jorutytė ir A. Budreikaitė (2005). Tad ir bendruomenė turi sudaryti maksimalias sąlygas, skatinančias kognityvinę, socialinę ir dvasinę vaiko raidą. Siekiant sėkmingos vaikų socializacijos, kokybiško ugdymo bei programų rengimo, būtina stiprinti sąveiką: vaikas – šeima – ugdymo institucija. Svarbiausia, kad ugdymo programoje dalyvautų tėvai, anot K. A. Hansen ir kt. (1997), norint tai įgyvendinti reikia:

- 1) informuoti tėvus apie programos tikslus ir priemones;
- 2) kviesti tėvus ir šeimos narius įsijungti į darželio veiklą.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos suteikia vaikams pirmąją galimybę patekti į žinių pasaulį, ypač jei jos vykdo socialinę ir šviečiamąją veiklą nuo pat ankstyvo amžiaus padėdamos pagrindus teigiamam požiūriui į visuomenės gyvenimą, įsipareigojimus, mokslą ir šeimų dalyvavimą savo vaikų ugdyme.

Šeimos nariai – pirmieji ir didžiausios įtakos turintys vaiko ugdytojai ir jei tėvai įsijungia į ugdymo programą, tai laimi visi. Kai tėvai kartu planuoja ir savo argumentuota nuomone pritaria ar atmeta pasiūlymus, jie pradeda geriau suvokti ugdymo programos svarbą. Lietuvos mokslininkai pripažįsta didelį tėvų vaidmenį, nes jie įsitraukia į vaikų darželio bendruomenės veiklą, įgyja veiklos planavimo, koordinavimo ir vertinimo kompetencijas. Anot I. Jorutytės ir A. Budreikaitės (2005) ikimokyklinės įstaigos turi dvejopą paskirtį – talkinti šeimai ugdant ikimokyklinio amžiaus vaiką ir bendradarbiauti su šeima ugdant vaiką darželyje. Vaikų darželio bendruomenė – visuomenės mikromodelis, kurioje siekiama vaikų gyvenimo kokybės, kiekvienam bendruomenės nariui prisiimant tam tikrą atsakomybę ir pareigas. Tėvus ir pedagogus vienija vienas tikslas – vaiko gerovė. Vaikas kryptingai ugdomas tada, kai darniai sutaria šeima ir vaikų darželis, kai vaikų ugdymas šeimoje ir darželyje vienas kitą papildo.

Rengiant programas pedagogai turės galimybę apmąstyti savo praktiką ir įvertinti būdus, kaip kurti besimokančią bendruomenę. Taip pat galės patirti besimokančios bendruomenės poveikį – kaip asmeninis veiklumo jausmas skatina rūpestį bendruomenės gyvenimu, kaip atsiranda psichologinis narystės pojūtis, ypač kada jautiesi gerbiamas, priimamas, įtraukiamas, skatinamas pažinimas, užsienio kalbų žinių gilinimas, gerosios patirties pasidalinimas, susipažinimas su naujoviškais ugdymo praktikomis.

Bendradarbiavimas apima ir tiesioginį keitimąsi patirtimi tarp įvairių švietimo institucijų, kurios atsakingos už ugdymo politiką. Nagrinėjant programos tikslus, principus, įgyvendinimo metodus, programos rezultatus, bei diskutuojant, kaip programa suteikia galimybes naujų pedagoginių metodų diegimui, kiekvienas bendruomenės narys gali pasiūlyti ką nors teigiamo. Apžvelgiami komandinio darbo privalumai programų rengimo procese, nes tai ne vienkartinis, bet nuolatinis procesas, integruotas į visą bendruomenės veiklą, apžvelgiama pedagogų kompetencijų svarba ir jų tobulinimo galimybės, analizuojami strateginiai orientyrai, veiksmų plano sudarymas ir suderinimas tarp atskirų veikėjų – vadovų, pedagogų tėvų ir kitų specialistų. Programos rengimo dalyviai skatinami modeliuoti savo įstaigų ugdymo strategijas, papildant jas programomis, integruotomis į atskirus ugdymo dalykus.

3.2 Profesinių kompetencijų tobulinimas

Programų rengimo veikla – nuolatinė, kryptinga ir tikslinga profesinės saviraiškos veikla, pagrįsta mokslu ir patirtimi, nukreipta visapusiškam pedagogo bei kitų specialistų kvalifikacijos ir profesinio meistriškumo tobulinimui.

Šiandieniniame pasaulyje kompetencijų tobulinimo požiūris užima ypatingą vietą. Pedagoginėje veikloje vyksta įvairus informacijos ir duomenų rinkimo procesai, veiklos tikslų, uždavinių bei metodų įvertinimas, sprendimų priėmimas bei realizacija. Nemažiau svarbus informacijos parengimas, apdorojimas, naujos informacijos gavimas. Veikla turi būti operatyvi, efektyvi, su tobulinimo ir pedagoginių inovacijų sklaida – tai ugdymo kokybė ir jos vertinimas. Ikimokyklinių įstaigų vadovų ir pedagogų tarpusavio bendravimas skatina nenutrūkstamą jų profesinės kompetencijos tobulėjimą, teigiama ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimo projekte (2005) ir pabrėžiama, jog „dalyvavimas projekte ir komandoje pareikalaus visos įstaigos bendruomenės atsakingumo, sugebėjimo išsakyti kritines pastabas, mokėti būti kritikuojamam ir lojaliam, gerbti kitų teises ir tikėtis pagarbos sau, kryptingai ieškoti informacijos, ją analizuoti, apibendrinti ir perteikti kitiems, priimti adekvačią informaciją paremtus sprendimus, taikyti juos praktikoje“. Komandos dalyvius turi jungti noras siekti kokybiškos įstaigos, kurti profesinio tobulėjimo kultūrą savo bendruomenėje, dalytis su kitais savo patyrimu ir kompetencija, diegti ikimokyklinio švietimo prioritetus ir vertybes.

T. Tamošiūnas (1999) teigia, kad pedagogai, susidurdami su nauju reiškiniu, kuria projektus, turinčius padėti įgyti didesnę patirtį ir duoti naudingų rezultatų, juolab, kad tai planuojamas ir vertinamas darbas, tai – pastangų sistema, darbo forma, kurią lemia iškilusios problemos ir jų prigimtis, kuri padeda įgyti daugiau patirties ir duoda naudingų rezultatų.

Ikimokyklinės įstaigos sėkmę lemia tinkama ugdymo proceso programa, remiantis pedagogine kompetencija ir jos pripažinimu. Kiekviena veikla turi savo tikslą, todėl visada keliami

konkretūs uždaviniai, kokio kompetencijų, kokybės ir profesionalumo lygio siekiame. Lietuvoje parengtas pedagogų rengimo koncepcijos projektas parodo, kad suvokiamas naujas, visuomenėje pakitęs pedagogo vaidmuo.

Edukacinės novacijos, pasak S. Neifacho (2005), skatina probleminį mąstymą. Problemų sprendimas siejamas su įvairių temų nagrinėjimu. Svarbu, kad probleminės situacijos būtų susiję su ugdymo turiniu, vaiko patyrimu, todėl reikia skatinti sprendimų ieškoti artimiausioje informacinėje aplinkoje. Taip, pasitelkus kuo išsamesnius duomenis, taikomos įvairios problemų sprendimo strategijos. Jų sprendimą lemia metodinės, vadybinės ir bendradarbiavimo kompetencijos.

R. Želvys (1999,p.14), T. Tamošiūnas (1999,p.63) pažymi keturias pagrindines funkcijas: planavimas (nustatymas, ko norima pasiekti), organizavimas (planų įgyvendinimas), komandinis darbas bei užtikrinimas, kad viskas būtų atlikta gerai. Ikimokyklinio ugdymo pedagogai, skatinami šiuolaikinės kaitos tendencijos, norėdami sėkmingai dalyvauti ugdymo programų rengimo procese, siekia įvaldyti vadybinę kompetenciją, nes vadyba tai – viso kolektyvo veikla.

Ypatingas požiūris į vadybą, padeda pasiekti geresnių ugdymosi rezultatų, supratimo, kad ugdytiniams yra ir bus geriausia, pasak B. Bitino (2000,p.68), kai pedagogas „atlieka visas vadovui būdingas funkcijas“. Tokios prielaidos yra realiai pasiekiamas tikslas. Priemonės ir galimybės koreguoti procesą – visa tai yra sėkmės sąlyga. Valdant ugdymo programų organizavimo procesą, nepakanka formuluoti tikslus, parinkti atitinkamą turinį, būdus ir formas, bet reikia gauti grįžtamąją informaciją ir taikyti koregavimo priemones.

Kad ir kokį darbą dirbame ikimokyklinėje įstaigoje, reikia turėti tam tikrų savybių, mąstymo, planavimo ir veiklos įgūdžių, kurie būtų pirmine prielaida darbui. Orientuoto į vaiką ugdymo reikalavimai:

- 1) planavimo užtikrinimas, planų įgyvendinimas, tęstinumas ir kokybės garantavimas;
- 2) neatidėliotinas grupės poreikių, naujų žinių, gebėjimų, įgūdžių patenkinimas ir panaudojimas (vienas iš galimų padarinių – perspektyvos praradimas);
- 3) organizaciniai gebėjimai;
- 4) atsakomybės ir ugdymo turinio tobulinimas – gyvybiškai svarbi ugdymo programų rengimo dalis.

Vienas iš svarbiausių programų rengimo kriterijų yra planavimas. Anot R. Želvio (2001), planavimas – nenutrūkstamas procesas, kurio metu atsižvelgiama į vykstančius pokyčius. Tarp kitų bendrųjų kompetencijų tai apibūdinama kaip gebėjimas koordinuoti veiklą, skirtingų vaidmenų grupėje atlikimą, gebėjimas įvertinti ugdymo(si) padėtį, planuoti įvairių grupės, grupelės ir individualią veiklą, taip pat veiklą vaikų, kurių poreikiai yra skirtingi, teigia E. Jurašaitė – Harbison (2006). Planavimas niekada neatliekamas spontaniškai, kiekvienas pedagogas turi apgalvoti savo

tikslius, atsižvelgiant į ugdytinių poreikius, veiksmus, reikalingos ugdymo medžiagos parinkimą, metodinių būdų parinkimą arba naujųjų įsisavinimą.

A. Vasiliauskas (2002) teigia, kad planavimas tai intelektinis procesas, leidžiantis sukurti veiksmų planą, šiuo atveju – rengiant programas. Procesą gali inicijuoti komanda ir planavimą gali pradėti pedagogas be komandos susitarimo, kai jis diagnozuoja galimybes arba grėsmes, tiesiogiai susijusias su jo funkcijomis. Planavimo prielaidos siejasi su ateities situacijos įvertinimu. Apibrėžiant šias prielaidas, koncentruojamasi į svarbiausius veiksnius, galinčius nulemti programos rengimo sėkmę arba nesėkmę. Tikslai konkrečiai apibūdina, kas turi būti pasiekta, ir apibrėžia tolesnių veiksmų parinkimo kryptį.

M. Fullan (1998,p.17) susimąsto, kodėl svarbu puoselėti gebėjimą keistis ir ką duos ugdymo pokyčiai, o atsakymą nukreipia į tai, kad ugdymas turi moralinį tikslą ir tai darydami pedagogai susiduria su nuolatinių naujovių ir pokyčių esme. B. Bitinas (2002,p.53) pažymi teorijos ir praktikos ryšį: „šiuolaikinės pedagogikos funkciją įvardija sąvokų triada: ugdymo teorija – ugdymo technologija – ugdymo praktika“. Kad ugdymo programa būtų šiuolaikiška, pedagogui būtinas interpretacinis ir kūrybinis požiūris.

Žmogus turi nuolat atnaujinti savo žinias, ugdytis naujus gebėjimus bei kompetencijas, S. Neifacho (2005) teigimu, jis gali ir turi keisti savo vertybių sistemą. Ugdytojai, siekdami gerosios patirties sklaidos, ugdymo kokybės pagerinimo, įgyja naujas žinių projektavimo kompetencijas ir kompetencijų demonstravimą. Pedagogai individualizuoja, interpretuoja ugdymo programą, taiko naujus ugdymo metodus ir formas. O. Zuber – Skerritt (1992) nurodo, kad bendradarbiaudami planuojant veiklą ir kaupiant duomenis, užsiimama savirefleksija, kuri yra esminis tobulėjimo elementas.

Vertindamas naują ikimokyklinukų ugdymo situaciją, S. Neifachas (2005) pabrėžia, kad:

- 1) pereinama prie mokymosi visą gyvenimą koncepcijos;
- 2) nyksta laiko ir erdvės ribojimai;
- 3) informacija tampa visuotinai bei lengvai pasiekiami ir gausėja labai sparčiai.

Informacija ir žinios yra potenciali jėga, na o ugdomoji informacija – nuolat kintantis procesas. Naujoje žinių kūrimo sistemoje akcentuojama informacinių mokslų svarba, žinių konkurencingumas ir naujų žinių įvertinimo būtinybė. Pasak A. Šventicko (2001), reikalinga „teorinius pedagogų kursų klausimus derinti su asmenybės saviraiška bei saviugda, ugdyti gebėjimą naudotis informacinėmis technologijomis“.

Pagal G. Slatkevičienę ir P. Vanagą (2001), veiklos įvertinimas neatsiejamas nuo kitų funkcijų. Tad vertinimas yra viena iš svarbiausių veiklos tobulinimo priemonių. Minėti autoriai nurodo, kad daugelyje mokslinių darbų analizuojami įvairių veiklos funkcijų, sričių bei aspektų vertinimo metodai, siekiant surinkti informaciją, būtiną veiklos tobulinimui užtikrinti.

Vadovaujamosi principu, kad veiklos pasiekimus nulemia veiklos kokybė. Norint gerinti veiklos pasiekimus, svarbu žinoti, ką reikia patobulinti veikloje, o, norint identifikuoti tobulintinas veiklos sritis, reikia įvertinti veiklos kokybę – galimybių realizavimą, siekiant veiklos rezultatų. Tik žinant esamą padėtį, galima planuoti, kaip gerinti veiklos rezultatus.

3.3 Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų prielaidos

Švietimo ir mokslo ministro įsakymu (2005) švietimo teikėjai, remdamiesi ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu (toliau – kriterijai), rengia ir sistemingai atnaujina ikimokyklinio ugdymo programą.

Švietimo ir mokslo ministerijos Bendrojo ugdymo departamentas organizavo švietimo teikėjų mokymus rengti programas pagal ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašą. Nustatyta, kad nuo 2007 m. rugsėjo 1 d. švietimo teikėjai vykdo ikimokyklinio ugdymo programas, parengtas pagal ikimokyklinio ugdymo kriterijų aprašą – kitokių programų nei viena ikimokyklinė įstaiga vykdyti negalės. Švietimo įstaigų komandos dalyvavo respublikiniuose kursuose „Ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimas“ tikslu, kaip parengti ikimokyklinio ugdymo programas. Švietimo įstaigų ikimokyklinio ugdymo programos parengtos kvalifikuotų komandų, programos pristatytos visoms bendruomenėms ir gauti lošėlių – darželių tarybos ir pritarimai ikimokyklinio ugdymo programoms. Programas sudaro tokios dalys: bendrosios nuostatos; ikimokyklinio ugdymo principai; tikslai ir uždaviniai; turinys, metodai ir priemonės; ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas; naudota literatūra ir šaltiniai. Programa naudinga ikimokyklinio ugdymo kaitai, atsinaujinimui ir vietos bendruomenių poreikių atliepimui – siekiant vykdyti programą individualiam vaikui konkrečioje grupėje.

Bendrosiose nuostatose nurodomas švietimo teikėjo pavadinimas, teisinė forma, grupė, tipas, adresas (jeigu švietimo teikėjas yra laisvasis mokytojas – jo vardas, pavardė, adresas); aprašomi vaikai ir jų poreikiai; mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas; švietimo teikėjo savitumas; tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Atskleidžiamas požiūris į vaiką ir jo ugdymą remiantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija.

Dalyje „Ikimokyklinio ugdymo principai“ aprašomi pedagoginiai principai (ugdymo integralumas, individualizavimas ir kt.), kurių laikomasi planuojant ugdymo turinį, metodus, parenkant priemones, kuriant ugdymo aplinką, organizuojant ugdymo procesą, numatant pedagoginės sąveikos būdus, bendradarbiavimo su tėvais (globėjais), vietos bendruomene ir socialiniais partneriais formas.

Dalyje „Tikslai ir uždaviniai“ nurodomi konkretaus švietimo teikėjo vaikų ugdymo tikslai, kurie grindžiami bendražmogiškais vertybinėmis nuostatomis (tautiškumo, pilietiškumo, demokratiškumo ir kt.). Uždaviniai turi būti aiškūs, konkretūs, įgyvendinami, atitikti vaikų amžių,

individualias jų ypatybes, tenkinti vaikų ir tėvų (globėjų) lūkesčius, atitikti realias švietimo teikėjo galimybes bei neprieštarauti šiuolaikinės pedagogikos nuostatom.

Dalyje „Ugdymo turinys, metodai, priemonės“ nurodomas ugdymo turinys, metodai ir priemonės, kurie turi padėti įgyvendinti išsikeltus uždavinius ir aprėpti visų vaikui reikalingų kompetencijų (socialinės, komunikavimo, pažinimo, sveikatos saugojimo, meninės) ugdymą. Ugdymo turinys išdėstomas pagal kompetencijas arba pasirinktą pedagoginę sistemą, projektus arba temas ir pan.

Šiandien ugdymo turinys suprantamas ne kaip griežtai reglamentuota programa, o kaip kompleksiškas procesas, kuriame pabrėžiama turima vaiko patirtis ir sąsajos su aktualiais socialinės kultūrinės jo gyvenamosios aplinkos poreikiais. Jis užtikrina ugdymo kokybę, padeda išvengti socialinės atskirties ir sudaro kuo palankesnes sąlygas kiekvienam vaikui įgyti ir plėtoti asmenines kompetencijas. D. T. Dodge ir kt. (2007) apibrėžia kiekvienos srities ugdymo turinio gaires ir įgūdžius, kurių reikia vaikams įgyjant įvairias kompetencijas:

- 1) kalbos ugdymas – žodynas ir šnekamoji kalba, fonologijos įgūdžiai, raidės ir jų junginiai, ženklo ir jo reikšmės susiejimas;
- 2) elementarūs matematiniai vaizdiniai – skaitmenys, formos ir ryšiai, geometrija ir erdvinis suvokimas, matmenys ir duomenų rinkimas, sisteminimas ir pateikimas;
- 3) gamtos pažinimas – fizinės daiktų savybės, gyvos būtybės, žemė ir aplinka;
- 4) socialiniai pagrindai – suvokimas, kaip žmonės gyvena, dirba, bendrauja su kitais, veikia ir patys veikiami aplinkos;
- 5) menas – šokis, muzika, vaidyba, piešimas ir tapyba;
- 6) technologijos – įrankiai, priemonės, pagrindinės jų funkcijos ir naudojimas;
- 7) procesiniai įgūdžiai – stebėjimas ir tyrinėjimas; problemų sprendimas; informacijos susiejimas, susisteminimas, supratimas ir perteikimas.

Ikimokyklinė grupė – tai vaikų laboratorija, teigia P. A. Coughlin ir kt. (1997) ir auklėtojos pareiga – paversti grupę tokia laboratorija, kur vaikas gali būti tyrėju, dailininku, draugu ar mokslininku. Pedagogas numato reikalingas priemones, skatinančias nuolat ir kūrybingai eksperimentuoti, daryti atradimus bei rasti sprendimus. Tai remiasi dviem pagrindiniais principais:

- 1) vaikai patys kuria žinių sistemą, remdamiesi savo patyrimu bei santykiais su juos supančiu pasauliu;
- 2) auklėtojos skatina vaiko augimą ir vystymąsi, grįsdamos veiklą vaikų pomėgiais, gerai ir menkliau išsivysčiusiais gebėjimais.

Auklėtojos bendrauja su vaikais, pagarbiai žiūri į vaikų sumanymus ir naudojami jais sudarydamos ugdymo programą. Kartu su ikimokyklinio ugdymo tobulinimu, pasak Easen (1985), vyksta tarpasmeniniai pokyčiai, kurie siejasi su bendravimu, savitarpio parama, suteikiant

grįžtamąjį ryšį. Pasak G. Šeibokienės (2005,p.3), ugdymo turinio atnaujinimas turi padėti ugdytis socialumo, pažinimo, mokėjimo mokytis, kūrybingumo, komunikavimo, sveikos gyvensenos kompetencijas, be kurių neįsivaizduojamas kiekvieno žmogaus gyvenimas.

Socialumo kompetencija – tai gebėjimas gyventi tarp žmonių, teigia L. Hofšteterienė (2006), tikėjimas ir pasitikėjimas, kitų gerbimas ir pripažinimas, mokėjimas spręsti problemas. Su socialumo kompetencija glaudžiai susijusios emocijos. Nemažiau veiksminga ugdymo metu sukurta emocinė atmosfera. Kokios emocijos, jausmai ar nuotaikos lydi vaikus ir pedagogus priklauso veiklumas, galimybė suprasti ir girdėti vienas kitą. L. Jovaiša (1993) emocijos terminą apibrėžia: konkrečioje situacijoje – tai aktualus jausmas, stiprinantis ar silpninantis, organizuojantis ar dezorganizuojantis žmogaus veiklą ar elgesį. Emocijas sukelia daiktai, įvykiai, situacijos, veikla, visa, kas reikšminga individo poreikiams, ką asmenybė vertina. Emocijos yra džiaugsmas, liūdesys, pyktis. Būna emocijų, kurių sukėlėjas neaiškus. Tai nuotaikos. Yra emocijų, kurios anticipuoja įvykius – tai nuojauta. Ugdymas efektyvus, kai jį lydi teigiamos emocijos. Jei vaikai turi bendravimo problemų, jei trūksta socialinių įgūdžių, jei jų emocinė savijauta prasta, anot O. Monkevičienės (2003,p.192), padėti gali ir labai įprasti, ir rečiau pedagogų taikomi būdai.

A. Hansen ir kt. (1997) teigia, kad auklėtojui derėtų daug kalbėtis su vaikais, o ne kalbėti jiems, nes vaiko kalba ir emocinė pusiausvira geriausiai ugdoma bendravimo ir pokalbio metu. Viena svarbiausių užduočių yra padėti vaikams bendrauti tarpusavyje.

Mokėjimo mokytis kompetencija – tai supratimas, kad mokymasis yra vertingas, anot L. Hofšteterienės (2006), tai poreikis tobulėti, atsakomybė už savo veiklą, tikslo siekimas, dalijimasis žiniomis su kitais, savo veiklos planavimas ir iniciatyvumas. Vaikų gebėjimą sieti naują informaciją su patirtimi ir plėsti žinojimą K. Walsh (1998) tai apibrėžia kaip mokymąsi.

Komunikavimo kompetencija ugdoma mokant vaikus pažinti save, bendrauti ir būti greta su kitais, ugdant ne tik gebėjimą kalbėti, bet ir klausyti. L. Hofšteterienė (2006,p.19) pabrėžia gimtosios kalbos svarbą, kuri ugdoma spontaniškai ir tikslingai, sudarant įvairias komunikavimo situacijas.

Pažinimo kompetencija yra vaiko domėjimasis jį supančiu pasauliu, gebėjimas samprotauti ir spręsti problemas, kritiškai mąstyti, taikyti įvairius pasaulio pažinimo būdus bei informacijos ieškojimas. Vaikai dalyvauja įvairiose ekskursijose, išvykose ir visuomet aptaria patirtus įspūdžius.

Kūrybingumo kompetencija – tai pasitikėjimas savo kūrybinėmis galiomis – teigia L. Hofšteterienė (2006), gebėjimas originaliai mąstyti, atrasti naujas idėjas ir numatyti įgyvendinimo galimybes bei vertinti kūrybinės raiškos rezultatus. Ugdymo procese vaikai lavina savo gebėjimus kurdami pasakas, rengdami knygeles, inscenizuodami, o dailės darbais stengiasi pavaizduoti žmonių pasaulį, emocijas, savo aplinką. Kūrybos proceso unikalumą pabrėžė A. Rūtaitienė (2006,p.59), nes jis sudaro sąlygas reikštis beveik visoms minėtoms kompetencijoms. Juolab, kad

idėja remtis vaikų piešiniais kaip ugdymo priemone kyla, atkreipus dėmesį į vaikų gebėjimą pavaizduotus piešinius nusakyti atitinkama žodine forma.

Sveikos gyvensenos kompetenciją metodinėse rekomendacijose apibrėžia vaikų išmokimo svarbą vertinti ir tausoti savo bei kitų sveikatą, sveikai gyventi, turėti žinių apie žalingus įpročius ir jų vengti.

V. Kazragytės (2005,p.43) teigimu, kompetencija tampa ugdymo turinį konceptualizuojančiu ir integruojančiu veiksmu, ji sujungia ugdomasias veiklas tikslo požiūriu. Siejant ugdymą ir kompetencijas, stiprėja neformalaus ugdymo dvasia, atsiranda galimybė pagrindinį dėmesį skirti esminiams gebėjimams, kuriuos įgijęs asmuo tobulina visą gyvenimą. Vaiko kompetencijos - tai uždaviniai, kuriuos ugdytojai (pedagogai ir šeima) turėtų pasiekti tam tikru laikotarpiu. Todėl ugdytinis turėtų išsiskirti tokiomis asmenybės savybėmis, kaip: gebėjimas stebėti ir tyrinėti, kūrybingumas ir vaizduotė, jautrumas, bendravimas ir bendradarbiavimas, ir nuolatinis savęs tobulinimas, kaip pabrėžia E. Jurašaitė – Harbison (2006,p.9). Ugdymasis yra procesas, per kurį žinios sukuriamos veikiant, transformuojant patyrimą. Įsitvirtina veiklos technologijos, atitinkančios demokratinio ugdymo tikslus- skatinti aktyvumą, kritinį mąstymą, galimybę rinktis, teigiamą savimonę ir pagarba kitiems, savarankiškai mąstyti ir spręsti problemas. Kompetencijos padeda apibrėžti gebėjimų visumą ir ryškiausiai atsiskleidžia sprendžiant netradicines, kūrybines užduotis. Gebėjimai išryškėja organizuojant veiklą, siekiant tam tikrų tikslų.

Vaikų smalsumo žadinimas (išprovokuojama mąstyti apie tai, ką jie žino), mokymas suvokti prasmę (įsisavinti naują informaciją, suvokti naujas idėjas išlaikant susidomėjimą), ją apmąstyti (naują informaciją išsakyti savais žodžiais), anot N. Špečkauskienės (2005,p.5), tai ugdo vaikų kompetencijas. B. Bitinas (2000,p.107) kompetencijas apibrėžia taip, kad tai daugiau nei žinios ir mokėjimai, nes jos lemia vaiko gebėjimą įgytą patirtį pritaikyti konkrečiai gyvenimo problemai spręsti. S. Neifachas (2005) nurodo didaktinius principus kompetencijų ugdymo procese: humaniškumas, patrauklumas, aktyvumas, diferencijavimas, interpretavimas. Remiantis šiais principais pasirenkama ugdymo strategija ir metodai: vaiko raidos ypatumai, savarankiškumas, pasirinkimas, pasiekimų vertinimas, projektavimas, probleminių klausimų sprendimas.

Sėkmingai vaiką ugdo tokia aplinka, kurioje gausu, anot R. Matlašaitienės (2006), reikalingų regos, lytos ir kitų patiriamų įspūdžių pojūčiai. Nemažiau svarbios, Monkevičienės O. (2003,p.196) išskirtos atsipalaidavimo, išsidūkimo, džiaugsmo, gyvenimo įgūdžių ugdymo valandėlės.

Įgyvendinti ikimokyklinio ugdymo turinį padeda įvairiaplanė ir kūrybiška temų sistema, nes temos kuria ritmą, jos vertingos planuojant veiklą, sudaro ir padeda kaupti tyrinėjimų ir bendradarbiavimo patirtį, diskusijų situacijas ir naujumą. Dažnai temas pasiūlo patys vaikai – taip apmąstomos tolesnio ugdymo galimybės.

Anot T. Tamošiūno (1999,p.7) viena iš pagrindinių šiuolaikinių charakteristikų – projektinė veikla ir dalyvavimas, t. y. efektyvus ir produktyvus perspektyvų numatymas, kūrybingas ir laisvas tikrovės pertvarkymas, orientuotas į ateities modelius. Ji visada pasižymi inovacijomis, kūrybiškumu, nes visada numato realios tikrovės pertvarkymą, esamų technologijų tobulinimą, sudaro sąlygas vaikų veiklai, saviraiškai. Kūrybinė veikla suvienija skirtingus vaikus, moko įgyvendinti savo svajones, skatina bendrauti ir bendradarbiauti. Taikant projektinį metodą ugdymo turinio modernizavime, pagal S. Neifachą (2005), aktualizuojamas ugdymo turinys, ugdomi universalūs ugdytinių gebėjimai, suvokimas, mąstymas, vertybinės nuostatos, skatinamas gebėjimas veikti bendradarbiaujant, organizaciniai gebėjimai, įgyjama praktinė kompetencija.

Ikimokykliniame ugdyme suvokiamas projektinių darbų, tyrinėjimo ir programų įvairovės vertingumas. S. Neifachas (2005) pabrėžia, kad vienas iš aktyvaus ugdymo metodų, taikomų švietimo įstaigose, dar 1824 metais spaudoje pirmą kartą paminėtas, projektų metodas. Ugdytiniams svarbu atskleisti, kaip informacija susijusi su kitomis pažinimo sritimis ir praktine žmonių veikla.

Kriterijų dalyje „Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas“ turi būti aprašomi vaikų ugdymo pasiekimų vertinimo metodai, vertinimo dažnumas, taip pat pasiekimų fiksavimo ir pateikimo formos. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2003) patvirtina ikimokyklinio švietimo programoje dalyvaujančių vaikų mokymosi pasiekimų vertinimą bei vertinimo rezultatų panaudojimą ir tai reglamentuoja švietimo ir mokslo ministro patvirtinti atitinkami nuostatai.

Ikimokykliniame ugdyme vertinimo klausimai susiję su svarbia ugdymo užduotimi: skatinti vaikus siekti geresnių ugdymosi rezultatų. Svarbu, kad ugdymo programoje būtų įvertintos vaiko pastangos ir jų vertė neišmatuojama. Išryškėja, kaip panaudojamos naujos vaikų žinios ir įgūdžiai, panaudojamos dalinai ar nenaudojamos visiškai. Vaiko ugdymo(si) pasiekimų nustatymas vykdomas remiantis ikimokyklinio amžiaus vaiko raidos orientyrais arba pagal pasirengtus ikimokyklinio ugdymo standartus atskiroms amžiaus grupėms.

R. Guskey Thomas (2004) teigia, kad geras vertinimas visada suteikia tikros ir pakankamai patikimos informacijos, kuria remiantis galima daryti apgalvotus ir atsakingus sprendimus. Vadovaujantis intuityviais sprendimais pedagogas gali nuolat klysti, todėl pagalbon jis turi pasitelkti ir teoriją. Vertinimą vykdo specialistai (logopedas, specialusis pedagogas, judesio korekcijos pedagogas ir kt.), auklėtoja, tėvai ir patys vaikai. Vertinimas orientuojamas į procesą ir į individualių gebėjimų sklaidą. Vaikų pasiekimai nuolat aptariami grupės ugdytojų, individualiuose pokalbiuose su tėvais ir vaikais. Trišalio vertinimo esmė – visų trijų pusių požiūrių darna, nes svarbu žinoti - sutampa ar skiriasi pedagogų, vaiko ir jo tėvų vertinimas. Vaiko savivertei teikiama ypatinga reikšmė, nes vaikams ypač svarbu jau ikimokykliniame amžiuje įprasti vertinti savo pasiekimus. Tai brandumo, saugumo, bendravimo ir bendradarbiavimo požymis. Tinkamas įvertinimas turi susieti ugdymo programų rengimą su tuo, ko mokoma ir ko išmokstama, svarbu,

kad tokiu būdu paaiškėja, kam reikia pagalbos. Vadinasi, kiekvienas vertinimas yra efektyvus, patikimai patvirtintais faktais bei turtingas reikalinga informacija apie vaikų įgūdžių, gebėjimų, žinių tobulinimąsi. Tai patvirtina D. T. Dodge ir kt. (2007), teikdami, jog ugdymas ir vertinimas neatsiejami.

Apibendrinus ugdymo programų kaitą bei pedagogikos idėjas galima išdėstyti ikimokyklinių programų rengiamus modelius, siekiant vaiko kompetencijų ugdymo atspindėjimo bei atsižvelgiant į ugdytinių amžių:

- 1) pagal ugdymo kompetencijas;
- 2) pagal projektinę veiklą;
- 3) pagal kūrybinės raiškos savaites;
- 4) pagal ugdymo centrus;
- 5) pagal metų laikus.

Į ugdymo programos sudėtį įeina gebėjimų ir žinių komponentai, kaip: patirtis, veikla, bendravimas ir bendradarbiavimas. Taip pat numatomos vaiko veiksenos – tai pedagogo iš anksto numatytos užduotys, eksperimentai, išvykos ir kt., kurie geriausiai padėtų vaikui ugdyti reikiamas kompetencijas (Ikimokyklinio ugdymo programa, 2007). Pavyzdžiui, ugdymo turinys „Kregždutė“ ir „Voveraitė“ išdėstytas nurodant aktualiausius kompetencijų įgūdžius bei numatytos pačios tikslingiausios, turinčios didžiausią ugdomąją vertę vaiko veiksenos.

Nesvarbu, kokius ugdymo būdus bei metodus parengs pedagogas, anot J. Banytės ir V. Vyšniauskienės (2006), vaikai visada rinksis tinkamiausius, todėl pravartu išklaudyti vaikų pasiūlymus ir suteikti galimybę planuoti veiklą, apgalvoti reikiamas priemones. Tai puiki galimybė, atsižvelgiant į gebėjimus, atsiskleisti vaikų individualumui, specifinėms jų savybėms, sukauptai informacijai. Vaikai turi įgyti ne tik žinių, bet ir nujausti, kad tai, kas mokoma, susiję su jų gyvenimu. Jie mokosi patys kelti sau tikslus ir numatyti laiką ir būdus, kaip to pasiekti. K. A. Hansen ir kt. (1997) apibendrina, kad auklėtojai gali sumanyti įvairias programas, projektus ir temas, bet tai nebus veiksminga, jei tuo nesusidomės patys vaikai. O vaikai domėsis tik tada, jei ugdymo plėtojimas bus grindžiamas jų klausymais.

4. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ RENGIMO SITUACIJOS ANALIZĖ

4.1 Tyrimo instrumento teorinis pagrindimas

Tiriant pasirinktą problemą atlikti kiekybinis ir kokybinis tyrimai, kadangi kiekybinė prieiga leidžia nesunkiai apklausti daugiau respondentų, o kokybinė – išsamiau išsiaiškinti respondentų nuostatas ir požiūrį.

Statistiniai kiekybiniai tyrimai, kaip nurodo K. Kardelis (2002), pateikia kiekybinius tyrimo aspektus, siekiama patvirtinti hipotezę ir nusakoma ieškoti išorinių požymių, matuoti ir skaičiuoti juos, siekti paaiškinimo, taisyklių ir universalumo. Šis tyrimas struktūrizuotas ir suplanuotas, nes tyrimo metodai bei duomenų matavimo priemonės sukonstruotos prieš tyrimą.

K. Kardelis (2002) kiekybinį tyrimą apibūdina, kaip „struktūrizuotą, besiremiantį iš mokslinės problemos išplaukiančia hipoteze, tyrimą, taikant matematinės statistinės analizės būdus, tyrimo duomenims – skaičiams sutvarkyti“. Tyrėjai, kaip teigia K. Kardelis (2002), besilaikantys normatyvinio požiūrio stengiasi kurti ir patvirtinti bendras elgesio teorijas, kurios stumia jas nuo kasdieninio pasaulio patirties ir supratimo į abstrakcijų pasaulį. Todėl teorijos užduotis yra išsiaiškinti, kaip egzistuoja realybė ir kokiomis permainingomis galima padaryti ją veiksmingesnę. Svarbus tyrėjo tikslas – sukurti suprantamą teoriją, galinčią paaiškinti asmeninį bei socialinį žmonių elgesį, jų įgūdžius, gebėjimus, bei galimybes.

Nagrinėjant pasirinktą problemą, atliktas ir kokybinis tyrimas. Šiuo tyrimu siekiama geriau suvokti respondentų (šiuo atveju vaikų ir pedagogų, parengusių programą) vidinį pasaulį, geriau suprasti jų požiūrį į nagrinėjamą problemą. Kokybiniuose tyrimuose individas nagrinėjamas kaip unikali asmenybė, savaip suvokianti socialinę tikrovę, išreiškiamą elgesiu.

Kokybinis tyrimas, pasak Luobikienės (2000), tai „suvokimo procesas, kuris grindžiamas individualiomis metodologinėmis problemų tyrimo tradicijomis. Tyrėjas sukonstruoja kompleksinį, holistinį paveikslą, analizuoja žodžius, išsamiai perduoda informantų požiūrius bei atlieka tyrimą natūralioje aplinkoje“.

Tyrimo tikslas – stebint tiriamojo veiksmus, elgesį ir išklausant pasisakymus, atskleisti jų giluminę prasmę, suvokti, kaip individai supranta ir kuria jų pačių gyvenimo erdvę. R. Tidikis (2003) teigia, kad kokybiniame tyrime tyrėjas koncentruoja savo dėmesį į subjektą, jo veiksmus, kasdieninę patirtį ir sąveiką su kitais žmonėmis, išreikštą žodžiais, pasakojimais. Pokalbis padeda suprasti tiriamojo požiūrį į tyrimo objektą. Tyrėjas analizuoja surinktą informaciją, ją įprasmina ir interpretuoja pagal žmonių socialinio egzistavimo lokalias formas.

Interviu tai vienas iš efektyviausių kokybinio tyrimo metodų, kurio tikslas yra rinkti informaciją. Žodinės informacijos, nagrinėjama tema, analizuojama problema gaunama tiesioginiu

kryptingu interviu su respondentu. Interviu kokybiniame tyrime nėra formali apklausa, atsakymai nenumatomi iš anksto ir labai svarbu, kad atsiskleistų apklausiamųjų nuomonė. Tyrimui atlikti pasirinktas pusiau standartizuotas pokalbis – interviu (turi būti numatyti iš anksto būtini ir galimi klausimai). Pašnekesys negali būti griežtai formuluojamas, tarp tyrėjo ir respondento turi būti maloni atmosfera. Pateikiami probleminiai klausimai, kurie padeda suprasti tiriamojo požiūrį į tyrimo objektą. Pokalbio – interviu metodu, darant įrašą diktofonu, fiksuojamas ugdymo programos rengimo komandos nario bei ugdytinio požiūris į programos rengimo aspektus. Gauti duomenys interpretuojami, klasifikuojami, išskiriant esminius, tyrimo tikslą atskleidžiančius teiginius.

Pasirinkus interviu tipą sudaromas klausimynas, panaudojant Degučio (1999) siūlomus klausimyno kūrimo etapus:

- 1) klausimyno formulavimas prasideda nuo to, kokią informaciją reikia surinkti tyrimo metu;
- 2) sudaromas klausimyno eskizas, pagrindinių dalių planas;
- 3) klausimynas pateikimas įvertinti, kiek jis yra suprantamas;
- 4) atliekamas pilotažas, klausimynas testuojamas, apklausiant žmones;
- 5) padaromos reikiamos pataisos ir sudaromas galutinis variantas.

Atlikus interviu gautus duomenis būtina struktūruoti, t. y. atlikti kokybinę turinio analizę. Ši analize leidžia objektyviai išnagrinėti teksto ypatybes ir daryti išvadas.

4.2 Tyrimo organizavimas

Tiriamųjų imtis buvo sudaroma ne pilnai laikantis atsitiktinumo principo, tai taikoma nedidelės apimties tyrimuose. Anketinė apklausa buvo vykdoma 2009 m. vasario – kovo mėn. Šiaulių, Radviliškio lopšeliuose – darželiuose.

Ikimokyklinių institucijų pedagogai (N=150) apklausti kiekybinėmis pusiau standartizuotomis anketomis (žiūrėti priedą Nr. 1, N 3). Kiekybinės pusiau standartizuotos anketos buvo pateiktos lopšelių – darželių tėvams (N=50), kurių vaikai lanko ikimokyklinio ugdymo grupes (žiūrėti priedą Nr. 2). Kiekybinių anketų grįžtamumas – 75 proc.

Kokybinis pusiau standartizuotas tyrimas (žiūrėti priedą Nr. 4) atliktas apklausiant ugdymo programų rengimo komandų pedagogus (N=10), be to, kokybinis tyrimas buvo vykdomas apklausiant vaikus (žiūrėti priedą Nr. 5) kurie, anot pedagogų, savo žiniomis ir patirtimi pateikia nemažai vaikų veiksenos idėjų (N=10).

4.3 Tyrimo metodai

Kiekybinė pusiau standartizuota anketa, pateikta ikimokyklinio ugdymo institucijų pedagogams ir tėvams. Analizuojama konkreti situacija, siekiama išsiaiškinti respondentų požiūrį į ugdymo programų rengimo organizavimą. Šią anketa sudaro penki pagrindiniai blokai.

Pirmame puslapyje pateikiama reikalinga informacija respondentams apie vykdomą tyrimą. Norint išsiaiškinti socialinius ir demografinius respondentų duomenis pateikti keletas klausimų priskiriamų nominalinei požymių matavimo skalei. Siekiant išsiaiškinti respondentų požiūrį į kiekvienos įstaigos programų rengimą, iškylančius sunkumus, pateikti klausimai, vadovaujantis tikslingumo, eiliškumo ir aiškumo principais. Veiksnius, stiprinančius ikimokyklinio ugdymo programų rengimą siekiama suvokti per tyrimo dalyvių patirtį ir kompetenciją. Įstaigos ugdytiniais pateikta kiekybinė pusiau standartizuota anketa, kuria siekta išsiaiškinti vaikų pomėgius. Klausimai respondentams pateikti suprantamomis sąvokomis.

Kokybinis pusiau standartizuotas pokalbis – interviu su ikimokyklinio ugdymo programų rengimo komandų nariais, siekiant išsiaiškinti kaip pedagogai supranta ugdymo programų rengimo ir tobulinimo procesą, kaip ir kokiais būdais jį įtakoja, kokio pobūdžio sunkumais susiduria. Iš anksto sudarytas klausimynas, kuriuo siekiama sužinoti respondento nuomonę tiriamu klausimu. Sudarytas iš pagrindinių klausimų ir juos papildančių, patikslinančių klausimų. Pedagogai noriai ir daug pasakoja, todėl klausimai buvo kaip orientyras nenukrypti nuo pokalbio temos.

Siekiant išsiaiškinti ugdytinių nuomonę apie savijautą institucijoje, aplinkos poveikį bei lūkesčius ikimokyklinių programų rengimo procese organizuotas pokalbis – interviu. Šiam pokalbiui numatyti pagrindiniai klausimai ir juos papildantys. Pokalbio eigoje individualiai teko koreguoti klausimus bei į pateiktus klausimus 40 proc. respondentų atsakydavo trumpai. Atlikti šį tyrimą buvo sudėtinga.

Kokybinio tyrimo atsakymai buvo fiksuojami garso įrašu diktofonu, o nesutikus, užrašomi. Gauti duomenys – klasifikuojami, išskiriami esminiai teiginiai, pateikiami interpretacijų, lentelių forma.

4.4 Pedagogų požiūris į ikimokyklinio ugdymo programų rengimą

Pedagogams, dirbantiems ikimokyklinėse įstaigose, pateiktos anketos siekiant išsamiau atskleisti, išryškinti respondentų požiūrį ir nuostatas į įstaigų programų rengimą. Diagnostiniai klausimai padėjo surinkti reikiamą informaciją apie respondentus.

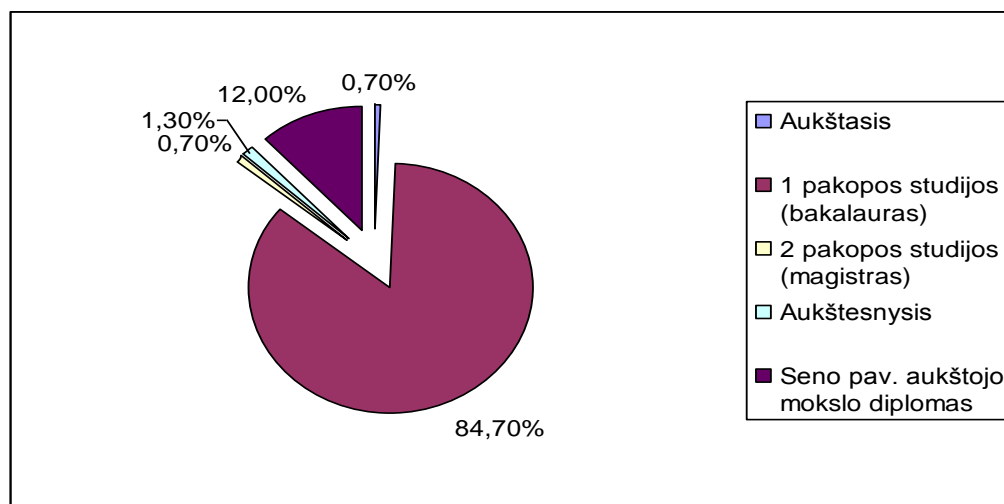
Apklausoje dalyvavo 150 pedagogų iš įvairių ikimokyklinių įstaigų. Jauniausiam iš pedagogų – 24 metai, vyriausiam – 71 metai. Pedagogų amžiaus vidurkis – 47, 5 metų. Dalyvavimą ugdymo programų rengime patvirtino 88,7% pedagogų, „ne“ – 10% ir dvi anketos liko nepažymėtos. Kiti demografiniai duomenys pateikti 1 lentelėje.

Respondentų, dirbančių ikimokyklinėse įstaigose, demografiniai duomenys

Demografiniai duomenys	N	Metai	(n)	(%)
Respondentų amžius	150	24 - 35	34	22,7
		36 - 45	39	36,0
		46 - 55	45	30,0
		56 - 71	32	21,3
Respondentų pedagoginis darbo stažas	150	1 - 5	21	14,0
		6 - 10	19	12,7
		11 - 20	48	32,0
		20 - 43	62	41,3

Pateikti skaičiai rodo, kad pedagoginė darbo patirtis ne maža, tai įtakoja **pedagogų kompetenciją**.

Svarbus pedagoginės kompetencijos aspektas – pedagogų išsilavinimas, jis pateikiamas grafiškai (1 pav.). Matyti, kad 98,7 % turi aukštąjį išsilavinimą ir tik 1,3 % baigę pedagoginę mokyklą.

1 pav. Pedagogų išsilavinimas

Pagal darbo specifiką atskymai pasiskirstė taip : auklėtojos – 93,3%; meninio ugdymo pedagogai – 0,7%; fizinio ugdymo pedagogai – 0,7%; spec. pedagogai – 5,3%.

Į teiginį: „esate keles savo kvalifikaciją ugdymo programų rengimo srityje (kursai, seminarai ir pan.)“ pedagogai atsakė „taip“ – 74,7%. Vadinasi didžioji dalis mano esant naudinga gilinti žinias

šioje srityje ir pagal numatytus Švietimo ir mokslo ministro įsakymu (2005) kriterijus dalyvavo respublikiniuose kursuose „Ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimas“ tikslu, kaip parengti ikimokyklinio ugdymo programas.. Tai patvirtina teiginio: „įstaigoje susikūrė bendradarbiavimo ir nuolatinio mokymosi atmosferą“ atsakymai: „taip“ - 76,0%.

Teiginiui „Rengiant programą atsirado tam tikra vidinė įtampa, nežinojimas nuo ko pradėti“ pritaria 76,0% apklaustųjų. Tokia tendencija buvo akcentuota A. Gumuliauskienės (2001), kad teigiamą požiūrį į inovacijas slopina pokyčių ir problemų baimė. Tačiau teiginio „pasitikėjote savo žiniomis ir kompetencija“ atsakymus „taip“ – 58,0%, „lyg ir taip“ – 34,7% pedagogai traktuoja pasitikint savimi bei suprasdami, kad jų patirtis, įgytos žinios ir kompetencijos reikalingos panaudojant ugdymo programų rengimui. 67,3% pedagogų optimistiškai teigia, jog „galima viską išmokti“, 32,7% – „lyg ir taip“.

Analizuojant atsakymus, vertinančius pedagoginę kompetenciją rengiant programas, paaiškėjo tendencija, kad daugeliu iš pateiktų klausimų pedagogų nuomonės pasiskirstė vienodai:

- teiginiui „dalyvavimas programų rengimo procese reikalauja atsakingumo, sugebėjimo išsakyti kritines pastabas, mokėti būti kritikuojamam ir lojaliam“ pritaria 80,0% pedagogų;
- veiklos planavimo, koordinavimo ir vertinimo kompetencijos – 74,7%;
- padeda įgyti daugiau patirties ir duoda naudingų rezultatų – 73,3%;
- siekiama įvaldyti vadybinę kompetenciją – 74,7%;
- reikia turėti tam tikrų savybių, mąstymo, planavimo ir veiklos įgūdžių – 82,0%.

Iš gautų atsakymų galima daryti prielaidą, kad pedagogų kompetencija rengiant ikimokyklinio ugdymo programas pakankama.

Į teiginį „kūrybiškumas pritaikant turimas žinias“ 51,4% apklaustųjų taria „taip“, 40,0% – „lyg ir taip“, 7,3% – „lyg ir ne“, 1,3% – „ne“. Tai rodo, jog pedagogai programų rengimo procese rėmėsi Švietimo ir mokslo ministerijos (SMM) sudaryta ikimokyklinio ugdymo programų rengimo kriterijais ir principais pritaikant kūrybinę kompetenciją. Kad ugdymo programa būtų šiuolaikiška, pedagogui būtinas interpretacinis ir kūrybinis požiūris.

62,7% pedagogų pritaria teiginiui, kad vyko keitimasis patirtimi tarp įvairių švietimo institucijų, 30% – „lyg ir taip“, 6,0% – „lyg ir ne“, 1,3% – „ne“. Šis rezultatas patvirtina akcentuojama ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimo projekte (2005) įstaigų pedagogų tarpusavio bendravimą, skatina nenutrūkstamą jų profesinės kompetencijos tobulėjimą.

86,7% pedagogų tvirtina, jog pereinama prie mokymosi visą gyvenimą koncepcijos.

Teiginiams : „programų rengimas suteikia galimybes naujų pedagoginių metodų diegimui“ ir „reikia gauti grįžtamąją informaciją ir taikyti koregavimo priemones“ tyriamieji išreiškia pozityvią nuomonę, ji pasiskirstė: 67,3% ir 79,3% „taip“. Rezultatai patvirtina programų rengimo įtaką ikimokyklinio ugdymo(si) kokybei ir leidžia manyti, jog pedagogai mato priklausomumą tarp

programos rengimo ir šių dviejų kategorijų ir įtaką vieną kitai. Kiekviena veikla turi savo tikslą, todėl visada keliami konkretūs uždaviniai, kokio kompetencijų, kokybės ir profesionalumo lygio siekiame. Bėja patvirtina Sabienės (2003) išvadas, jog kompetencijų srityje, kuri susijusi su pedagogų kvalifikacijos tobulinimu, vyksta ryški kaita.

Siekiant išaiškinti pedagogų požiūrį į būtinas **programos rengimo sąlygas** buvo pateikta eilė klausimų.

Teiginiui: „įstaigoje parengta kvalifikuota komanda“ respondentų nuomonės pasiskirstė vienodai: 58,7% mano, kad „taip, 36,0% – „lyg ir taip“, 4,7% – „lyg ir ne“, 0,7% teigia – „ne“.

Respondentų nuomonės teiginiu „atsižvelgiama į vaikų pomėgius ir poreikius, numatomi individualus ir visai įstaigai keliami uždaviniai“ pasiskirstė taip:

- 78 % apklaustųjų teigia, kad „taip“,
- 20,7% abėjoja, „lyg ir taip“,
- 1,3% mano, kad „ne“.

Rengiant ikimokyklinio ugdymo programas sėkmingai bendradarbiaujama su šeimomis, tai pastebi 70% respondentų, bei su kitais įstaigoje dirbančiais specialistais vaikų ugdymo klausimais – 84,7% respondentu teigia, kad „taip“. Bet, analizuojant atsakymą į teiginį: „Tėvų dalyvavimas yra svarbi sąlyga rengiant įstaigos programą“, pedagogai atsakė „taip“ – 53,3%, „lyg ir taip“ - 46,0%, „lyg ir ne“ - 0,7%. Vadinasi pedagogų nuomonė yra panaši, tačiau didesnė dalis mano esant naudingą tėvų dalyvavimą .

73,3% pedagogų tvirtina, jog programų rengimas tai vieningas ir bendras komandos darbas. Tai patvirtina S.Leistrimienės (2002) nuomonę apie pedagogų komandinio darbo svarbą.

Analizuojant atsakymus į teiginį „pedagogai kartu su vaikais ir tėvais numato bendravimo ir bendradarbiavimo būdus, kurie būtini sėkmingam programos rengimui, tobulinimui ir tampa kasdieninės veiklos dalimi“ (72,7%), išryškėjo, kad ugdymo programų proceso dalyviai ne tik pedagogas ar specialistai, bet ir vaikai - tai turi atitikti šiuolaikinių reikalavimų dermėje, siekiant sudaryti sąlygas vaikui kurti, išgyventi ir dalyvauti visuomenės kaitoje. Sabienės (2003) duomenimis patvirtinamas šeimos ir pedagogų konstruktyvus bendravimas.

Teiginiui: „svarbus programų rengimo šaltinis – vaikų grupė“ pritaria 81,3% pedagogų. V. Rajeckas (1995) akcentavo, kad reikia remtis vaiko gyvenimo patirtimi, jausti jo žinių, vertinimo, supratimo lygį, stengtis suvokti jo interesus, kuo jis gyvena, kas šiuo metu jį jaudina ir remtis vaiko žiniomis bei patirtimi, kuri jam reikšminga.

Siekiant išaiškinti pedagogų nuomonę apie **ikimokyklinių įstaigų programų organizavimą** buvo pateikta grupė klausimų. Tyrimo metu gauti rezultatai nagrinėjami išsamiau.

Laikantis požiūrio, kad ikimokyklinių įstaigų pedagogų, vadovų ir švietimo darbuotojų bendravimas ne tik informacijos perteikimo būdas, bet ir tarpusavio bendradarbiavimas, sudarantis

sėkmingą ugdymo programų organizavimo procesą. Bendradarbiavimas apima ir tiesioginį keitimąsi patirtimi tarp įvairių švietimo institucijų, kurios atsakingos už ugdymo politiką. Gauti duomenys pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė

Pedagoginis bendradarbiavimas ir įstaigų pasiruošimas

	Taip		Lyg ir taip		Lyg ir ne		Ne		Viso	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Siekiant paruošti programą gavote švietimo darbuotojų palaikymą	72	48	49	32,7	12	8,0	17	11,3	150	100
Įstaigos vadovas dalyvavo programos rengime	110	73,3	23	15,3	8	5,3	9	6,0	150	100
Programos rengimo komandos personalinė sudėtis buvo priimtina visiems bendruomenės nariams	101	67,3	48	32,0	1	0,7	0	0	150	100
Įstaigos pasiruošusios programų rengimo ir tobulinimo procesui	80	53,3	44	29,3	24	16,0	2	1,3	150	100

48,0% pedagogų tvirtina, jog siekiant paruošti programą gavo švietimo darbuotojų palaikymą, 32,7% – „lyg ir taip“. Pedagogų nuomonės teiginiu „įstaigos pasiruošusios programų rengimo ir tobulinimo procesui“ pasiskirstė taip: 53,3% apklaustųjų mano „taip“, 29,3% – „lyg ir taip“. 73,3% pritaria teiginiui, kad įstaigos vadovas dalyvavo programos rengime. Programos rengimo komandos personalinė sudėtis buvo priimtina 67,3% apklaustųjų. Teiginiui „įstaigos pasiruošusios programų rengimo ir tobulinimo procesui“ pritaria 53,3 pedagogų, 29,3 – „lyg ir taip“, tačiau 16,0 pedagogų abėjojo ir 1,3 atsakė „ne“. Bendradarbiavimas apima tiesioginį keitimąsi patirtimi tarp švietimo institucijų narių, kurios atsakingos už ugdymo politiką.

Tai patvirtina ikimokyklinių įstaigų pedagoginį bendradarbiavimą ir nesudaro klūčių sėkmingam ugdymo programų rengimui. Tyrimo duomenys parodė, kad komandinis darbas – nuolatinis procesas, integruotas į visą bendruomenės veiklą 79,3%. Iš dalies šiam teiginiui pritaria 20,0% pedagogų.

Dėja, 39,3 apklaustųjų taria „taip“ ir 46,0 - „lyg ir taip“ teiginiui: „trūko informacijos rengiant programas“. Naudojant duomenų skirtumo patikimumo kriterijų informacijos trūkumo ir dalyvavimą ugdymo programos rengime duomenys rodo, kad dalyvave programos rengime ststistiškai reikšmingai dažniau sutiko su nuomone, kad rengiant programas informacijos buvo mažai ($\chi^2 = 5,024$, $df = 1$, $p = 0,410$). Šiam pedagogų požiūriui į informacijos trūkumą neturi įtakos jų darbo stazas ($\chi^2 = 11,563$, $df = 9$, $p = 0,239$). Gauti rezultatai rodo, kad šioje srityje yra trūkumų.

Galima daryti prielaidą, kad pedagogai savarankiškai ir individualiai ieškojo reikiamos informacijos. Atsiranda poreikis remtis tuo, ką sužinojai, patyrei ir įgyjai.

Analizuojant tai, kad rengiant savo įstaigos programą atsižvelgdama į poreikius, tradicijas, materialines ir pedagogines galimybes, pedagogų nuomones pasiskirstė:

- 71,3% teigia „taip“ ir 28,7% – „lyg ir taip“. Kitokių atsakymų variantų nebuvo pasirinkta.

67,3% pedagogų tiki sėkmingų parengtos programos pritakymų ir 75,3% - tiki, jog neigiamų pasėkmių taikant savo įstaigos ugdymo programą negali būti.

„Įstaigai suteikiama didesnė veiksmų laisvė“ – pritaria 56,3 pedagogų, „lyg ir taip“ – 30,0 , „lyg ir ne“ – 13,3.

74,0% pedagogų pritarimas „taip“, 24,7% – „lyg ir taip“ teiginiui „programų rengimas užtikrina didesnę testinumą norint išvengti padėties, kai geri projektai nutraukiami“.

60,7 respondentų pritaria, kad programos rengimas yra efektyvus bei turtingas reikalinga informacija apie vaikų įgūdžių, gebėjimų, žinių tobulinimąsi.

Teiginiui „programos parengimo lygis bus nusakomas įvertinus programos realizavimo metu sukauptus duomenis“ pritaria 75,3% pedagogų. **Šie prioritetai parodo orientaciją į ateitį, žinias, tai - sąlyga ugdymo programų tobulinimui ir efektyvumui.**

Remiantis pedagogų atsakymais galima teigti, jog ikimokyklinio ugdymo programų rengimas vaidina svarbų vaidmenį. Tačiau pedagogų nuomonė, kad progamų rengimas ne įstaigų, o tam tikrų struktūrų darbas (83,3% - „taip“, 16,0% – „lyg ir taip), nes tai suprantama kaip papildomas darbas. 53,3% respondentų tvirtina, kad ugdymo programas turi parengti ir tobulinti ikimokyklinė įstaiga. Pedagogų požiūriui neturi įtakos jų amžius ($\chi^2 = 10,408$, $df = 6$, $p = 108$). Galima daryti prielaidą, jog pedagogų ir mokslininkų bendradarbiavimas būtinas bei patvirtina L. Cohen ir L. Manion (1980) teiginius, kad pedagogai turėtų susipažinti su esminiais mokslinio darbo bruožais, skirti laiko eksperimentavimams bei bendradarbiavimui su mokslininkais, būti iniciatoriais – tai naujų sąlygų ir prielaidų sudarymas kūrybai, naujų idėjų skatinimas.

Įstaigų pedagogų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų kokybė, mokslininkų teigimu, tiesiogiai susiję su jų profesine branda ir tobulėjimu. Tyrimo metu siekiant išaiškinti pedagogų nuomonę apie ikimokyklinio ugdymo programų rengimo ir profesinio kompetetingumo sąveiką buvo pateikta grupė klausimų. Gauti duomenys pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė

Ikimokyklinio ugdymo ir profesinio kompetetingumo sąveika

	Taip		Iš dalies		Abejoju		Nepritariu		Viso	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Programų rengimas atvėrė galimybes	112	74,7	26	17,3	11	7,3	1	0,7	150	100

saviraiškai, kūrybai											
Sustiprino savęs vertinimą, pasitikėjimą savimi	109	72,7	37	24,7	4	2,7	0	0	150	100	
Tobulino gebėjimus planuoti, numatyti perspektyvą	120	80,0	26	17,3	4	2,7	0	0	150	100	
Kėlė autoritetą tarp kolegų	110	73,3	30	20,0	9	6,0	1	0,7	150	100	
Mokė reklamo sau	121	80,7	27	18,0	2	1,3	0	0	150	100	
Skatino savišvietą, profesinį tobulėjimą	129	86,0	21	14,0	0	0	0	0	150	100	
Išmokė dirbti komandoje, dirbti kartu	110	73,3	33	22,0	6	4,0	1	0,7	150	100	
Gerino bendravimo ir bendradarbiavimo kokybę	110	73,3	37	24,7	3	2,0	0	0	150	100	
Akcentuoja mokslų svarbą, žinių konkurencingumą	124	82,7	25	16,7	1	0,7	0	0	150	100	
Numatė, ką reikia patobulinti veikloje	111	74,0	34	22,7	4	2,7	1	0,7	150	100	
Sutekė malonumą	88	58,7	23	15,3	16	10,7	0	0	150	100	
Programos rengimas neduoda jokios naudos profesiniam kompetetingumui	2	1,3	2	1,3	30	20,0	116	77,3	150	100	

74% respondentų neabejotinai įsitikinę, kad ikimokyklinio ugdymo programų rengimas ir profesinis kompetetingumas atveria galimybes saviraiškai ir kūrybai. Ši sąveika stiprina savęs vertinimą, pasitikėjimą savimi teigia 72,7% apklaustųjų. Kokybiška sąveika ugdo ir tobulina gebėjimus planuoti ir numatyti perspektyvą teigia 80,0% ir patvirtina R. Želvio (2001) teigimus, jog planavimas – nenutrūkstamas procesas, kurio metu atsižvelgiama į vykstančius pokyčius. Tarp kitų bendrųjų kompetencijų tai gebėjimas koordinuoti veiklą ir perspektyvos numatymas. Tai skatino savišvietą, profesinį tobulėjimą teigia 86,0% pedagogų ir mokė reklamo sau – 80,7%. Mokslų svarbą ir žinių konkurencingumą akcentuoja 82,7%. Numatė, ką reikia patobulinti veikloje 74% pedagogų. Tai leidžia daryti prielaidą, kad *pedagogai pervertina anksčiau įgytas žinias bei patirtį*, nes turi būti kompetentingi darbui.

Bendravimas sudėtinga tarpusavio sąveika, vienas kito įtakojimas abipusio pažinimo ir suvokimo, tarpusavio atjautos ir supratimo procesas. Tyrimo duomenys parodė, kad programų rengimas pagerino bendravimo ir bendradarbiavimo kokybę 73,3%.

Teiginiui „programos rengimas neduoda jokios naudos profesiniam kompetetingumui“ nepritarė 77,3% pedagogų ir tuo pažymi, kad ugdymo programų rengimas sudaro galimybę pagilinti turimas profesinias žinias bei taikyti jas praktikoje. Noras keistis ir keisti atveria kelią aukštesniam ir gilesniam savęs pažinimui ir padeda efektyviau siekti užsibrėžtų tikslų, siūlyti idėjas ir jas realizuoti.

Šie gauti rezultatai patvirtina, kad pedagogas turi ramiai ir pozityviai žvelgti į įvairius pasikeitimus, tokius kaip: veikla kaitos sąlygomis, problemų sprendimas ir priėmimas, kūrybiškumas, bendravimas ir bendradarbiavimas.

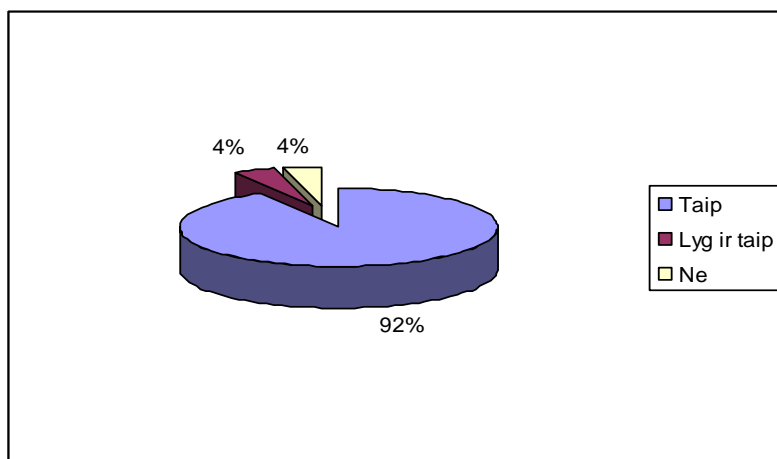
Tad kokybės sąvokų ryšį galima išdėstyti pagal kompetetingumo kokybę, nes būtent nuo to priklauso žmogaus „kokybė“ ir gyvenimo kokybė. *Gauti duomenys iš dalies patvirtina išsikeltą hipotezę.*

4.5 Tėvų požiūris į programų rengimo procesą ikimokyklinėje įstaigoje

Šeimos vaidmuo visuomenėje savo galia neprilygsta jokiai kitai institucijai, nes būtent šeimoje formuojasi ir vystosi žmogaus asmenybė, susipažįstama su socialiniais vaidmenimis, tarpusavio santykių įvairiapusiškumu, kurie būtini normaliai vaiko adaptacijai visuomenėje. Šeimos ryšiai, santykiai su vaikais yra pirmasis ir ir įtaigiausias bendravimo modelis. Ikimokyklinė įstaiga – bendruomenė, kur vaikas užmezga intensyvius socialinius santykius su skirtingais suaugusiais ir bendraamžiais, tai daro įtaką tolimesnei vaiko integracijai į visuomenę, teigia I. Jorutytė ir A. Budreikaitė (2005). Šeimos dalyvavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinant ir plečiant vaikų ugdymą grupėje, atsižvelgiant į namuose įdiegtus pomėgius bei žinias ir siekiant to, kad vaikas suvoktų save kaip asmenybę, gebėtų planuoti veiklą, išmokytų gerbti kitų interesus, tobulinti savo pomėgius bei įgūdžius. Bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais svarbus veiksnys ikimokyklinio ugdymo programų rengimo procese.

Siekiant išaiškinti tėvų požiūrį į ikimokyklinių programų rengimą pateikta eilė klausimų (7 priedas).

Tėvai į teiginį „Jūs žinote, kad ši įstaiga parengė savo ikimokyklinio ugdymo programą“ atsako teigiamai (2 pav.).

2 pav. Tėvų informuotumas

Didžiausia (92%) dalis žino, kad jų vaiko lankoma įstaiga parengusi savo ugdymo programą, „lyg ir taip“ – 4% respondentų, ir 4% - nežino.

Šias įstaigas pasirinko, nes ugdomasis procesas vyksta pagal tėvams tinkama parengta ugdymo programa parodo tik 16% apklaustųjų, „lyg ir ne“ – 8%, „ne“ – 76%. Tai leidžia teigti, jog ikimokyklinę įstaigą tėvai pasirenka ne pagal ugdymo programų prioritetus.

66,0% tėvų bendradarbiavo su pedagogais rengiant įstaigos ugdymo programą, 28,0% atsako „lyg ir taip“, 2,0% – „lyg ir ne“, 4,0% tėvų nebendradarbiavo. Kai tėvai kartu planuoja ir savo argumentuota nuomone pritaria ar atmeta pasiūlymus, jie pradeda geriau suvokti ugdymo programos svarbą. Lietuvos mokslininkai pripažįsta didelį tėvų vaidmenį, nes bendradarbiaudami jie įsitraukia į vaikų darželio bendruomenės veiklą.

Siekiant išaiškinti ugdymo programų rengimo ir tobulinimo proceso naudą bei atitikimą šeimos ir vaikų poreikiams pateikti teiginiai (4 lentelė)

4 lentelė

Ugdymo programų rengimo atitikimas šeimos ir vaikų poreikiams

	Taip		Lyg ir taip		Lyg ir ne		Ne		Viso	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Programų rengimo ir tobulinimo procesas naudingas vaiko ugdymui(si)	32	64	18	36	0	0	0	0	50	100
Parengta programa atitinka Jūsų šeimos, vaiko(u) poreikius	33	66	17	34	0	0	0	0	50	100
Atsižvelgiama į vaiko amžiaus raidą	47	94	2	40	1	2,0	0	0	50	100

Respondentų nuomone (64%) programų rengimo ir tobulinimo procesas naudingas vaiko ugdymui(si), 36% atsakė „lyg ir taip“. Programų rengimas įtakoja mažų vaikų ugdymo(si) proceso kokybę bei sudaro prielaidą ugdymo kokybei gerinti.

Įstaigos parengtos ugdymo programos atitikimą šeimos ir vaikų poreikiams patvirtina 66% respondentų, „lyg ir taip“ atsako 34%. Atsižvelgiama į vaiko amžiaus raidą mano 94% apklaustųjų.

Tėvus ir pedagogus vienija vienas tikslas – vaiko gerovė. Vaikas kryptingai ugdomas tada, kai darniai sutaria šeima ir vaikų darželis, kai vaikų ugdymas šeimoje ir darželyje vienas kitą papildoma.

Atsakydami *kokios programos integruojamos* į įstaigos parengtos programos ugdomąją veiklą, tėvų nuomonės pasiskirstė taip:

- „Žipio draugai“ – 30%;
- „Gera pradžia“ – 28%;
- „Vėrinėlis“ - 16%;
- „Egmontas projektas“ – 22%;

- Nežino – 4%.

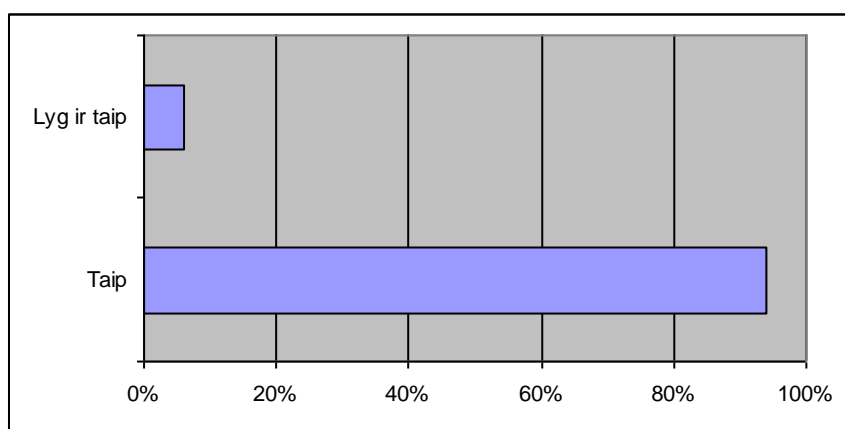
Į tai, kad ugdymo programos parengtos pagal kompetencijas atsako 96,0% respondentų bei visi 100% pareiškė nuomonę, kad svarbios visos vaikų ugdomos kompetencijos.

Galima teigti, jog tėvai domisi tai, kaip pedagogai individualizuoja, interpretuoja ugdymo programą, taiko naujus ugdymo metodus, įgyvendina išsikeltus uždavinius ir *visų vaikui reikalingų kompetencijų* (socialinės, komunikavimo, pažinimo, sveikatos saugojimo, meninės) *ugdymą*.

Teiginiams „vaikai atitinkamai skatinami ir vedami prie naujos patirties“ ir „vaikai turi galimybę išreikšti save“, tėvų atsakymai pasiskyrstė : 90% – „taip“, 10% – „lyg ir taip“; 94% - „taip“, 6% – „lyg ir taip“. Kaip buvo minima darbo teorinėje dalyje, viską, kas yra aplinkui, vaikas priima su dideliu jautrumu, o patirtis tampa gyvenimo pagrindu.

Atsakydami į klausimą „koku būdu Jūsų vaikas geriau įsitema, išmoksta naują medžiagą?“ tėvai nurodo, jog veikdami su suaugusiaisiais (88%), matydami, kaip kiti veikia (58%) ir veikdami savarankiškai (38%). Galima teigti, kad vaikai mokosi iš savo bei kitų patirties ir taip tobulina savo veiklą.

Pritariant požiūriui, kad geras vertinimas visada suteikia informacijos, respondentų nuomonė teiginiui „Jūs vertinate vaiko pasiekimus“ pavaizduota grafiškai (3 pav.).

3 pav. Tėvų požiūris į vertinimą

Tyrimo metu gauti rezultatai parodo, jog tėvai įvertinę vaiko pastangas, „taip“ atsakė 94%. Galima teigti, jog vaikų pasiekimai nuolat aptariami. Tad vertinimas tampa viena iš svarbiausių veiklos tobulinimo priemonių.

88,0% tėvų pritaria teiginiui, jog parengta ikimokyklinio ugdymo programa padeda šeimai išugdyti visapusiškai išsivysčiusią asmenybę: fiziškai stiprią, dorovingą, mokačią įveikti sunkumus, spręsti problemas, pasitikiančią savimi, nuolat siekiančią žinių, 4,0% atsako „lyg ir taip“ ir 4,0% – „ne“. Atsakymų analizė leidžia daryti prielaidą, kad parengtose įstaigų programose atsispindi pedagogų atsidavimas darbui, ugdymo kokybę, pedagoginė sąveika, kurioje susitinka ugdytojai ir ugdytiniai. Tai patvirtina A.Juodaitytės (2003) teiginį, jo ugdant vaikus, siekiama

sudaryti kuo palankesnes sąlygas, emocinį palaikymą ir saugumo jausmo užtikrinimą, atskleidžiant jų vidines jėgas, kurias lemia vaiko amžiaus ypatybės.

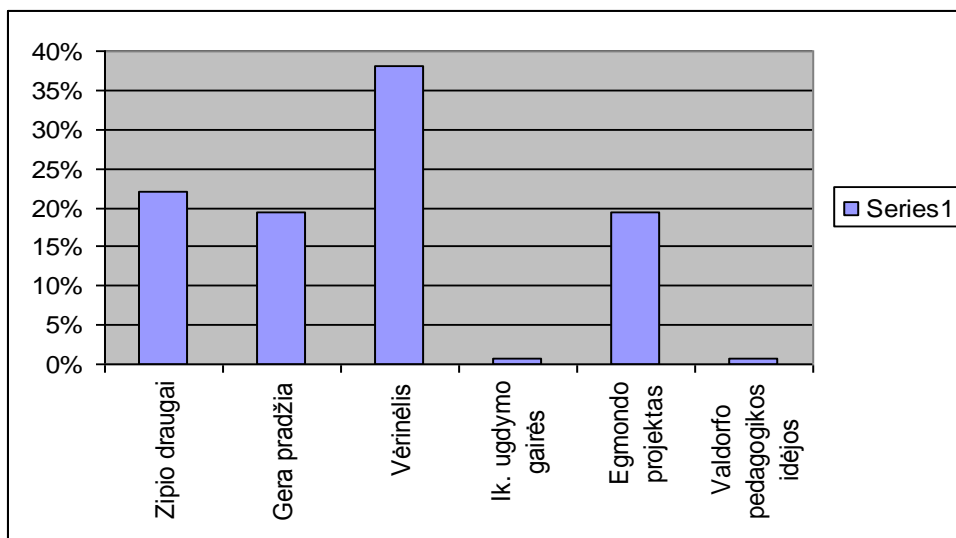
4.6 Ikimokyklinio ugdymo programų skirtumai ir panašumai.

Švietimo sistemos nuostatos išryškino visuomeninių santykių kaitą, ugdymo programų organizavimo svarbą. Ikimokyklinės įstaigos, remdamiesi ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu, rengia ikimokyklinio ugdymo programą. Siekiant išaiškinti ikimokyklinių ugdymo programų skirtumus bei panašumus įstaigų pedagogams pateikti klausimai (8 priedas).

Analizuojant atsakymus į teiginį „jūsų įstaigos ikimokyklinio ugdymo parengtoje programoje atsižvelgiama į vaikų intelektualines, socialines reikmes“ 92,0% pedagogų atsakė „taip“, 8% – „lyg ir taip“. Taigi, atsakymai patvirtina mokslininkų teorijas, kad vaikas saugus jaučiasi tada, kai keliami reikalavimai atitinka jo sugebėjimus ir atsižvelgiama į jo poreikius.

„Atsižvelgiant į vaikų raidos ypatumus, kiekvienai amžiaus grupei skiriasi keliami tikslai „ – šiam teiginiui pritaria 98,7% pedagogų. Taip konstatuojamos amžiaus tarpsnių charakteristikos: dvimečiams, trimečiams, keturmečiams, penkiamečiams būdingos savybės.

Pedagogų nuomonę, kad programų rengimas - tęstinumas norint išvengti padėties, kai geri projektai nutraukiami, padeda išsiaiškinti **kokios ugdymo programos integruotos į parengtų programų ugdomąją veiklą (4 pav.).**

4 pav. Integruojamos programos ir projektai

Akivaizdu, jog ikimokyklinės įstaigos integruoja ugdymo programas bei projektus į įstaigų parengtų programų ugdomąją veiklą. 38,0% pedagogų teigia, jog integruota vaikų darželio programa „Vėrinėlis“ ir 0,7% - „Ikimokyklinio ugdymo gairės“. 22,0% pedagogų teigimu integruotas projektas „Zipio draugai“. Vienodai 19,3% - integruoti „Gera pradžia“ ir „Egmondo

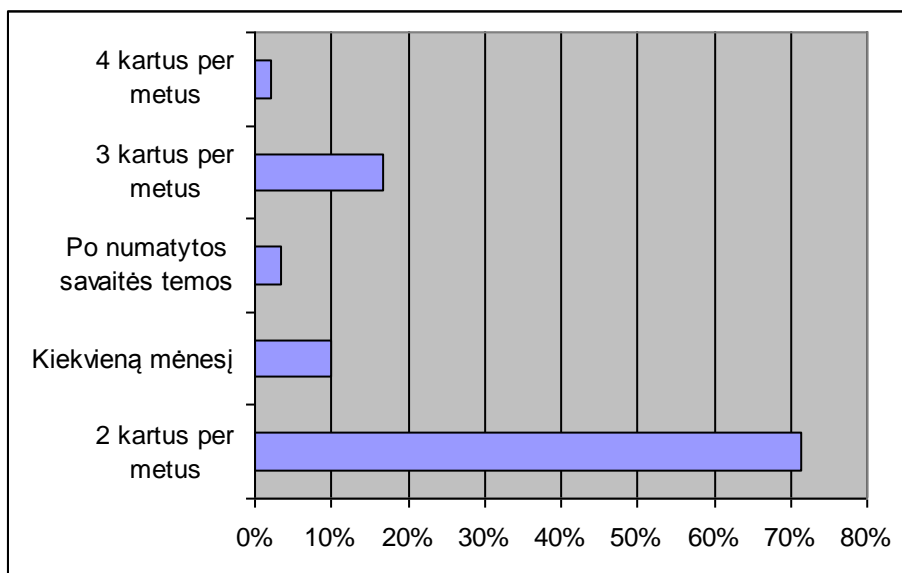
projektas“. 0,7% apklaustųjų patvirtino, kad integruotos „Valdorfo pedagogikos idėjos“. Tai dar kartą patvirtina pedagogų nuomonę apie programų ir projektų tęstinumą.

98,7% pedagogų nurodo, kad įstaigos parengta programa *pagal kompetencijas* ir 1,3% pagal *kūrybinės raiškos savaites*. Tai patvirtina V. Kazragytės (2005) teigimą, kad kompetencija tampa ugdymo turinį konceptualizuojančiu ir integruojančiu veiksmu, ji sujungia ugdomasias veiklas tikslo požiūriu. Svarbus pedagogo tikslas - atrasti, pastebėti vaiko gebėjimus ir juos atskleisti.

Ikimokykliniame ugdyme vertinimo klausimai susiję su svarbia ugdymo užduotimi: skatinti vaikus siekti geresnių ugdymosi rezultatų. Svarbu, kad ugdymo programoje būtų įvertintos vaiko pastangos ir jų vertė neišmatuojama. Siekiant išsiaiškinti pedagogų požiūrį į **vertinimo procesą** pateikta eilė klausimų.

Respondentų nuomonės teigini „vaikų pasiekimų vertinimas – svarbi ugdomojo proceso dalis“ pasiskirstė taip: 82,7% teigia „taip“, 15,3% – „lyg ir taip“, 2,0% – „lyg ir ne“. Iš pateiktų tėvų atsakymų žinome, kad vertinimai atliekami. Turi būti nuolatinis vaiko vystymosi pažangos įvertinimas, pedagogai ir tėvai turi pastebėti dažniausiai tai, ką vaikas geba, gali ir nori atlikti. Tai patvirtina nuostatą, kad vertinimas visada suteikia tikros ir pakankamai patikimos informacijos, kuria remiantis galima daryti apgalvotus ir atsakingus sprendimus.

Įvairiuose ikimokyklinėse įstaigose vertinimo dažnumas pasirinktas savo nuožiūra, jis pateikiamas 5 paveiksle.

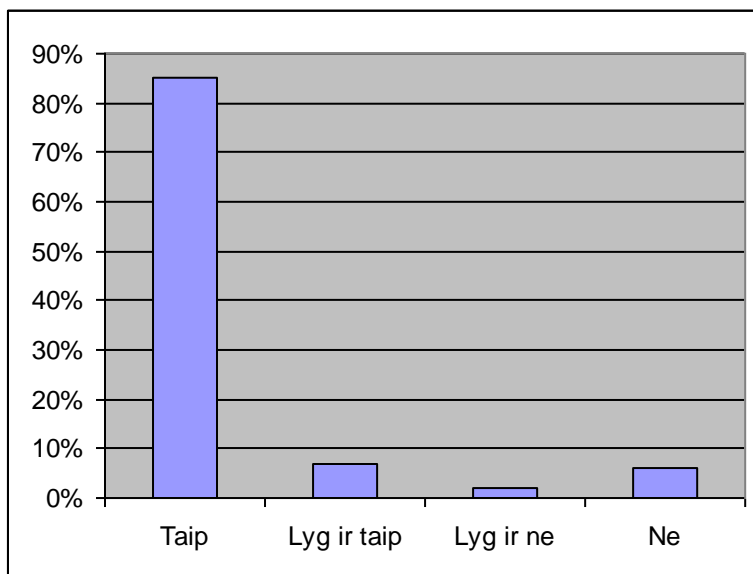

5 pav. Vertinimo pasikartojimas

71,3% apklaustųjų lieka vertinimus 2 kartus per metus: rugsėjo – spalio mėn. ir gegužės – birželio mėn.; 16,7% – vertina pasiekimus 3 kartus per metus; 2,0% vertina 4 kartus per metus ir 3,3% – po numatytos savaitės temos. Tinkamas įvertinimas turi susieti ugdymo programų rengimą

su tuo, ko mokoma ir ko išmokstama, svarbu, kad tokiu būdu žinoma, kam reikia pagalbos, išryškėja, kaip panaudojamos naujos vaikų žinios ir įgūdžiai, panaudojamos dalinai ar nenaudojamos visiškai. Pedagogų atsakymai patvirtino reglamentuojamus švietimo ir mokslo ministro nuostatus ikimokyklinio švietimo programoje dalyvaujančių vaikų mokymosi pasiekimų vertinimą bei vertinimo rezultatų panaudojimą.

Pedagogai atsakymai į teiginį „ugdymosi pasiekimai fiksuojami kiekvienam vaikui parengtoje individualiojoje ugdymo programoje“ atsako teigiamai (6 pav.)

6 pav. Individualių ugdymo programų panaudojimas

Daugiausia (85,3%) teigia jog tokio pobūdžio pasiekimai fiksuojami, 6,7 mano „lyg ir taip“, 2,0 abejoja „lyg ir ne“, 6 pedagogų nuomone, ugdymosi pasiekimai nefiksuojami individualiojoje programoje. Patvirtintame auklėtojo pareigybės aprašyme, pabrėžiama nuostata, kad reikia didinti vaiko kokybiško ugdymo(si) galimybes ir teigiama, jog auklėtojas taiko vaikų pasiekimų principus. Vadinasi, kiekvienas vertinimas yra efektyvus, patikimai patvirtintais faktais bei turtingas reikalinga informacija apie vaikų įgūdžių, gebėjimų, žinių tobulinimąsi. Tai patvirtina D. T. Dodge ir kt. (2007) teiginį, jog ugdymas ir vertinimas neatsiejami. Vadovaujamas principu, kad veiklos pasiekimus nulemia *veiklos kokybė*. Norint gerinti veiklos pasiekimus, svarbu žinoti, ką reikia patobulinti veikloje, o, norint identifikuoti tobulintinas veiklos sritis, reikia įvertinti veiklos kokybę - galimybių realizavimą, siekiant veiklos rezultatų. Tik žinant esamą padėtį, galima planuoti, kaip gerinti veiklos rezultatus.

Programų rengimas įtakoja mažų vaikų ugdymo(si) proceso kokybę bei sudaro prielaidą ne tik ugdymo kokybei gerinti, bet ir didinti ikimokyklinio ugdymo teikiamų paslaugų įvairovę. Tai patvirtina V. Lamanusko (2004) teiginį, jog ugdymo institucijos pasižymi dideliu savitumu, t.y. jos

yra labai individualios. Pokyčių kontekste pastebimi skirtingi švietimo institucijų veiklos organizavimo ypatumai, tačiau jie visi pagrįsti humaniškumo, bendradarbiavimo, socializacijos principais bei gebėjimu susidoroti su keliamais uždaviniais.

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad iškelta hipotezė pasitvirtino. **Ikimokyklinio ugdymo programų organizavimas sąlygoja kokybišką vaiko ugdymą modeliuojant ir pritaikant programą konkrečioms poreikiams bei atsižvelgiant į ikimokyklinės įstaigos specifiką.**

4.7 Veiksniai, stiprinantys ikimokyklinio ugdymo programų rengimą

Šis tyrimas yra sudėtinė viso tyrimo dalis. Siekiant išsiaiškinti ikimokyklinių programų rengimo komandų pedagogų požiūrį ir nuomonę išsakant savo išgyvenimus bei pasidalinant patirtimi, padedančia tiksliau įžvelgti ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimą, įvardinant veiksnius, gerinančius programų rengimo bei tobulinimo kokybę, įtaką ugdymo procesui, nurodant sunkumus, pasirinktas pokalbio – interviu metodas bei sudaryta pusiau standartizuota anketa (4 priedas). Pagrindinės temos praplėstos papildomais klausimais, jei pokalbis nesisektu. Numatyti 5 klausimai, į kuriuos reikėjo atkreipti dėmesį kalbant, kad nebūtų nukrypstama nuo pokalbio temos.

Tyrimo metu pasikalbėta su 10 pedagogų bendruomenės išrinktų į programų rengimo komandos narius, kurių kiekvienas turėjo galimybę išsakyti savo mintis tiriamu klausimu. Visi jie buvo pagrindiniai dalyviai ugdymo programų rengime. Tai tyrimui yra reikšminga. Respondentų pedagoginio darbo stažo vidurkis 18 metų. Mažiausias darbo stažas 6 metai, didžiausias 30 metų. Amžiaus vidurkis – 46 metai.

5 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją (N=10)

Kvalifikacinė kategorija	Auklėtoja	Vyresnioji auklėtoja	Metodininkas
Respondentų skaičius	1	7	2

Didžioji dalis respondentų turi vyresniosios auklėtojos kvalifikaciją.

Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kokią jie baigė aukštąją mokyklą (N=10)

Aukštoji mokykla	ŠU	ŠPI
Respondentų skaičius	6	4

Mažoji dalis respondentų yra baigę Šiaulių m. K. Preikšos institutą. Didžioji – Š U.

Pateikti skaičiai rodo, kad darbo patirtis ir aukštasis išsilavinimas svarbus programų rengimo kompetencijos aspektas.

Į klausimą: „ar yra tekę rengti ikimokyklinio ugdymo programas?“ visi respondentai atsakė – „ne“.

Tyrimo „Ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimas“ programų rengimo komandų pedagogų požiūrio atsakymai pateikti 9 priede. Tyrimo metu gautus rezultatus nagrinėsime išsamiau.

Respondentų buvo paklausta kokios jų nuostatos į įstaigų ikimokyklinių programų rengimą. Šios kategorijos ir teiginiai pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė

Pedagogų nuostatos į ikimokyklinių programų rengimą

Klausimai	Pedagogų atsakymai
1. Jūsų nuostatos į įstaigų ikimokyklinių programų rengimą?	<p>Kategorijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programų rengimas - vienas iš ikimokyklinės įtaigos bendruomenės privalumų: <ul style="list-style-type: none"> - turiu tai priimti, nes mūsų nuomonės niekas neklausia; - programų rengimas atsakingas darbas, bet reikia skirti daug papildomo, asmeninio laiko; - įdomu, bet galėjome bendrauti ir bendradarbiauti su mokslininkais ; - jei patiki pedagogams rengti programas, reiškia pasitiki; - smagu, kai gali pats prisidėti prie tokio atsakingo darbo; - problemų nebuvo, įdomu; - parengtoje programoje pritaikėme jau buvusias programas; - blogai, kad eilinį kartą nuleidžia įsakymus ir įstatymus net neklausdami mūsų nuomonės; - patiko, buvo labai sunku, bet įdomu ir naudinga; - nieko naujo neišradome. • Sunkumai rengiant ugdymo programas: <ul style="list-style-type: none"> - pagrindinis krūvis ugdymo programų rengime atiteko komandų nariams; - pradžia buvo labai sunki, norėjosi viską mesti; - daug padėjo koleges, rinko medžiagą, pateikė įdomių minčių; - blogai, kad neprisijungė įstaigos direktorė, buvo tik stebėtoja; - sunkumų nebuvo, nes visi dirbome bendrai; - jaučiausi išnaudojama; - sunkiau buvo numatyti vaikų veiksena, bet galutinis rezultatas neblogas; - sunkumų buvo daug, bet džiaugiuosi, kad pavyko; - blogai tai, kad užkrautas papildomas darbas liko be jokio atligio; - man dirbti įdomu, neturiu jokių problemų.

1. Atlikus ikimokyklinių programų rengimo komandų narių atsakymų analizę išryškėjo, kad penkių pedagogų orientyras susietas su teigiamą programų rengimo nuostatą ir veiksmus

padedančius išryškinti tai, kad galėjo bendradarbiauti su mokslininkais. Dvi pedagogės teigia, jog jų nuomonės niekas neklausia ir „eilinį kartą nuleidžia įsakymus ir įstatymus“. Viena nuomonė, kad šiam atsakingam darbui turi skirti daug papildomo, asmeninio laiko ir „nuo to nukenčia mūsų pačių šeimos“. Kitų pedagogų konstatuota tai: „nieko naujo neišradome“ ir „parengtoje programoje pritaikėme jau buvusias programas“. Akivaizdu, kad analizuojamos kategorijos nuomonės pasiskirstė vienodai.

2. Pedagogų teiginiai iš esmės pabrėžia nemažai sunkumų, nes tai matyti iš atsakymų, jog pagrindinis krūvis ugdymo programų rengime atiteko komandų nariams, pradžia buvo labai sunki, norėjosi viską mesti, jautė išnaudojimą, užkrautas papildomas darbas liko be jokio atligio, neprijungė vieną iš įstaigos direktorių – liko tik stebėtoja. Tad palankaus požiūrio į programų rengimą nebuvo. Tačiau programų rengimo sunkumų įveikimas priklauso įstaigos bendruomenės mokėjimo bendrauti ir bendradarbiauti. Tai patvirtina atsakymai: „daug padėjo koleges, rinko medžiagą, pateikė įdomių minčių“, „visi dirbome bendrai“, „dirbti įdomu“. Dvi pedagogės atsakė, kad sunkumų buvo daug ir sunkiau numatyti vaikų veiksenas, bet džiaugiasi – viskas pavyko ir galutinis rezultatas neblogas, „padeties pakeisti negalime, tik diskutuoti ir padaryti tam tikras išvadas“.

Galima tegti, kad ugdymo programų rengimo sunkumus, įvairias problemas didesnę dalis komandų narių sprendė daugiau savarankiškai, labiau pasitikėdami savimi, kitiems padėjo bendradarbiavimas su bendruomene. Komandų narių, sulaukusių visapusiškos bendruomenės pagalbos, požiūris palankesnis programų rengimui.

7 lentelė

Programų rengimo būtinumas

<p>2.Ar reikalingas kiekvienos ugdymo programų rengimas?</p>	<p>Kategorijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parengtos ugdymo programos įtakoja įstaigų kaitos proceso formavimą: - ikimokyklinių programų rengimas – profesinių dalykų tasa; - profesinės kompetencijos tobulinimo ir mokymosi svarba; - ugdymo programų rengimas tobulina ugdymo procesą; - ikimokyklinių programų rengimas – ugdytinių svarbai; - numatomi tobulinimo veiksniai – tai patvirtina dar 2 respondentai; - įtakoja ugdymo kokybei, pedagogų kompetencijai; - ugdymo programų interpretavimas, daugiau nieko; - priklauso nuo parengtos programos kokybės; - tėvai ir vaikai visada išsako savo pageidavimus.
--	---

Šios kategorijos turinyje išryškėjusi esminė charakteristika yra ta, kad didžioji dauguma respondentų nusako teigiamus požymius ir patvirtina programų rengimo įtaką įstaigų kaitos procesui. Vienas pedagogas teigia, kad programų rengimas – tik interpretavimas, daugiau nieko.

Pedagogai pabrėžia programų rengimo svarbą ugdymo efektyvumui. Viena pedagogė atsakė, kad tai priklauso nuo to, kaip gerai ir kokybiškai parengtos ugdymo programos. Tačiau visus komandų pedagogus programų rengimas skatino kryptingai ieškoti informacijos, ją analizuoti, apibendrinti ir perteikti kitiems.

8 lentelė

Ugdymo programų rengimo įtaka kompetencijai, ugdymo kokybei

<p>3. Kokia ikimokyklinių ugdymo programų rengimo įtaka Jūsų kompetencijai, ugdymo kokybei?</p>	<p>Kategorijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programų rengimas įtakoja ugdymo proceso kokybę: <ul style="list-style-type: none"> - geras pasiruošimas – labai svarbu; - įvertinamos programos rengimo metu įgytos žinios; - benravimas ir bendradarbiavimas; - įvertinama pedagoginė patirtis; - geras profesinis pasirengimas labai svarbus; - įtakojo ugdymo planavimą; - išmokome parengti programas ir supratome, jog tai sunku; - išreiškiau ir realizavau save; - padėjo įvertinti situacija bei numatyti ateities gaires; - skatino tobulinti ugdymo procesą.
---	--

Išsiaiškinta, kad visi pedagogai vertina savo kompetencijas. Pedagogams ugdymo programų rengimo skatinamoji funkcija pasireiškia siekiais: tobulėti, keistis, bendradarbiauti, analizuoti ir realizuoti. Akivaizdus noras tobulinti programas, taip pat ir ugdymo procesą, siekiant gerų rezultatų. Šie prioritetai parodo orientaciją į ateitį, žinias – sąlyga ugdymo programų ir ugdymo procesotobulinimui ir efektyvumui. Ugdymo kokybei ši svarba neabejotina.

9 lentelė

Ugdymo proceso ypatumai programų rengimo ir tobulinimo procese

<p>4. Ugdymo proceso ypatumai programų rengimo ir tobulinimo procese.</p>	<p>Kategorijos:</p> <p>Sugebėjimas teoriją taikyti praktikoje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaikai priims tik gerą ugdymo programą, nes jiems labai svarbu, kad būtų įdomų; - vaikai patekė daug įvairių veiksenų idėjų, kurios ir panaudotos programos rengimo metu; - padidėjo ugdymo efektyvumas; - tėvai labai daug padeda su priemonėmis; - ugdytinių ir pedagogų bendradarbiavimas, tarpusavio santykiai; - tėvų įsitraukimas ir susidomėjimas; - ryšiai su kitomis ugdymo institucijomis. - vaikai dažnai pasiūlo naujas idėjas veiklai, interpretuoja ir tai skatina pedagogą numatyti pasiruošimo lygį; - vaikai pasirenka įvairias veiklas, klausia:- „Ką veiksime kitą kartą?“
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> - patinka ir tradiciniai renginiai; - suteikiamos įvairios galimybės.
--	--

Visi pedagogai ugdymo proceso įpatumus programų rengimo procese vertina teigiamai. Tai patvirtina pedagogų kompetetingumą. Pedagogų atsakomybėje inicijuoti, sudominti, gebėti kokybiškai taikyti įvairius metodus, bendrauti ir bendradarbiauti. Pedagogai akcentuoja vaikų veiksenų svarba, vyksta įvairus informacijos ir duomenų rinkimo procesai. Ikimokyklinių įstaigų pedagogų tarpusavio bendravimas skatina nenutrūkstamą jų profesinės kompetencijos tobulėjimą.

10 lentelė

Parengtos programos motyvai ir vertinimas

5. Įstaigos parengtos programos motyvai ir vertinimas	<ul style="list-style-type: none"> - pasirinkimą ir parengimą būtent tokios programos lėmė gerų programų ir projektų idėjos, pagal kurias dirbo mūsų įstaigos (pritarė visi pedagogai); - programa patenkinti, bet tobulinti reikės; - manome, kad parengta programa gera ir vaidina reikšminga vaidmenį vaikų ugdyme; - programos rengimas padėjo įgyti patirties, vadybos žinių; - būtina grįžtamoji informacija, kad galėtum tobulinti (2 pedagogai patvirtino tą pačią nuomonę); - gerai, jei tobulinti padėtų mokslininkai, kad mūsų parengtos programos nebūtu nurašytos (patvirtino 2 pedagogai).
---	--

Visi respondentai įvardijo reikšmingus teiginius ugdymo programų tobulinimo procesui, įvertindami reikiamus veiksnius. Akivaizdūs įstaigų programų rengimo motyvai - pasirinkimą ir parengimą būtent tokios programos lėmė gerų programų ir projektų idėjos, pagal kurias dirbo įstaigos. Pažindami ir turėdami informacijos, pedagogai sukuria sąlygas pokyčiams, tai reikšminga ypač šiandien permainų ir kaitos laikmečiu. Tai susiję su asmeninėmis pedagogų savybėmis. Todėl programų rengimą galima įvardinti kaip būdą įvertinti tai, kas atlikta, pasiekta ir numatyta. Ši prielaida patvirtina prof. Juodaitytės A. (2003) teiginį, jog asmuo turės ir panaudos galią taikyti tuos metodus, kurie bus atrasti siekiant trokštamo tikslo.

Gauti rezultatai leidžia teigti, kad pedagoginė kompetencija rengiant ikimokyklinio ugdymo programas svarbus veiksnys įtakojantis kokybišką programų rengimą. Gauti tyrimo rezultatai patvirtina mokslininkų teiginius, kad *kaitos proceso varomoji jėga ugdymo institucijoje – kompetetingi pedagogai.*

4.8 Ugdytinių lūkesčiai programų rengimo situacijoje

Ši tyrimo dalis viena reikšmingiausių ir sudėtingiausių. Ja buvo siekiama atskleisti tiriamųjų sukonstruota ugdymo realybę, įgytą patirtį socialinėje aplinkoje. Atsakymai pateikti 10 priede.

Tyrimo metu pasikalbėta su 10 vaikų, pasak pedagogus, savo žiniomis ir patirtimi pateikusių nemažai veiksena idėjų. Kiekvienas turėjo galimybę išsakyti savo mintis, lūkesčius. Tai tyrimui reikšminga. Respondentų amžius – 3, 4, 5 ir 6 metai. Pokalbio klausimai buvo pateikiami jiems suprantamomis sąvokomis bei praplėsti papildomais klausimais (jei pokalbis nesisektų) (5 priedas). Atlikti tyrimą buvo nelengva. Gauti tyrimo rezultatai pateikti 10 priede.

Respondentų pasiskirstymas pagal amžių pateiktas 11 lentelėje.

11 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (N=10)

Respondentų metai	3 m.	4 m.	5 m.	6 m.
Respondentų skaičius	1	2	3	4

Didžioji dalis respondentų – 6 metų.

Analizuojant ugdytinių išsakytas mintis ar patinka darželyje, atsakymai suskirstyti į atskiras kategorijas (12 lentelė).

12 lentelė

Vaikų požiūris į ikimokyklinę įstaigą

1. Ar tau patinka darželyje?	Kategorijos. <ul style="list-style-type: none"> • Kolektyvo pripažinimas:<ul style="list-style-type: none"> - gerai darželyje, labai įdomu; - normaliai, viskas gerai; - man patinka; - čia gerai, visada turi ką veikti; - man darželyje įdomiau, namuose tėvai užimti ir su manim mažai žaidžia; - gali daug sužinoti; - geriau namuose, bet gerai ir darželyje; - neblogai; - daug gali prigalvoti visokių nesamonių. • Poreikis bendrauti:<ul style="list-style-type: none"> - turiu daug draugų (1 atsakė tą patį) ; - kartais pasimušam, bet greitai susitaikom; - draugauju su visais, bet daugiau su mergaitėm; - aš draugauju, bet jau isimylėjau; - man vienam namuose nuobodu, o darželyje daug draugų; - vienam neįdomu gyventi; - aš nesipykstu; - gerai pakalbėti, bet aš dažnai noriu pagalvoti, daug vaikų man trukdo;
------------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> - galētu būti mažiau vaikų, nes aš pavargstu, skauda galva. • Ugdymo priemonių pakankamumas: - užtenka; - aišku, darželyje visko daugiau; - gali būti daugiau; - namuose aš turiu daugiau; - auklėtoja visada atneša naujų žaislų; - nežiau, gal geriau, kad būtų kokių rimtų prietaisų (konstruoti); - daug, bet aš iš namų dar atsinešu; - daugiau nieko nereikia; - mažai, nera ko reikia (kompjuterio); - norėčiau vabalų kolekcijos.
--	---

1. Atlikus respondentų atsakymų analizę išryškėjo, kad visi apklaustieji pripažino kolektyvą ir teigiamai vertina esamas darželio lankymo sąlygas. Tad teiginiai, „darželyje įdomiau, namuose tėvai užimti ir su manim mažai žaidžia“, „gerai darželyje, labai įdomu“ ir kiti, leidžia daryti prielaidą, kad ikimokyklinėje institucijoje sugebama sudaryti palankią emocinę atmosferą.

2. Bendravimo patirtis – esminis ugdymo ir socializacijos komponentas. Bendravimas – poreikis, be kurio nebūtų įmanoma jokia veikla. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad sėkmingas poreikis bendrauti patenkinamas. Visi apklausti vaikai nori bendrauti, būti suprasti, išklaudyti ir išgirsti. Tačiau du vaikai teigia, kad galėtų būti mažiau vaikų, nes pavargsta, skauda galva ir daug vaikų trukdo – tai nurodo nemažą vaikų skaičių grupėje.

3. Apibūdindami ugdymo priemonių pakankamumą vaikai vertina, kad ugdomoji aplinka tenkina vaikus ir priemonių pakanka bei akcentuoja, kokių nepakanka (rimtų prietaisų, kompjuterio, vabalų kolekcijos). Tai pat pabrėžiama, kad gali būti daugiau ir „namuose turiu daugiau“.

Galima teigti, jog viską, kas yra aplinkui, vaikas priima su dideliu jautrumu, o bendravimas ir patirtis, kuria galima pasidalinti su kitais, tampa gyvenimo pagrindu. Tai patvirtina J. Morkūnienės (1995), svarbiausią gyvenimo akcentą - „nebe aš ir pasaulis, bet aš pasaulyje, sąveikoje“ – naujų vertybinių sistemų atsiradimas. Vaikai - grupės šeiminkai ir grupės ugdomoji aplinka skatina juos žaisti, veikti, tyrinėti bei eksperimentuoti.

Respondentų atsakymai apie labiausiai patinkančias veiklas pateikti 13 lentelėje.

13 lentelė

Pedagogų pasiūlyta veikla

2. Kokia veikla tau labiausiai patinka?	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogų pasiūlyta veikla: - patinka vaidinti; - visada noriu daug „terliotis“ su guašų; - sportuoti, varžybos ir apdovanojimai; - patinka koncertuoti, kai visi ploja, važiuoti su koncertais; - kada su tėveliais kartu;
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> - patinka futbolas, kai auklėtoja stovi vartuose ir krepšinis; - man patinka bandyti (atlikti bandymus); - žaisti, kai aš mama, dar būna tėtis ir vaikai (vaidmeniniai žaidimai); - myliu piešti (netaisyta kalba); - viskas patinka, noriu daug žinoti.
--	--

Iš ugdytinių atsakymų matyti, kad siūloma veikla įvairi, įdomi ir veikloje dalyvauja visi. Pradėję kaupti patirtį vaikai ima rūpintis kitais ir savimi, anot K. Walsh (1998), stebėdami, kaip elgiasi tėvai, pedagogai. Jiems reikšminga suaugusiųjų ir bendraamžių veikla, nes jaučia poreikį pamatyti, kaip atliekama tai, ko jie nori išmokyti: „patinka vaidinti“, „patinka futbolas, kai auklėtoja stovi vartuose“, „kada su tėveliais kartu“, „patinka koncertuoti, kai visi ploja“, „žaisti, kai aš mama, dar būna tėtis ir vaikai“. Vaikams žaisti – pirmiausia reiškia būti drauge, o žaisdami jie nusistato socialinio bendravimo taisyklės. Du vaikai pabrėžia piešimo svarbą. Galima teigti, jog vaikams patinka pedagogų pasiūlyta veikla. Kaip pasakyta vieno vaiko: „viskas patinka, noriu daug žinoti“.

Vaikų pasiūlyta veikla pateikta 14 lentelėje.

14 lentelė

Vaikų pasiūlyta veikla

<p>3. Kokias veiklas tu pasiūlai draugams, auklėtojai?</p>	<p>Kategorijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vaiko pasiūlyta veikla: - aš daug sugalvoju - siusti, reikštis, dainuoti, krepšinį žaisti; - pasakau, kad reikia ką nors suvaidinti; - žinau, kaip reikia koncertus daryti (kalba netaisyta); - sugalvojau, kad reikia vaidinti žuvys vandenyne, auklėtoja pasakojo – man patiko; - pasakau auklėtojai, kur geriau nueiti; - galiu prigalvoti, kaip pakviesti į grupę svečių; - prigalvoju visokias nesamones, bet visiems patinka; - sugalvojame pasakas, tokias paslaptingas; - kad reikia eiti į biblioteką, mes ten dar nebuvo – nuėjome; - sugalvoju daug vaidinimų su lėlėmis (lėlių teatras).
--	--

Vaikai geriausiai vystosi tada, kada patys renkasi patirties kaupimo būdą, todėl labai svarbu, kad vaikai veiklą pasirenka savarankiškai arba teikia pasiūlymus kitiems. Tuomet svarbu išklausti vaiką, vertinti jo mintis ir sudaryti galimybę jas įgyvendinti. Vaikai pasiūlo koncertus ir vaidinimus, ekskursijas, „kaip pakviesti į grupę svečių“, „visokias nesamones, bet visiems patinka“, „siusti, reikštis, dainuoti, krepšinį žaisti“, sugalvoja pasakas „tokias paslaptingas“.

Tai patvirtina pedagogų teiginius, jog vaikai pateikė ir pateikia nemažą veiksenos idėjų, panaudotų ugdymo programos rengimo procese. Atsižvelgdamos į vaikų pomėgius bei poreikius, auklėtojos numato individualius ir visai grupei keliamus uždavinius. Pagrindinis asmenybės raidos

akcentas vaikystėje – iniciatyva, o svarbiausias aktyvumo šaltinis yra poreikiai. Aktyvumas visada pasireiškia per veiklą, todėl tai patvirtina Savickytės V. (1997) teiginį, kad poreikiai skatina aktyvumą, pastarasis – veiklą, o veikla žadina naujus poreikius.

Vaikų nuomonių atsakymai, kas padeda įveikti sunkumus, pateikti 15 lentelėje.

15 lentelė

Sunkumų įveikimas

<p>4. Kas tau padeda įveikti sunkumus?</p>	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pagalbos informacija; <ul style="list-style-type: none"> - man visada padeda auklėtoja (dar 4 tokie pat teiginiai); - padeda Grantas ir Titas (draugų vardai), kai jie nežino – auklėtoja; - padeda namuose mama, o darželyje – akletoja ir Bronelė (auklėtojos padėjėja); - aš padarau viską pats, man nereikia padėti; - man padeda visi, aš dar maža; - šiaip stengiuosi padaryti pati, bet kai neišeina padeda auklėtoja. • Pedagogo apibudinimas: <ul style="list-style-type: none"> - man pasisekė, turiu gerą auklėtoją; - labai gera; - su mūsų auklėtoja visada įdomu; - gera, bet blogai, kad lakstyti negali (mano komentaras – amžiaus problema); - sugalvoja daug įdomių dalykų; - daug išmokina, pasako kaip geriau padaryti; - nepamiršta, ką prižada; - myli vaikus, visada linksma ir daug žino; - nenuobodu ir viską paaiškina, pagiria; - kartu žaidžia.
--	--

1. Ugdytiniams buvo užduotas klausimas: „kas tau padeda įveikti sunkumus?“. Didžioji dalis vaikų atsakė – padeda auklėtoja, taip pat ir auklėtojos padėjėja. Gebėjimai ir pasiekimai reiškiasi taip pat kompleksiskai, labai individualiai. Štai ir atsakymas – „man padeda visi, aš dar maža“. D.T.Dodge (2008, p.7) teigia, jog ši raida vyksta sklandžiai, kai vaiko santykiai su suaugusiais yra artimi, kai jaučiama parama ir pasitikėjimas. Vienas vaikas atsakė griežtai: „aš padarau viską pats, man nereikia padėti“. Jis siekia būti savarankiškas, veikti savo paties iniciatyva, be suaugusiųjų pagalbos.

2. Pedagogą(us) apibudino visi vaikai teigiamai. Išsakytos svarbiausios savybės: „labai gera“, „sugalvoja daug įdomių dalykų“, „daug išmokina, pasako kaip geriau padaryti“, „nepamiršta, ką prižada“, „myli vaikus“, „linksma ir daug žino“, „nenuobodu ir viską paaiškina, pagiria“, „kartu žaidžia“. Mano manymų **vaikų atsiliepimai – geriausias pedagoginio darbo rodiklis.**

Tai patvirtina Juodaitytės A. (2002,p.197) teiginį, kad konkretaus vaiko arba vaikų grupės poelgiai, mintys, mąstymo ir veiklos dariniai yra vaikų savarankiškai atrastos, o ne tik akiai nukopijuotos ar perimtos iš aplinkos.

Vaikų lūkesčių atsakymai pateikti 16 lentelėje.

16 lentelė

Vaikų lūkesčiai

<p>5. Ko tu labiausiai lauki ateidamas į darželį?</p>	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ateities vizija: <ul style="list-style-type: none"> - aš taip ir laukiu, kad būtų įdomu, kaip dabar; - noriu daugiau sportuoti, nes aš būsiu sportininkas; - galėtu būti daugiau enciklopedijų, man reikia daug žinoti, aš noriu auklėtoją aplenkti; - man patinka šventės; - noriu greičiau kur nors važiuoti; - laukiu, kad visada būtų mano auklėtoja; - laukiu burbulų šventės; - kad būčiau grupėje tik aš ir auklėtoja žaistu su manim, kalbėtu ir pasakotu man; - visko laukiu; - įdomybių ir atostogų.
---	---

Iš vaikų atsakymų matyti, kad vaikai išsako savo pageidavimus pateikdami naujas veiklas bei numatydami ateitį: „aš būsiu sportininkas“, „aš noriu auklėtoją aplenkti“. Vaikai, laukdami „visko“, nori veikti ir būti aktyvūs kūrėjai: „patinka šventės“, „noriu greičiau kur nors važiuoti“. Vienas vaikas laukia atostogų. Ateidami į darželį vaikai laukia pedagogo, pasirinkto pagal savo jausmų kriterijus: „laukiu, kad visada būtų mano auklėtoja“, „kad būčiau grupėje tik aš ir auklėtoja žaistu su manim, kalbėtu ir pasakotu man“. Būtent iš suaugusiųjų ir grupės draugų vaikas mokosi atpažinti savo jausmus. Vaikas, bendraudamas ir bendradarbiaudamas su kitais žmonėmis, padaro jų tikslus ir siekius savais bei realizuoja savo siekius - vyksta savirealizacija

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad tyrime dalyvavusiose **ikimokyklinio ugdymo institucijose ugdytiniams sudaromos palankios ugdymo(si) sąlygos, tenkinant jų poreikius.**

IŠVADOS

Tyrimas, kuriuo buvo atskleisti ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimo komponentai **patvirtino hipotezę**, kad ikimokyklinio ugdymo programų organizavimas sąlygoja kokybišką vaiko ugdymą modeliuojant ir pritaikant programą konkrečioms vaikų ir tėvų poreikiams bei atsižvelgiant į ikimokyklinės įstaigos specifiką.

1. Ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimo svarbą išryškina šiandieninės kaitos tendencijos švietimo sistemoje, LR švietimo įstatyme, LR švietimo strategijos nuostatose 2003-2012m., keliami reikalavimai ikimokyklinei įstaigai, pedagogui. Ikimokyklinių ugdymo programų modelavimas bei įteisintas švietimo ir mokslo ministro patvirtintas kriterijų aprašas (2005) įtakoja ugdymo programų rengimo organizavimą ir tobulinimą.

2. Ikimokyklinės įstaigos įstaigos ugdymo programos rengimas yra vertinamas kaip svarbus įrankis užtikrinantis didesnę tęstinumą, norint išvengti padeties, kai geri projektai nutraukiami. Įstaigų parengtų programų savitumą apsprendžia žinomų programų projektų interpretacija ir integravimas į ugdomąją veiklą bei švietimo dokumentai. Programų tobulinimas numatomas darbo eigoje, gavus grįžtamąją informaciją bei pasitelkus pagalbą mokslininkus.

3. Ikimokyklinio ugdymo programų rengimą atliko bendruomenės išrinkta komanda, kuriai atiteko pagrindinis darbo krūvis. Programo rengime dalyvavo pedagogai, spec.pedagogai, vadovai, tėvai ir vaikai, pateikdami daug veiksena idėjų. Pedagogų vyraujanti nuomonė („turi atlikti tam tikros struktūros“) apie programų rengimą, leidžia daryti išvadą, jog mokslininkų darbas programų rengimo procese buvo ir yra pageidaujamas.

4. Svarbūs veiksniai: pedagogo asmeninės savybės, pedagoginiai gebėjimai ir kompetencija, atsiskleidžiantys ugdymo programos rengimo metu. Pedagogai turėjo galimybę apmastyti savo praktiką ir įvertinti būdus, kaip parengti programą bei kurti besimokančią bendruomenę. Ugdymo programų rengimo organizavimas skatina pedagogų kompetencijos augimą, savišvietą, tobulėjimą. Akcentuojamas mokslų svarba ir žinių konkurencingumas. Pedagogų naudojami metodai padeda efektyviau organizuoti, analizuoti ir vertinti ugdymo programų rengimą, spręsti problemas bei numatyti tobulinimo gaires. Išryškėjo, kad:

- visi pedagogai niekada nėra rengę ikimokyklinio ugdymo programas;
- pedagogai – kompetentingi ugdymo specialistai, o programų rengimo metu tobulino ir įgyjo programų rengimo kompetenciją (tačiau pradžioje jiems trūko teorinių žinių programų rengimo srityje);
- pedagogo atsidavimas darbui, meilė ugdytiniams yra sėkmės garantas pedagoginėje veikloje.

5. Pedagogų požiūris į ugdymo programų rengimą pozityvus, bet skiriasi jų, kaip programų rengimo proceso dalyvių, nuostata. Suvokdami ikimokyklinių programų rengimo būtinumą,

pedagogai tai akcentuoja kaip papildomą darbą, reikalaujanti pastangų ir laiko, be paskatinimo ir atlygio. Pedagogams ikimokyklinio ugdymo programų rengimas yra ugdymo proceso tobulinimas bei numatymas gauti grįžtamąją informaciją.

6. Bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais ir vaikais numato papildomos informacijos gavimą. Pastebima dėmė – derinami šeimos ir įstaigos interesai, lūkesčiai dėl vaikų pasiekimų, ugdymo(si) būdų, vakų lūkesčiai, palanki psichosocialinė aplinka. Vaikų veiksenos ir pasiūlymai nuolat papildomi naujais komponentais – išryškina programų rengimo svarbą pedagogui ir vaikams.

Ikimokyklinis programų rengimas ir ugdymas vertinamas kaip vientisas procesas. Ikimokyklinių programų rengimas pareikalavo visų įstaigų bendruomenės atsakingumo bei sugebėjimo ieškoti bei priimti informaciją.

7. Tėvų, vaikų ir darželio pedagogų bendravimas ir kartu bendradarbiavimas – viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių vaikų ugdymo sėkmę.

REKOMENDACIJOS

Remiantis tyrimo rezultatais ir išvadomis, teikiamos tokios rekomendacijos:

- ikimokyklinėse įstaigose programų realizavimo metu būtina sukurti veiksmingą informacijos kaupimo duomenų sistemą, kad nusakyti ugdymo programos parengimo lygį bei tobulinimą;
- nuolatinis keitimasis patirtimi tarp kitų ikimokyklinio ugdymo institucijų;
- gali būti keliamas klausimas dėl ikimokyklinių ugdymo programų rengimo apmokėjimo (finansavimo sukūrimas).

DISKUSIJA

Apie ikimokyklinių ugdymo programų rengimą pradėta kalbėti pasirodžius naujiems ikimokyklinio švietimo įstaigų veiklą reglamentuojantiems dokumentams. Tai ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimo projektas. Remdamiesi kriterijų aprašų ikimokyklinės įstaigos privalėjo parengti savo ugdymo programas, vykdyti bei sistemingai atnaujinti.

Gauti tyrimo rezultatai skatina kelti naujas hipotezes ir numatyti ateities darbus, reikšmingus ugdymo programų rengimo praktikai: vertinimą, analizę, tobulinimą ir t.t. Tyrimai parodo, kad pagrindinis ir veiksmingiausias komponentas – pedagogų kompetencija: savarankiškai ieškoma informacijos, numatomos strateginės kryptys, apgalvojami tikslai, atsižvelgiama į ugdytinių ir tėvų poreikius. Todėl neatsitiktinai pedagogai teigia, jog ugdymo programų rengimas tai papildomas darbas, kuris reikalauja atsakingumo, pastangų ir asmeninio laiko. Pagrindinis darbo krūvis atiteko komandų nariams ir veiksmingumas priklausė nuo požiūrio, bendruomenės, bendravimo ir bendradarbiavimo. Nemažiau atsakingas darbas – informacijos kaupimas nusakyti ugdymo programos parengimo lygį bei tobulinimą. Tai dar viena galima tyrimų kryptis.

Tyrimai atskleidė vaikų komunikavimo gebėjimą, aktyvumą ir parodė būtinumą remtis vaiko žiniomis ir gyvenimo patirtimi, kuri jam reikšminga, jausti jo žinių, vertinimo, supratimo lygį, stengtis suvokti jo interesus, kuo jis gyvena, kas šiuo metu jį jaudina. Manychiau, kad kiekvieno pedagogo komunikabilumo, energijos, dėmesio kitam dėka galima pasiekti gerų šeimos ir darželio bendradarbiavimo rezultatų, kuriais džiaugsis suaugusieji, o kartu geriau jausis ir vaikai.

MOKSLINĖS LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Ališauskas R. (2000). Švietimo kokybės matuokliai// Mokykla, 8 p.1-5.
2. Banytė J., Vyšniauskienė V. (2006). Kaip išmokyti vaikus planuoti // Žvirblių takas. Nr.2.
3. Bitinas B.(2000).Ugdymo filosofija. Vilnius. Enciklopedija.
4. Bitinas B.(2002). Pedagoginės diagnostikos pagrindai. Vilnius.
5. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius.
6. Cohen L. ir Manion L. (1980). Second edition. Research Methods in Education. Croom Helm. London.
7. Coughlin P.A., Hansen A., Heller D., Kaufmann R., Stolberg J.R., Walsh K.B. (1997). Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Knyga auklėtojais. Lietus.
8. Day Ch., Hall C., Gammage Ph., Coles M.(1998). Pradinės mokyklos ugdymo turinio vadyba. Vilnius.
9. Daniels E.R., Stafford K. (2000). Atvirų visiems vaikams grupių kūrimas. Gimtasis žodis.
10. Degutis M. (1999). Socialinių tyrimų metodologija. Kaunas.
11. Dystervėgas A. (1988). Pedagoginiai raštai. Kaunas.
12. Dodge D.T. (2008). Ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas.Presvika.P. 7.
13. Dodge D.T., Heroman C. (2008). Vaiko smegenų veiklos skatinimas. Persvilka.
14. Dodge D. T.,Colker L.,Heroman C.(2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Presvika.
15. Džiovalienė I.(2006). Teigiamų emocijų skatinimas žaidybine veikla // Žvirblių takas. Nr.2.
16. Early childhood and family policy Series .2002. N.3, UNESCO.
17. EurybaseThe Information Database onEducation Systems in Europe (2006/2007) Prieiga per internetą:<<http://eacea.ec.europa.eu/ressources/euidice/eurybase/prof/section/LT>
18. Forston R.L. Reiff C.J. (1995). Early Childhood Curriculum. Open Structures for Integrated Learning. Needham. Allyn and Bacon.
19. Gražienė V. (1998). Artyn vaiko. Egmonto projektas vaikų darželiams. 2 knyga. Vilnius. UAB „Polilogas“.
20. Gražienė V.,Rimkienė R., (1991). Ikimokyklinio ugdymo gairės.Eksperimentinė programa pedagogams ir tėvams.Vilnius.Leidybos centras.

21. Gullov E. (2005). Demokratiškos pedagogikos matai. Danų autorių straipsnių rinkinys kuriančiam pedagogui. Vilnius.
22. Gumuliauskienė A. (2001). Pedagogų požiūris į mokyklos modernizavimą ir savo vaidmenį// Acta Pedagogika, 8.
23. Guskey T.R. (2004). Profesinio tobulinimosi vertinimas. Vilnius. Garnelis.
24. Hansen K.A., Kaufmann R.K., Saifer K. (1997). Ugdymas ir demokratijos kultūra. Ikimokyklinis amžius. Lietus.
25. Hallahan D.P., Kauffman J.M. (2003). Ypatingieji mokiniai & Specialiojo ugdymo įvadas. Vilnius.
26. Hofšteterienė L. (2006). Kompetencijų ugdymas // Žvirblių takas. Nr.2
27. Ikimokyklinio ugdymo programų modeliavimas. (2005). [žiūrėta 2006-01-03]. Prieiga per internetą:<http://www.pprc.lt/ktp/archyvas/2005/02_0ht
28. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas.(2005). [žiūrėta 2006-02-22]. Prieiga internetu:<<http://www.smm.lt/ugdymas/doc/ikimokyklinis/aprasas%20%20balandžio%2018%20d>
29. Ikimokyklinio ugdymo programa. (2007). „Aš skubu užaugti“. Lopšelis/darželis „Kregždutė“.
30. Ikimokyklinio ugdymo programa. (2007). „Pažinimo takeliu“. Lopšelis/darželis „Voveraitė“.
31. Jankauskienė L. (2000). Vaikas ir aplinka //Žvirblių takas. Nr.2.
32. Jovaiša L. (1993).Pedagogikos terminai. Kaunas.
33. Juodaitytė A. (2002). Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius. Petro ofsetas.
34. Juodaitytė A. (2003). Vaikystės fenomenas: socialinis- edukacinis aspektas. Šiauliai.
35. Jurašaitė – Harbison E. (2006). Pedagoginės kompetencijos: apibrėžimai, modeliai ir raiška// Žvirblių takas. Nr. 2.
36. Jorutytė I.ir Budreikaitė A. (2005).Tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese. Pedagogika 76.
37. Kacevičiūtė R. (1997). Rytinis susirinkimas.// Žvirblių takas. Nr. 5.
38. Kardelis K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas.
39. Kazragytė V. (2005). Vaidybos integravimas į grupės veiklą.// Pedagogika.Nr.78.
40. Kirby E. (1981). Personal Values in Primary Education. London. Harper and Row.
41. Kuzienė M. (1997). Veiklos centrų paskirtis, pasirinkimo motyvai, vaikų domėjimosi skatinimo būdai. Projekto „Gera pradžia“ metodikos adaptacijos ypatumai. Konferencijos medžiaga. Vilnius. Gimtasis žodis.
42. Lamanuskas V. (2003-11-18). Kokio mokytojo reikia Lietuvai?// Lietuvos aidas, 69.

43. Lamanuskas V. (2004). Ugdymas: aksiomatinis ir sisteminis aspektai. Vilnius.
44. Leithwood K., Aitken R., Jantzi D. (2001). Making School Smarter. A Sistem For Monitoring School and District Progress. California.
45. Leistrumienė Sigita. (2004). Profesinių ir asmeninių pedagogo kompetencijų sklaida per projektų metodą // Pedagogų rengimo aktualijos ir perspektyvos. Konferencijos medžiaga. Vilnius: Vilniaus kolegija.
46. Lietuvos Respublikos švietimo ministro įsakymas (2005) Nr. ISAK-2249. Vilnius. Valstybės žinios Nr.137, p.85.
47. LR valstybinės švietimo strategijos nuostatos 2003-2012m. [žiūrėta 2005-11-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.smm.lt>
48. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2003). Vilnius. [žiūrėta 2006-02-12]. Prieiga per internetą : <http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/istatymai/i-1489.htm.
49. LR Švietimo programos. [žiūrėta 2005-11-30]. Prieiga per internetą: <<http://C:\Documents%20and%20Settings\AS\Desktop\sv.program.htm>.
50. Lietuvos Respublikos Seimas (2004) [žiūrėta 2006-02-12]. Prieiga per internetą : <http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/istatymai/i-1489.htm.
51. Lukšienė M. (2000). Jungtys. Vilnius. Maceina A. (1990). Pedagoginiai raštai. Kaunas.
52. Luobikienė I, (2000). Bendrieji pagrindai ir tyrimo metodika. Kaunas.
53. Matlašaitienė R.(2006). Ankstyvoji vaizdų pagava // Žvirblių takas. Nr.1.
54. McCormick R. (1992). Curriculum Development and New Informatikon Technology.// Journal of Informatikon Technology for Teacher Education. Vol 1. No.1.
55. Monks F.J., Ypenburg I.H. (2003). Mūsų vaikas nepaprastai gabus. Kaunas. Šviesa.
56. Monkevičienė O. (1995). Vėrinėlis. Knyga auklėtojai I dalis. Vilnius.
57. Monkevičienė O. (1995). Vėrinėlis. Knyga auklėtojai II dalis. Vilnius.
58. Monkevičienė O. (2003). Vaiko socialinių įgūdžių ugdymo būdai // Mano vaikai. Priešmokyklinis vaiko ugdymas.
59. Monkevičienė O.(2008). Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kaitos tendencijos[žiūrėta2009-02-22].Prieiga per internetą:<<http://www.dibido.eu/bookdetails.asp?bookID=81e7094f-4b22-4aa4-8124Oe322953a745>
60. Moore G.T., Sivakumaran S., Gunawardena S., Hayata N. Chlidren’s Evironments Research and Design group. Scales for Description, Measurement and Evolution of the Physical Environment of Child Care Centres. [žiūrėta 2006-10-20]. Prieiga per internetą : <<http://www.uwm.edu//Dept/cerdg/scales.htm>
61. Morkūnienė J. (1995). Humanizmas. Vilnius. Baltic ECO.

62. Neifachas S. (2005). Projektinė veikla ikimokyklinėje, priešmokyklinėje grupėje: teorija ir praktika. Vilnius.
63. Rajeckas V. (1995). Asmenybės raida ir ugdymas. Vilnius.
64. Rimkienė R. (1997). Ikimokyklinio ugdymo naujovių diegimas Lietuvos vaikų darželiuose. Projekto „Gera pradžia“ metodikos adaptacijos ypatumai. Konferencijos medžiaga. Vilnius. Gimtasis žodis.
65. Rūtaitienė A. (2006) Vaiko piešinys kaip pagalbinė priemonė vaiko kompetencijų ugdymui // Žvirblių takas. Nr. 2.
66. Petty G. (2006). Šiuolaikinis mokymas. Vilnius. Tito alba.
67. Sabienė Vilma. Ikimokyklinių įstaigų pedagogų kompetencijų kaita. VGTU. Magistro darbas, vad. V. Gražienė. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos u Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2003.
68. Savickytė V. (1997). Bendrieji ugdymo klausimai. Šiauliai. P. 96.
69. Serapinaitė L. (2003). Kaip tėvai gali padėti vaikui pažinti jausmus ir juos išreikšti // Mano vaikai. Priešmokyklinis vaiko ugdymas.
70. Šalkauskis S. (1991). Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos. I knyga. Roma.
71. Šaparnis G., Merkys G. (2000). Kokybinių ir kiekybinių metodų derinimas mokyklinės vadybos diagnostikoje: hipotezė ir pirmieji rezultatai// Socialiniai mokslai,2(23) p.43-55.
72. Shapiro L.E. (2008). Kaip ugdyti vaiko emocinį intelektą. Vilnius. Persvilka
73. Šeibokienė G. (2005). Naujiesiems mokslo metams prasidėjus.// Žvirblių takas,5,p.2-5
74. Špečkauskienės N. (2005). Kaip projektinė veikla ugdo kompetencijas.// Žvirblių takas,5,p.5-11.
75. Šventickas A. (2001). Personalo formavimo bei švietimo liberalizavimo ypatumai// Pedagogika,55 p. 14-17.
76. R. Tamašauskienė (2006). Ikimokyklinio amžiaus vaiko vertybinių nuostatų ugdymas Valdorfo darželyje. [žiūrėta 2009-03-09]. Prieiga per internetą: www.valdorfocentras.lt/straipsniai.php?which=ikimokykl_amziaus_vaiko_vertybiniu_nuostatu_ugdymas –
77. Tamošiūnas T. (1999). Projektų metodas ugdymo praktikoje. Šiauliai. ŠU.
78. Tidikis R. (2003). Socialinių tyrimų metodologija. Vilnius. Lietuvos Teisės Universitetas.
79. Vaitkevičius J. (1995). Socialinės pedagogikos pagrindai. Vilnius.
80. Varanavičienė J. (2004). Priešmokyklinis ugdymas ir atskirties šeima// Žvirblių takas,3,p.42-44.

81. Zuber-Skerritt O. (1992). Action Research in Higher Education – Examples and Reflections. Kogan Page. London.
82. Želvys R. (1999). Švietimo vadyba ir kaita. Vilnius.
83. Želvys R. (2001). Švietimo vadybos pagrindai. Vilnius. VU.
84. Žukauskienė R. (2002). Raidos psichologija. Vilnius. Margi raštai.
85. Walsh K.B. (1998). Į vaiką orientuotų klasių kūrimas. Lietus.
86. Богоявленская Д.Б. (2002). Психология творческих способностей. Москва..
87. Саранцев Г.И. (2006). Педагогика. Научно-теоретический журнал. Москва стр.32-36.
88. Троицкий Ю.Л. (2004). SELF-HISTORY, или историю пишут дети // Коммуникативная педагогика: от «школы знания» к «школе понимания». Новосибирск. Изд-во НИПК и ПРО.

PRIEDAI

ANKETA

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ ORGANIZAVIMAS

Gerb. pedagoge,

Šia anketa siekiama atskleisti pedagogų nuomonę apie ikimokyklinio ugdymo programų rengimą.

Jūsų nuomonė labai svarbi:

- Ji padės identifikuoti esama situaciją ikimokyklinėje įstaigoje, nustatyti ir įvertinti ugdymųjų programų rengimo procesą bei siekti ugdymo kokybės ir efektyvumo.

Apklausa anoniminė. Tyrime dalyvauja ikimokyklinių įstaigų pedagogai. Labai svarbu anketą užpildyti, nepaliekant neatsakytų klausimų. Pasirinkę labiausiai Jums priimtina atsakymą, pažymėkite X (kryželiu) arba įrašykite savo variantą.

Anketą parengė ir apklausą atlieka Šiaulių Universiteto edukologijos magistrantė Natalija Fiodorova.

**Dėkoju už
bendradarbiavimą ir linkiu
sėkmės.**

Informacija apie respondentą**Jūsų pedagoginio darbo stažas:**

- 1 -5 metų
- 6 -10 metų
- 11 – 20 metų
- virš 20 metų .

Parašykite, kiek Jums metų

Jūsų išsilavinimas:

- vidurinis
- profesinis
- aukštesnysis
- aukštasis:
  - 1 pakopos studijos (bakalauras)
  - 2 pakopos studijos (magistras)
  - seno pavyzdžio aukštojo mokslo diplomas (iki 1991 m.)
- mokslų daktaras
- kita.....

Jūsų pedagoginio darbo specifika:

- auklėtoja
- auklėtojos asistentė(as)
- logopedė
- meninio ugdymo pedagogė(as)
- papildomo ugdymo pedagogė(as)
- fizinio ugdymo pedagogė (as)
- kita.....

Respondento nuomonė

Dalyvavote ikimokyklinio ugdymo programos rengime:

taip

ne

**PROGRAMOS RENGIMO
SĄLYGOS**

Atsižvelgiama į vaikų pomėgius ir poreikius, numatomi individualus ir visai įstaigai keliami uždaviniai	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Įstaigoje parengta kvalifikuota komanda	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Numatomos bendravimo su šeimomis strategines kryptys.	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Pedagogai gali individualizuoti, interpretuoti ugdymo programą	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Tėvų dalyvavimas yra svarbi sąlyga rengiant įstaigos programą	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Esate kėlęs savo kvalifikaciją ugdymo programų rengimo srityje (kursai, seminarai ir pan)	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Kiekvienai amžiaus grupei skiriasi keliami tikslai	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programos rengimas remiasi ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Bendradarbiaujama su šeima, tėvai skatinami dalyvauti programos rengime	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programos pristatytos visoms bendruomenėms	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Bendradarbiaujama su kitais įstaigoje dirbančiais specialistais vaikų ugdymo klausimais	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Apgalvojami tikslai, atsižvelgiant į ugdytinių poreikius, išklausant jų pasiūlymus	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programa naudinga ikimokyklinio ugdymo kaitai, atsinaujinimui	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programa naudinga bendruomenės poreikių atliepimui	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Tai vieningas ir bendras komandos darbas.	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Veiksmų strategija (tam tikri metodai pasiekti tikslą) sudaroma atsižvelgiant į kiekvieno vaiko asmenybės ypatumus, savybes, pomėgius, gabumus, išmokimo stilių.	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP

Pedagogai kartu su vaikais ir tėvais numato bendravimo ir bendradarbiavimo būdus, kurie būtini sėkmingam programos rengimui tobulinimui ir tampa kasdieninės veiklos dalimi.	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Svarbus programų rengimo šaltinis-vaikų grupė	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP

Jūsų nuomonė apie ikimokyklinių įstaigų programų organizavimą:

Kiekvienoje eilutėje žymėkite vieną Jums tinkantį atsakymą.

Įstaigos pasiruošusios programų rengimo ir tobulinimo procesui	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Siekiant paruošti programą gavote švietimo darbuotojų palaikymą	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Trūko informacijos rengiant programas	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Įstaigos vadovas dalyvavo programos rengime	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programų rengimas numato ugdymo(si) perspektyvas	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programos parengimo lygis bus nusakomas įvertinus programos realizavimo metu sukauptus duomenis	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Tikite sėkmingų parengtos programos pritakymų	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Rengiant savo įstaigos programą atsižvelgdama į poreikius, tradicijas, materialines ir pedagogines galimybes	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Neigiamų pasėkmių taikant savo įstaigos ugdymo programą negali būti	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Igyta programų rengimo patirtis	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programų rengimas užtikrina didesnę tęstinumą norint išvengti padėties, kai geri projektai nutraukiami	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Mano įsitikinimų, progamų rengimas ne įstaigų, o tam tikrų struktūrų darbas	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Ugdymo programą turi parengti ir tobulinti ikimokyklinė įstaiga	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	Taip
Įstaigai suteikiama didesnė veiksmų laisvė	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programos rengimas yra efektyvus bei turtingas reikalinga informacija apie vaikų įgūdžių, gebėjimų, žinių tobulinimąsi	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP

Programos rengimo komandos personalinė sudėtis buvo priimtina visiems bendruomenės nariams	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Komandinis darbas- nuolatinis procesas, integruotas į visą bendruomenės veiklą	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP

PEDAGOGŲ KOMPETENCIJA

Kiekvienoje eilutėje žymėkite Jūms tinkantį atsakymą:

Rengiant programą atsirado tam tikra vidinė įtampa, nežinojimas nuo ko pradėti	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Kūrybiškumas pritaikant turimas žinias	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Galima viską išmokti Kūrybiškumas pritaikant turimas žinias	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Glaudus komandinis bendravimas ir bendradarbiavimas	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programų rengimas reikalauja specifinių profesinių kompetencijų	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Įstaigoje susikūrė bendradarbiavimo ir nuolatinio mokymosi atmosferą	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Pasitikėjote savo žiniomis ir kompetencija	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Dalyvavimas programų rengimo procese reikalauja atsakingumo, sugebėjimo išsakyti kritines pastabas, mokėti būti kritikuojamam ir lojaliam	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Įgytos veiklos planavimo, koordinavimo ir vertinimo kompetencijos	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Turėjote galimybę apmastyti savo praktiką ir įvertinti būdus, kaip parengti programą bei kurti besimokančią bendruomenę	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Vyko keitimasis patirtimi tarp įvairių švietimo institucijų	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Programų rengimas suteikia galimybes naujų pedagoginių metodų diegimui	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Padedą įgyti daugiau patirties ir duoda naudingų rezultatų	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Siekiami įvaldyti vadybinę kompetenciją	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Reikia gauti grįžtamąją informaciją ir taikyti koregavimo priemones.	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Reikia turėti tam tikrų savybių, mąstymo, planavimo ir veiklos įgūdžių	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP
Pereinama prie mokymosi visą gyvenimą koncepcijos	NE	Lyg ir ne	Lyg ir taip	TAIP

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ RENGIMO IR PROFESINIO
KOMPETETINGUMO SAVEIKA**

Ar pritariate šiems teiginiams:

Programų rengimas atvėrė galimybes saviraiškai, kūrybai	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Sustiprino savęs vertinimą, pasitikėjimą savimi	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Tobulino gebėjimus planuoti, numatyti perspektyvą	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Kėlė autoritetą tarp kolegų	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Mokė reiklumo sau	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Skatino savišvietą, profesinį tobulėjimą	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Išmokė dirbti komandoje, dirbti kartu	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Gerino bendravimo ir bendradarbiavimo kokybę	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Akcentuoja mokslų svarbą, žinių konkurencingumą	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Numatė, ką reikia patobulinti veikloje	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Sutekė malonumą	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu
Programos rengimas neduoda jokios naudos profesiniam kompetetingumui	taip	iš dalies	abejoju	nepritariu

Ačiū Jums. SĖKMĖS !!!

ANKETA TĖVAMS

Šia anketa siekiama atskleisti tėvų nuomonę apie ikimokyklinių ugdymo programų rengimą. Prašome Jūsų atsakyti į pateiktus klausimus, išreikšti savo nuomonę, kuri mums labai svarbi. Jums labiausiai tinkantį atsakymo variantą pabraukite.

Jūs žinote, kad ši įstaiga parengė savo ikimokyklinio ugdymo programą

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Šią įstaigą pasirinkote, nes čia ugdomasis procesas vyksta pagal Jums tinkama įstaigos parengta programą:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Jūs bendradarbiaavote su pedagogais rengiant ugdymo programas:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Programų rengimo ir tobulinimo procesas naudingas vaiko ugdymuisi:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Parengta programa atitinka Jusų šeimos, vaiko(u) poreikiams:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Į parengtos programos ugdomąją veiklą integruojamos kitos ugdymo programos:

- „Zipio draugai“
- „Gera pradžia“
- „Vėrinėlis“
- „Ikimokyklinio ugdymo gairės“
- „Egmonta projektas“
- Valdorfo pedagogikos idėjos
- Montessori pedagoginė sistema
- kita.....

Jūsų įstaigos parengtos programos:

- pagal ugdymo kompetencijas;
- pagal projektinę veiklą;
- pagal kūrybinės raiškos savaites;
- pagal ugdymo centrus;
- pagal metų laikus.

Ar atsižvelgiama į vaiko amžiaus raidą?

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Jūsų nuomone ugdymo programoje reikėtų daugiau dėmesio skirti į šių kompetencijų ugdymui :

- **socialumo kompetencija** (gebėjimas gyventi tarp žmonių, tikėjimas ir pasitikėjimas, kitų gerbimas ir pripažinimas, mokėjimas spręsti problemas)
- **mokėjimo mokytis kompetencija** (supratimas, kad mokymasis yra vertingas)
- **komunikavimo kompetencija** (ugdoma mokant vaikus pažinti save , bendrauti ir būti greta su kitais, ugdant ne tik gebėjimą kalbėti, bet ir klausyti)
- **pažinimo kompetencija** (vaiko domėjimasis jį supančiu pasauliu)
- **kūrybingumo kompetencija** (pasitikėjimas savo kūrybinėmis galiomis)
- **sveikos gyvensenos kompetencija** (vaikų išmokymo svarbą vertinti ir tausoti savo bei kitų sveikatą, sveikai gyventi, turėti žinių apie žalingus įpročius ir jų vengtu)
- **svarbios visos**

Jūsų nuomone, įstaigos parengta programa turi įtakos prigimtinių galių ir įvairių gebėjimų bei polinkių atskleidimui:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Pagal parengta programą ugdomi universalus ugdytinių gebėjimai, skatinamas gebėjimas veikti bendradarbiaujant, organizaciniai gebėjimai, įgyjama praktinė kompetencija:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Vaikai atitinkamai skatinami ir vedami prie naujos patirties:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Pedagogai nuolat bendrauja ir bendradarbiauja su Jumis, informuoja apie įstaigoje bei grupėje vykstančią veiklą :

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Jūs susipažinote su savo vaiko individualia ugdymo programa:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne
- individualioji ugdymo programa nesudaroma

Kokiu būdu Jūsų vaikas geriau įsimena, išmoksta naują medžiagą ?

- veikdamas savarankiškai
- veikdamas su suaugusiu
- matydamas, kaip kiti daro
- kita.....

Vaikai turi galimybę išreikšti save:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Jūs vertinate vaiko pasiekimus :

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Ikimokyklinio ugdymo parengta programa padeda šeimai išugdyti visapusiškai išsivysčiusią asmenybę : fiziškai stiprią, dorovingą, mokančią įveikti sunkumus, spręsti problemas, pasitikiančią savimi, nuolat siekiančią žinių :

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Dėkojame už atsakymus !

IKIMOKYKLINIŲ PROGRAMŲ SKIRTUMAI IR PANAŠUMAI
(Anketa skirta pedagogams)

Jūsų įstaigos ikimokyklinio ugdymo parengtoje programoje atsižvelgiama į vaikų intelektualines, socialines reikmes:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Atsižvelgiant į vaikų raidos ypatumus, kiekvienai amžiaus grupei skiriasi keliama tikslai:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Į parengtos programos ugdomąją veiklą integruojamos kitos ugdymo programos:

- „Žipio draugai“
- „Gera pradžia“
- „Vėrinėlis“
- „Ikimokyklinio ugdymo gairės“
- „Egmonta projektas“
- Valdorfo pedagogikos idėjos
- Montessori pedagoginė sistema
- kita.....

Jūsų įstaigos parengtos programos:

- pagal ugdymo kompetencijas;
- pagal projektinę veiklą;
- pagal kūrybinės raiškos savaites;
- pagal ugdymo centrus;
- pagal metų laikus.

VAIKŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Vaikų pasiekimų vertinimas – svarbi ugdomojo proceso dalis:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Vaiko ugdymosi pasiekimai vertinami:

- 2 kartus per metus: rugsėjo-spalio mėn. ir gegužės -birželio mėn.,
- kiekvieną mėnesį,
- po numatytos savaitės temos
- kita

Ugdymosi pasiekimai fiksuojami kiekvienam vaikui parengtoje individualiojoje ugdymo programoje:

- taip
- lyg ir taip
- lyg ir ne
- ne

Ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimas

Klausimynas (komandų pedagogams)

Demografiniai duomenys.

Vardas

Amžius

Jūsų išsilavinimas

Kvalifikacinė kategorija

Ar yra tekę rengti ikimokyklinio ugdymo programas?

Jūsų bendras pedagoginis stažas

Klausimai.

1. Nuostatos į įstaigų ikimokyklinių programų rengimą.
2. Ar reikalingas kiekvienos įstaigos ugdymo programų rengimas?
3. Kokia ikimokyklinių ugdymo programų rengimo įtaka Jūsų kompetencijai, ugdymo kokybei?
4. Ugdymo proceso ypatumai ir poreikiai programų rengimo ir tobulinimo procese.
5. Įstaigos parengtos programos motyvai ir vertinimas

Psichologinis pobūdis	Bendravimas	<p><i>Papasakokite apie ugdymo programos rengimą</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar susidomėjote programos rengimu, ar stengetės padėti ją parengti? • Ar pasitaikančias problemas aptaretė su kolegomis? • Ar buvo situacijų kuriose jautėtės nejaukiai? • Ar rengiant ugdymo programą turėjote galimybę išreikšti, realizuoti save? • Ar atsižvelgėte į vaikų ir tėvų pageidavimus. Ar pageidavimai, pasiūlymai buvo? 	
	Nuostatos	<p><i>Nuostatos į įstaigos ugdymo programų rengimą</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ką manote apie ugdymo programų rengimą? • Ar manote, kad kiekvienas pedagogas gali parengti programą? • Ar manote, kad Jūsų įstaigos 	

		<p>ugdymo programa priimtina vaikui?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip Jums atrodo, koks bendruomenės požiūris į programų rengimą? 	
		<p><i>Vaikų ugdymas ir poreikiai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip vertinate vaikų ugdymo metodus? • Kaip vaikai priima ugdymo programą? • Kaip turėtų ir galėtų vykti ugdymas? • Ko akivaizdžiai trūksta? • Koks pedagogų požiūris Jus džiugina, o kas skaudina? • Su kokiais sunkumais susiduriama šioje situacijoje? • Ko vaikai nemėgsta, kodėl? • Kokia veikla vaikams labiausiai patinka, kodėl? <p><i>Bendravimas ir bendradarbiavimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar, rengiant programą, jautėtė įtampą tarp bendruomenės narių, kaip tai pasireiškia? • Kokios iškylo problemos? • Gal galite išskirti vadovo įnašą į programos rengimą? 	
Ekonominis pobūdis		<ul style="list-style-type: none"> • Ką galėtumėte paskyti apie finansinę ikimokyklinių programų rengimo pusę? • Kaip išsprendžiate ugdomųjų priemonių problemą. Ar jos nėra? 	
Pedagoginis pobūdis		<p><i>Ar reikalingas kiekvienos įstaigos ugdymo programų rengimas?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaikams nesvarbu kokia ugdymo programų darželyje • Programos rengimas pedagogams suteikia daugiau žinių, formuojant vaikų mokėjimus bei įgūdžius, plėtojant pažintines jėgas • Vaikams patinka naujovės 	
	Ugdymas	<p>Pedagoginės kompetencijos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įdomiai pateikia ugdomąją medžiagą • Ugdomoje veikloje taiko įvairius ugdymo metodus 	

		<ul style="list-style-type: none"> • Gerai , kūrybingai organizuoja veiklą • Nuosekliai pateikia informacinę medžiagą • Padeda įveikti sunkumus • Objektyviai vertina vaikų pasiekimus • Supranta vaikus ir su jais bendrauja <p><i>Ar parengta programa pritaikoma ir tobulinama ugdyme?</i></p> <p>Jūsų įstaigos parengtos ugdymo programos įtaka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kokias galimybes suteikia vaikams Jūsų įstaigos programa? • Ar ji įtakoja geriasniam vaikų ugdymui(si) • Ar programoje išanksto numatytos vaiko veiksenos (užduotis,eksperimentai,t.t) • Kas įtakoja apsisprendimą pasirenkant veiklą • Kokią reikšmę teikiate tradicijoms, papročiams? Kaip vaikai vertina tradicinius renginius? • Jei būtų galimybė, kokią veiklą vaikai rinktųsi, kodėl? • Ar vyksta kultūriniai renginiai įstaigoje • Ar vaikai noriai dalyvauja visuomeninių organizacijų veikloje įstaigoje ir už jos ribų? <p>Įstaigos parengtos programos motyvai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kas įtakojo apsisprendimą parengti būtent tokią įstaigos programą? • Kokius papildomus punktus dabar parengtumėte savo programoje? <p><i>Ugdymo programos vertinimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar esate patenkintas įstaigos parengta ugdymo programa? • Ar sumanymai realizuojami? • Kokius jausmus jums sukelia parengta ugdymo programa? 	
--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • Kas nepatenkina, kokie sunkumai, trūkumai iškyla? • Kokius privalumus išvelgėte įstaigos ugdymo programoje? • Dėl ko tenka nusivilti? • Kaip manote, ar Jūsų parengta programa vaidina reikšminga vaidmenį vaikų ugdyme? • Programos rengimas Jums padėjo....	
--	--	---	--

Ugdytinių lūkesčiai kimokyklinio ugdymo programų organizavimo procese

Klausimynas (ugdytiniam)

Demografiniai duomenys.

Vardas
Amžius

Klausimai.

1. Papasakok, ar tau patinka darželyje?
2. Kokia veikla tau labiausiai patinka?
3. Kokias veiklas tu pasiūlai draugams, auklėtojai?
4. Kas tau padeda įveikti sunkumus?
5. Ko tu labiausiai lauki ateidamas į darželį?

Psichologinis pobūdis	Bendravimas	<ul style="list-style-type: none"> • Ar tu gerai jautiesi darželyje? • Ar tu pasidalini savo naujienomis ar džiaugsmu su kitais? Su kuo? • Ar tau patinka darželyje? • Kas tau patinka ir kas nepatinka? • Ar turi daug draugų? • Tau smagu su jais būti kartu? • Ar auklėtojos tavo draugų rate? 	
Ekonominis pobūdis	Ugdymo priemonės	Ar tau pakanka grupėje žaislų, knygų, piešimo reikmenų ir t.t., kad galėtum veikti, kurti, žaisti?	
Pedagoginis pobūdis	Ugdymas	<ul style="list-style-type: none"> • Ar dalyvauji darželio, grupės bendroje veikloje • Ar patartum auklėtojai, kad darželyje ar grupėje būtų įdomiau? • Ką pasiūlei, kad būtų įdomu? • Ar tau patinka pasiūlyta auklėtojos veikla? • Kokia veikla tau labiausiai patinka? 	

		<ul style="list-style-type: none"> • Ar tu pats(ti) sugalvoji ką nors įdomaus? • Ką sugalvoji? Papasakok • Ar žaidi draugų sugalvotus žaidimus? • Ar gali veikti pagal savo pomėgius, išreikšti save? • Ar lankotės teatre, parodose, kino teatre, dalyvaujate sporto varžybose, koncertose? • Ar tėveliai domisi tuo, ką veiki darželyje? • Ką galėtum pasiūliti, kad darželyje būtų įdomiau? <p>Papasakok, kaip dirba auklėtojos?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Su jomis labai įdomu ir t.t. <p>Ką galėtum pasakyti apie auklėtoją?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta vaikus, tave • Pagiria, kada nori (subjektyvumas) • Daug reikalauja • Džiaugiasi, jei tau gerai sekasi <p>Vertinimai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Visada pagiria • Pagiria, kad daug žinai ir moki • Pagiria, kad klausai • Kad dalyvauji veikloje • Nepatinki ir nepagiria • Ar tau daug reikia padėti? • Ar tu savarankiškas(ka)? • Ar tu daug žinai? • Ar tau reikia daug žinoti, kodėl? 	
--	--	---	--

Pedagogų kiekybinių anketų atsakymų lentelės
Programų rengimo sąlygos

	Taip		Lyg ir taip		Lyg ir ne		Ne		Viso	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Atsižvelgiama į vaikų pomėgius ir poreikius, numatomi individualus ir visai įstaigai keliami uždaviniai	117	78,0	31	20,7	2	1,3	0	0	150	100
Įstaigoje parengta kvalifikuota komanda	88	58,7	54	36,0	7	4,7	0	0	150	100
Numatomos bendravimo su šeimomis strategines kryptys.	88	58,7	57	38,0	5	3,3	0	0	150	100
Pedagogai gali individualizuoti, interpretuoti ugdymo programą	80	53,3	67	44,7	3	2,0	0	0	150	100
Tėvų dalyvavimas yra svarbi sąlyga rengiant įstaigos programą	80	53,3	69	46,0	1	0,7	0	0	150	100
Esate kėlę savo kvalifikaciją ugdymo programų rengimo srityje (kursai, seminarai ir pan)	112	74,7	37	24,7	0	0	1	0,7	150	100
Kiekvienai amžiaus grupei skiriasi keliami tikslai	109	72,7	41	27,3	0	0	0	0	150	100
Programos rengimas remiasi ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu	114	76,0	35	23,3	1	0,7	0	0	150	100
Bendradarbiaujama su šeima, tėvai skatinami dalyvauti programos rengime	105	70,0	43	28,7	2	1,3	0	0	150	100
Programos pristatytos visoms bendruomenėms	100	66,7	39	26,0	6	4,0	5	3,3	150	100
Bendradarbiaujama su kitais įstaigoje dirbančiais specialistais vaikų ugdymo klausimais	127	84,7	22	14,7	0	0	1	0,7	150	100
Apgalvojami tikslai, atsižvelgiant į ugdytinių poreikius, išklausanč jų pasiūlymus	116	77,3	32	21,3	1	0,7	1	0,7	150	100
Programa naudinga ikimokyklinio ugdymo kaitai, atsinaujinimui	101	67,3	47	31,3	2	1,3	0	0	150	100
Tai vieningas ir bendras komandos darbas.	110	73,3	39	26	1	0,7	0	0	150	100
Veiksmų strategija (tam tikri metodai pasiekti tikslą) sudaroma atsižvelgiant į kiekvieno vaiko asmenybės ypatumus, savybes, pomėgius, gabumus, išmokimo stilių.	99	66,0	50	33,3	1	0,7	0	0	150	100
Pedagogai kartu su vaikais ir tėvais numato bendravimo ir bendradarbiavimo būdus, kurie būtini sėkmingam programos rengimui tobulinimui ir tampa kasdieninės veiklos dalimi.	109	72,7	39	26,0	1	0,7	1	0,7	150	100
Svarbus programų rengimo šaltinis- vaikų grupė	122	81,3	27	18,0	0	0	1	0,7	150	100

Pedagogų nuomonė apie ikimokyklinių įstaigų programų organizavimą:

	Taip		Lyg ir taip		Lyg ir ne		Ne		Viso	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ištaigos pasiruošusios programų rengimo ir tobulinimo procesui	80	53,3	44	29,3	24	16,0	2	1,3	150	100
Siekiant paruošti programą gavote švietimo darbuotojų palaikymą	72	48,0	49	32,7	12	8,0	17	11,3	150	100
Trūko informacijos rengiant programas.	59	39,3	69	46,0	20	13,3	2	1,3	150	100
Ištaigos vadovas dalyvavo programos rengime	110	73,3	23	15,3	8	5,3	9	6,0	150	100
Programų rengimas numato ugdymo(si) perspektyvas	78	52,0	65	43,3	6	4,0	1	0,7	150	100
Programos parengimo lygis bus nusakomas įvertinus programos realizavimo metu sukauptus duomenis	113	75,3	36	24,0	1	0,7	0	0	150	100
Tikite sėkmingų parengtos programos pritakymų	101	67,3	46	30,7	3	2,0	0	0	150	100
Rengiant savo įstaigos programą atsižvelgdama į poreikius, tradicijas, materialines ir pedagogines galimybes	107	71,3	43	28,7	0	0	0	0	150	100
Neigiamų pasėkmių taikant savo įstaigos ugdymo programą negali būti	113	75,3	36	24,0	0	0	1	0,7	150	100
Įgyta programų rengimo patirtis	104	69,3	43	28,7	3	2,0	0	0	150	100
Programų rengimas užtikrina didesnę tęstinumą norint išvengti padėties, kai geri projektai nutraukiami	111	74,0	37	24,7	2	1,3	0	0	150	100
Mano įsitikinimų, progamų rengimas ne įstaigų, o tam tikrų struktūrų darbas	125	83,3	24	16,0	1	0,7	0	0	150	100
Ugdymo programą turi parengti ir tobulinti ikimokyklinė įstaiga	80	53,3	28	18,7	11	7,3	31	20,7	150	100
Įstaigai suteikiama didesnė veiksmų laisvė	85	56,7	45	30,0	20	13,3	0	0	150	100
Programos rengimas yra efektyvus bei turtingas reikalinga informacija apie vaikų įgūdžių, gebėjimų, žinių tobulinimąsi	91	60,7	56	37,3	3	2,0	0	0	150	100
Programos rengimo komandos personalinė sudėtis buvo priimtina visiems bendruomenės nariams	101	67,3	48	32,0	1	0,7	0	0	150	100
Komandinis darbas-nuolatinis procesas, integruotas į visą bendruomenės veiklą	119	79,3	30	20,0	0	0	1	0,7	150	100

PEDAGOGŲ KOMPETENCIJA

	Taip		Lyg ir taip		Lyg ir ne		Ne		Viso	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Rengiant programą atsirado tam tikra vidinė įtampa, nežinojimas nuo ko pradėti	114	76,0	27	18,0	5	3,3	4	2,7	150	100
Kūrybiškumas pritaikant turimas žinias	77	51,4	60	40,0	11	7,3	2	1,3	150	100
Bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais	106	70,7	44	29,3	0	0	0	0	150	100
Glaudus komandinis bendravimas ir bendradarbiavimas	101	67,3	47	31,3	2	1,3	0	0	150	100
Programų rengimas reikalauja specifinių profesinių kompetencijų	88	58,7	40	26,7	22	14,7	0	0	150	100
Įstaigoje susikūrė bendradarbiavimo ir nuolatinio mokymosi atmosfera	114	76,0	34	22,7	2	1,3	0	0	150	100
Pasitikėjote savo žiniomis ir kompetencija	87	58,0	52	34,7	11	7,3	0	0	150	100
Dalyvavimas programų rengimo procese reikalauja atsakingumo, sugebėjimo išsakyti kritines pastabas, mokėti būti kritikuojamam ir lojaliam	120	80,0	29	19,3	1	0,7	0	0	150	100
Įgytos veiklos planavimo, koordinavimo ir vertinimo kompetencijos	112	74,7	36	24,0	1	0,7	1	0,7	150	100
Turėjote galimybę apmastyti savo praktiką ir įvertinti būdus, kaip parengti programą bei kurti besimokančią bendruomenę	109	72,7	38	25,3	2	1,3	1	0,7		
Vyko keitimasis patirtimi tarp įvairių švietimo institucijų	94	62,7	45	30,0	9	6,0	2	1,3	150	100
Programų rengimas suteikia galimybes naujų pedagoginių metodų diegimui	101	67,3	43	28,7	6	4,0	0	0	150	100
Padedą įgyti daugiau patirties ir duoda naudingų rezultatų	110	73,3	37	24,7	3	2,0	0	0	150	100
Siekama įvaldyti vadybinę kompetenciją	112	74,7	34	22,7	4	2,7	0	0	150	100
Reikia gauti grįžtamąją informaciją ir taikyti koregavimo priemones.	119	79,3	31	20,7	0	0	0	0	150	100
Reikia turėti tam tikrų savybių, mąstymo, planavimo ir veiklos įgūdžių	123	82,0	21	14,0	5	3,3	0	0	150	100
Pereinama prie mokymosi visą gyvenimą koncepcijos	130	86,7	18	12,0	1	0,7	1	0,7	150	100

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ RENGIMO IR PROFESINIO
KOMPETETINGUMO SAVEIKA**

	Taip		Iš dalies		Abejoju		Nepritariu		Viso	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Programų rengimas atvėrė galimybes saviraiškai, kūrybai	112	74,7	26	17,3	11	7,3	1	0,7	150	100
Sustiprino savęs vertinimą, pasitikėjimą savimi	109	72,7	37	24,7	4	2,7	0	0	150	100
Tobulino gebėjimus planuoti, numatyti perspektyvą	120	80,0	26	17,3	4	2,7	0	0	150	100
Kėlė autoritetą tarp kolegų	110	73,3	30	20,0	9	6,0	1	0,7	150	100
Mokė reiklumo sau	121	80,7	27	18,0	2	1,3	0	0	150	100
Skatino savišvietą, profesinį tobulėjimą	129	86,0	21	14,0	0	0	0	0	150	100
Išmokė dirbti komandoje, dirbti kartu	110	73,3	33	22,0	6	4,0	1	0,7	150	100
Gerino bendravimo ir bendradarbiavimo kokybę	110	73,3	37	24,7	3	2,0	0	0	150	100
Akcentuoja mokslų svarbą, žinių konkurencingumą	124	82,7	25	16,7	0	0	1	0,7	150	100
Numatė, ką reikia patobulinti veikloje	111	74,0	34	22,7	4	2,7	1	0,7	150	100
Sutekė malonumą	88	58,7	23	15,3	23	15,3	16	10,7	150	100
Programos rengimas neduoda jokios naudos profesiniam kompetetingumui	2	1,3	2	1,3	30	20,0	116	77,3	150	100

ANKETA TĖVAMS

N - 50

	Taip		Lyg ir taip		Lyg ir ne		Ne			
	N	%	N	%	N	%	N	%		
Jūs žinote, kad ši įstaiga parengė savo ikimokyklinio ugdymo programą	46	92,0	2	4,0	0	0	2	4,0		
Šią įstaigą pasirinkote, nes čia ugdomasis procesas vyksta pagal Jums tinkama įstaigos parengta programą	8	16,0	0	0	4	8,0	38	76,0		
Jūs bendradarbiaavote su pedagogais rengiant ugdymo pogramas:	33	66,0	14	28,0	1	2,0	2	4,0		
Programų rengimo ir tobulinimo procesas naudingas vaiko ugdymuisi	32	64,0	18	36,0	0	0	0	0		
Parengta programa atitinka Jūsų šeimos, vaiko(ų) poreikiams	33	66,0	17	34,0	0	0	0	0	nežino	
Ar atsižvelgiama į vaiko amžiaus raidą?	47	94,0	2	4,0	0	0	0	0	1	2,0
Į Jūsų nuomone, įstaigos parengta programa turi įtakos prigimtinių galių ir įvairių gebėjimų bei polinkių atskleidimui	30	60,0	19	38,0	0	0	0	0	1	2,0
Pagal parengta programą ugdomi universalus ugdytinių gebėjimai, skatinamas gebėjimas veikti bendradarbiaujant, organizaciniai gebėjimai, įgyjama praktinė kompetencija.	31	62,0	18	36,0	0	0	0	0	1	2,0
Vaikai atitinkamai skatinami ir vedami prie naujos patirties	45	90,0	5	10,0	0	0	0	0		
Pedagogai nuolat bendrauja ir bendradarbiauja su Jumis, informuoja apie įstaigoje bei grupėje vykstančią veiklą	46	92,0	3	6,0	1	2,0	0	0	nesudaroma	
Jūs susipažinote su savo vaiko individualia ugdymo programa	34	68,0	1	2,0	0	0	7	14,0	8	16,0
Vaikai turi galimybę išreikšti save	47	94,0	3	6,0	0	0	0	0		

Jūs vertinate vaiko pasiekimus	N	%	N	%	N	%	N	%		
	47	94,0	3	6,0	0	0	0	0		
Ikimokyklinio ugdymo parengta programa padeda šeimai išugdyti visapusiškai išsivysčiusią asmenybę : fiziškai stiprią, dorovingą, mokerančią įveikti sunkumus, spręsti problemas, pasitikiančią savimi, nuolat siekiančią žinių	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
	44	88,0	5	10,0	0	0	0	0	1	2,0

Į parengtos programos ugdomąją veiklą integruojamos kitos ugdymo programos:

- „Zipio draugai“.....N – 15; % - 30,0
- „Gera pradžia“.....N – 14; % - 28,0
- „Vėrinėlis“.....N – 8; % - 16,0
- „Ikimokyklinio ugdymo gairės“
- „Egmonta projektas“.....N – 11; % - 22,0
- Valdorfo pedagogikos idėjos
- Montessori pedagoginė sistema
- NEŽINO.....N – 2; % - 4,0

Jūsų įstaigos parengtos programos:

- pagal ugdymo kompetencijas.....N – 48; % - 96,0
- pagal projektinę veiklą;
- pagal kūrybinės raiškos savaites;
- pagal ugdymo centrus;
- pagal metų laikus,
- NEŽINO.....N – 2; % - 4,0

Jūsų nuomone ugdymo programoje reikėtų daugiau dėmesio skirti į šių kompetencijų ugdymui :

- socialumo kompetencija
- mokėjimo mokytis kompetencija)
- komunikavimo kompetencija
- pažinimo kompetencija
- kūrybingumo kompetencija
- sveikos gyvensenos kompetenciją
- svarbios visos .....N – 50; % - 100

Kokiu būdu Jūsų vaikas geriau įsimena, išmoksta naują medžiagą ?

- veikdamas savarankiškai.....N – 19; % - 38,0
- veikdamas su suaugusiu.....N – 44; % - 88,0
- matydamas, kaip kiti daro.....N – 29; % - 58,0

**IKIMOKYKLINIŲ PROGRAMŲ SKIRTUMAI IR PANAŠUMAI
(PEDAGOGAI)**

	Taip		Lyg ir taip		Lyg ir ne		Ne	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Jūsų įstaigos ikimokyklinio ugdymo parengtoje programoje atsižvelgiama į vaikų intelektualines, socialines reikmes	138	92,0	12	8,0	0	0	0	0
Atsižvelgiant į vaikų raidos ypatumus, kiekvienai amžiaus grupei skiriasi keliami tikslai	148	98,7	2	1,3	0	0	0	0
Vaikų pasiekimų vertinimas – svarbi ugdymo proceso dalis	124	82,7	23	15,3	3	2,0	0	0
Ugdymosi pasiekimai fiksuojami kiekvienam vaikui parengtoje individualiojoje ugdymo programoje	128	85,3	10	6,7	3	2,0	9	6,0

Į parengtos programos ugdomąją veiklą integruojamos kitos ugdymo programos:

- „Žipio draugai“.....N – 33; % - 22,0
- „Gera pradžia“.....N – 29; % - 19,3
- „Vėrinėlis“.....N – 57; % - 38,0
- „Ikimokyklinio ugdymo gairės“.....N – 1; % - 0,7
- „Egmonta projektas“.....N – 29; % - 19,3
- Valdorfo pedagogikos idėjos.....N – 1; % - 0,7

Jūsų įstaigos parengtos programos:

- pagal ugdymo kompetencijas.....N – 148; % - 98,7
- pagal projektinę veiklą;
- pagal kūrybinės raiškos savaites.....N – 2; % - 1,3
- pagal ugdymo centrus;
- pagal metų laikus.

Vaiko ugdymosi pasiekimai vertinami:

- 2 kartus per metus: rugsėjo-spalio mėn. ir gegužės -birželio mėn.....N – 107; % - 71,3
- kiekvieną mėnesį.....N – 15; % - 10,0
- po numatytos savaitės temos.....N – 5; % - 3,3
- kita: 3 KARTUS PER METUS.....N – 25; % - 16,7
- 4 KARTUS PER METUS.....N – 3; % - 2,0

Tyrimo „Ikimokyklinio ugdymo programų rengimo organizavimas“ programų rengimo komandų pedagogų požiūris.

Klausimai	Pedagogų atsakymai
1. Jūsų nuostatos į įstaigų ikimokyklinių programų rengimą?	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programų rengimas - vienas iš ikimokyklinės įtaigos bendruomenės privalumų: <ul style="list-style-type: none"> - turiu tai priimti, nes mūsų nuomonės niekas neklausia; - turi skirti daug papildomo, asmeninio laiko; - galėjome bendrauti ir bendradarbiauti su mokslininkais ; - jei patiki pedagogams rengti programas, reiškia pasitiki; - smagu, kai gali pats prisidėti prie tokio atsakingo darbo; - problemų nebuvo, įdomu; - parengtoje programoje pritaikėme jau buvusias programas; - blogai, kad eilinį kartą nuleidžia įsakymus ir įstatymus net neklausdami mūsų nuomonės; - patiko, buvo labai sunku, bet įdomu ir naudinga; - nieko naujo neišradome. • Sunkumai rengiant ugdymo programas: <ul style="list-style-type: none"> - pagrindinis krūvis ugdymo programų rengime atiteko komandų nariams; - daug padėjo koleges, rinko medžiagą, pateikė įdomių minčių; - blogai, kad neprisijungė įstaigos direktorė, buvo tik stebėtoja; - sunkumų nebuvo, nes visi dirbome bendrai; - jaučiausi išnaudojama; - sunkiau buvo numatyti vaikų veiksenas; - sunkumų buvo daug, bet džiaugiuosi, kad pavyko; - blogai tai, kad užkrautas papildomas darbas be jokio atlygio; - man dirbti įdomu, neturiu jokių problemų.
2. Ar reikalingas kiekvienos įstaigos ugdymo programų rengimas?	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parengtos ugdymo programos įtakoja įstaigų kaitos proceso formavimą: <ul style="list-style-type: none"> - ikimokyklinių programų rengimas – profesinių dalykų tasa; - profesinės kompetencijos tobulinimo ir mokymosi svarba; - ugdymo programų rengimas tobulina ugdymo procesą; - ikimokyklinių programų rengimas – ugdytinių svarbai; - numatomi tobulinimo veiksniai; - įtakoja ugdymo kokybei, pedagogų kompetencijai; - ugdymo programų interpretavimas, daugiau nieko; - tėvai ir vaikai visada išsako savo pageidavimus.
3. Kokia ikimokyklinių ugdymo programų rengimo įtaka Jūsų kompetencijai, ugdymo kokybei?	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programų rengimas įtakoja ugdymo proceso kokybę: <ul style="list-style-type: none"> - geras pasiruošimas – labai svarbu; - įvertinamos programos rengimo metu įgytos žinios; - benravimas ir bendradarbiavimas; - įvertinama pedagoginė patirtis; - geras profesinis pasirengimas labai svarbus; - įtakojo ugdymo planavimą; - išmokome parengti programas ir supratome, jog tai sunku; - išreiškiau ir realizavau save;

	<ul style="list-style-type: none"> - padėjo įvertinti situacija bei numatyti ateities gaires; - skatino tobulinti ugdymo procesą.
4. Ugdymo proceso ypatumai programų rengimo ir tobulinimo procese.	<p>Kategorijos:</p> <p>sugebėjimas teoriją taikyti praktikoje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaikai priima ugdymo programą, nes vaikams labai svarbu, kad būtų įdomų; - vaikai patekė daug įvairių veiksenų idėjų, kurios ir panaudotos programos rengimo metu; - padidėjo ugdymo efektyvumas; - tėvai labai daug padeda su priemonėmis; - ugdytinių ir pedagogų bendradarbiavimas, tarpusavio santykiai; - tėvų įsitraukimas ir susidomėjimas; - ryšiai su kitomis ugdymo institucijomis. - vaikai dažnai pasiūlo naujas idėjas veiklai, interpretuoja ir tai skatina pedagogą numatyti pasirušimo lygį; - vaikai pasirenka įvairias veiklas, klausia:- „Ką veiksime kitą kartą?“ - patinka ir tradiciniai renginiai; - suteikiamos įvairios galimybės.
5. Įstaigos parengtos programos motyvai ir vertinimas	<ul style="list-style-type: none"> - pasirinkimą ir parengimą būtent tokios programos lėmė gerų programų ir projektų idėjos, pagal kurias dirbo mūsų įstaigos; - programa patenkinti, bet tobulinti reikės; - manome, kad parengta programa gera ir vaidina reikšminga vaidmenį vaikų ugdyme; - programos rengimas padėjo įgyti patirties, vadybos žinių; - būtina grįžtamoji informacija, kad galėtum tobulinti; - gerai, jei tobulinti padėtų mokslininkai, kad mūsų parengtos programos nebūtu nurašytos, nes tai norėjo padaryti su geromis programomis ir projektais.

Tyrimo „Ugdytinių lūkesčiai ikimokyklinio ugdymo programų organizavimo procese“
vaikų požiūris.

<p>1. Ar tau patinka darželyje?</p>	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kolektyvo pripažinimas: <ul style="list-style-type: none"> - gerai darželyje, labai įdomu; - normaliai, viskas gerai; - man patinka; - čia gerai, visada turi ką veikti; - man darželyje įdomiau, namuose tėvai užimti ir su manim mažai žaidžia; - gali daug sužinoti; - geriau namuose, bet gerai ir darželyje; - neblogai; - daug gali prigalvoti visokių nesamonių. • Poreikis bendrauti: <ul style="list-style-type: none"> - turiu daug draugų (1 atsakė tą patį) ; - kartais pasimušam, bet greitai susitaikom; - draugauju su visais, bet daugiau su mergaitėm; - aš draugauju, bet jau isimylėjau; - man vienam namuose nuobodu, o darželyje daug draugų; - vienam neįdomu gyventi; - aš nesipykstu; - gerai pakalbėti, bet aš dažnai noriu pagalvoti, tai man trukdo; - galėtų būti mažiau vaikų, nes aš pavargstu, skauda galva. • Ugdymo priemonių pakankamumas: <ul style="list-style-type: none"> - užtenka; - aišku, darželyje visko daugiau; - galėtų būti daugiau; - namuose aš turiu daugiau; - auklėtoja visada atneša naujų žaislų; - nežiau, gal geriau, kad būtų kokių rimtų prietaisų (konstruoti); - daug, bet aš iš namų dar atsinešu; - daugiau nieko nereikia; - mažai, nera ko reikia (kompiuterio); - norėčiau vabalų kolekcijos.
<p>2. Kokia veikla tau labiausiai patinka?</p>	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogų pasiūlyta veikla: <ul style="list-style-type: none"> - patinka vaidinti; - visada noriu daug terliotis su guašų; - sportuoti, varžybos ir apdovanojimai; - patinka koncertuoti, kai visi ploja, važiuoti su koncertais; - kada su tėveliais kartu; - patinka futbolas, kai auklėtoja stovi vartuose ir krepšinis; - man patinka bandyti (atlikti bandymus); - žaisti, kai aš mama, dar būna tėtis ir vaikai (vaidmeniniai žaidimai); - myliu piešti (netaisyta kalba); - viskas patinka, noriu daug žinoti.

<p>3. Kokias veiklas tu pasiūlai draugams, auklėtojai?</p>	<p>Kategorijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vaiko pasiūlyta veikla: - aš daug sugalvoju - siusti, reikštis, dainuoti, krepšinį žaisti; - pasakau, kad reikia ką nors suvaidinti; - žinau, kaip reikia koncertus daryti (kalba netaisyta); - sugalvojau, kad reikia vaidinti žuvys vandenyne, auklėtoja pasakojo – man patiko; - pasakau auklėtojai, kur geriau nueiti; - galiu prigalvoti, kaip pakviesti į grupę svečių; - prigalvoju visokias nesamones, bet visiems patinka; - sugalvojame pasakas, tokias paslaptingas; - kad reikia eiti į biblioteką, mes ten dar nebuvo – nuėjome; - sugalvoju daug vaidinimų su lėlėmis (lėlių teatras).
<p>4. Kas tau padeda įveikti sunkumus?</p>	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pagalbos informacija; - man visada padeda auklėtoja (dar 4 tokie pat teiginiai); - padeda Grantas ir Titas (draugų vardai), kai jie nežino – auklėtoja; - padeda namuose mama, o darželyje – akletoja ir Bronelė (auklėtojos padejėja); - aš padarau viską pats, man nereikia padėti; - man padeda visi, aš dar maža; - šiaip stengiuosi padaryti pati, bet kai neišeina padeda auklėtoja. • Pedagogo apibudinimas: - man pasisekė, turiu gerą auklėtoją; - labai gera; - su mūsų auklėtoja visada įdomu; - gera, bet blogai, kad lakstyti negali (mano komentaras – amžiaus problema); - sugalvoja daug įdomių dalykų; - daug išmokina, pasako kaip geriau padaryti; - nepamiršta, ką prižada; - myli vaikus, visada linksma ir daug žino; - nenuobodu ir viską paaiškina, pagiria; - kartu žaidžia.
<p>5. Ko tu labiausiai lauki ateidamas į darželį?</p>	<p>Kategorijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ateities vizija: - aš taip ir laikiu, kad būtu įdomu, kaip dabar; - noriu daugiau sportuoti, nes aš būsiu sportininkas; - galėtu būti daugiau enciklopedijų, man reikia daug žinoti, aš noriu auklėtoją aplenkti; - man patinka šventės; - noriu greičiau kur nors važiuoti; - laikiu, kad visada būtu mano auklėtoja; - laikiu burbulų šventės; - kad būčiau grupėje tik aš ir auklėtoja žaistu su manim, kalbėtu ir pasakotu man; - visko laikiu; - atostogu.

